

CRP PROJEKT V5-2229: Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN

PRILOGA 1: VSEBINSKO POROČILO – ŠTUDIJA *(priloga k zaključnemu poročilu)*

Avtorji: Maja Kožar¹, Matej Bedrač¹, Sara Bele¹, Ajda Bleiweis¹, Jure Brečko¹, Ana Hiti Dvoršak¹, Ben Moljk¹, Vesna Telič¹, Tanja Travnika¹, Barbara Zagorc¹, Ana Novak², Ilona Rac², Tanja Šumrada², Marija Tomšič², Jaka Žgajnar², Tomaž Cör³, Ana Demšar-Benedičič³, Lidija Šnut³, Darja Šenk³, Mojca Beguš³

¹ Kmetijski inštitut Slovenije

² Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

³ Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Kranj (zunanji izvajalec)

Ljubljana, oktober 2024

CRP V5-2229: Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN (Pogodba št.: 2330-22-000261)

Delovni sveženj 4 – Zaključna priporočila za učinkovitejši prehod FADN v FSDN v Sloveniji

Delovna naloga DS4.1 – Zaključna priporočila za učinkovitejši prehod FADN v FSDN v Sloveniji (Rezultat R19 Priprava končnega vsebinskega poročila)

PRILOGA 1: VSEBINSKO POROČILO – ŠTUDIJA (priloga k zaključnemu poročilu)

Naročnik:

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska cesta 22, Ljubljana

Skrbnik pogodbe za MKGP: Metka Kalinšek

Vsebinska spremljevalka: Kristina Bačovnik

Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost republike Slovenije, Bleiweisova cesta 30, Ljubljana

Skrbnik pogodbe za ARIS: Lilijana Lučič

Izvajalec:

Kmetijski inštitut Slovenije, Oddelek za ekonomiko kmetijstva

Skrbnik pogodbe za KIS: dr. Maja Kožar

Vodja projekta in dodatne informacije:

dr. Maja Kožar, E: maja.kozar@kis.si; T: +386 (0)1 280 52 25

Obdobje izvajanja projekta:

1.10.2022–30.9.2024

Avtorji poročila:

Maja Kožar, Matej Bedrač, Sara Bele, Ajda Bleiweis, Jure Brečko, Ana Hiti Dvoršak, Ben Moljk, Vesna Telič, Tanja Travnkar, Barbara Zagorc, Ana Novak, Ilona Rac, Tanja Šumrada, Marija Tomšič, Jaka Žgajnar, Tomaž Cör, Ana Demšar-Benedičič, Lidija Šnut, Darja Šenk, Mojca Beguš

dr. Maja Kožar

vodja projekta

Kazalo vsebine

1	POVZETEK.....	7
1.1	Povzetek	7
1.2	Abstract	8
2	UVOD	9
2.1	O poročilu	9
2.2	Opis problema, namen in cilji projekta	9
2.3	Uporabljena metoda dela.....	11
3	DELOVNI SVEŽENJ DS1: KREPITEV OSNOVNEGA SISTEMA FADN V SLOVENIJI	13
3.1	DS1.1 Preveritev implementacije načrta vzorčenja FADN in predlogi za prilagoditve.....	13
3.1.1	Izhodišča	13
3.1.2	Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov.....	14
3.1.3	Ugotovitve in priporočila	21
3.2	DS1.2 Analitična podatkovna baza FADN/FSDN: preučitev možnosti za vzpostavitev in širitev na skupine KMG izven vzorca FADN	22
3.2.1	Izhodišča	22
3.2.2	Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov.....	22
3.2.3	Ugotovitve in priporočila	23
3.3	DS1.3 Postopki zbiranja, vnosa in primarne obdelave FADN podatkov: priprava predlogov za krepitev optimizacije (avtomatizacije).....	24
3.3.1	Izhodišča	24
3.3.2	Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov.....	25
3.3.3	Ugotovitve in priporočila	26
4	DELOVNI SVEŽENJ DS2: PODPORA PREHODU FADN V FSDN V SLOVENIJI	27
4.1	Izhodišča	27
4.2	Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov	27
4.2.1	DS2.1 Kazalniki trajnostnega kmetijstva na ravni KMG: popis možnosti, prioritizacija in uskladitev s FSDN.....	27
4.2.2	DS2.2 Analiza dostopnosti/pretvorljivosti podatkov na ravni KMG za potrebe spremljanja novih kazalnikov	29
4.2.3	DS2.3 Priprava predlogov za krepitev interoperabilnosti podatkovne baze FADN/FSDN.....	30
4.2.4	DS2.4 Priprava izhodišč za sinhronizacijo procesov s FSDN na evropski ravni	31
4.3	Ugotovitve in priporočila.....	32

5	DELOVNI SVEŽENJ DS3: KMETIJSKO SVETOVANJE NA PODROČJU IZBOLJŠEVANJA TRAJNOSTNE NARAVNANOSTI KMETIJSKIH GOSPODARSTEV	35
5.1	Izhodišča	35
5.2	Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov	35
5.2.1	DS3.1 Izbor testnih KMG, ki vodijo FADN računovodstvo.....	35
5.2.2	DS3.2 Priprava izbranih kazalnikov trajnostnega kmetijstva na testnih KMG	37
5.2.3	DS3.3 Oblikovanje predlogov za nadgradnjo t. i. povratnih informacij in izpisov ključnih rezultatov FADN/FSDN.....	40
5.2.4	DS3.4 Priprava protokola (izhodišč) za svetovanje in izobraževanje v zvezi z izboljšanjem trajnostne naravnosti KMG.....	43
5.2.5	Ugotovitve in priporočila	46
6	ZAKLJUČKI IN PRIPOROČILA NAROČNIKU MKGP.....	49
6.1	Povzetek realizacije programa dela.....	49
6.2	Zaključki	50
6.3	Priporočila naročniku MKGP.....	51
7	VIRI IN LITERATURA	53
7.1	Citirani viri	53
7.2	Drugi viri	55
8	PRILOGE	57
	Priloga 1: Združevanje glavnih tipov za namen priprave načrta vzorčenja FADN in razredi ekonomske velikosti kmetijskih gospodarstev	58
	Priloga 2: Vprašalnik za testna kmetijska gospodarstva za obračunsko leto 2022	59
	Priloga 3: Primer povratnih informacij za kmetijsko gospodarstvo (z dovoljenjem testne kmetije) - izsek.....	66
	Priloga 4: Vprašalnik o odzivih kmetijskih gospodarstvih glede FADN oz. FSDN računovodstva.....	70
	Priloga 5: Vprašalnik za kmetijske svetovalce	73
	Priloga 6: Predlog protokola za kmetijstvo svetovanje – krepitev trajnostne naravnosti KMG (rezultat R17)	74

1 POVZETEK

1.1 Povzetek

Osnovni namen projekta CRP V5-2229 (*Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN*) je bil v grobem vsebinsko razdeljen v dva dela, in sicer i) pravočasno, sistematično in strokovno podpreti prehod FADN v FSDN v Sloveniji ter ii) prispevati h krepitvi osnovnega sistema FADN in k povečanju analitične vrednosti in relevantnosti podatkovne baze FADN (in tudi FSDN), da bi bila v kakovostno podporo pri odločanju v kmetijstvu, utemeljenem na dejstvih (podatkih) na ravni kmetijskih gospodarstev (KMG).

V prvem delovnem svežnju, ki je bil namenjen krepitvi osnovnega FADN, smo analizirali načrte vzorčenja, vzorec FADN in podatke Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (SO RKG) ter podali priporočila glede sprememb načrta vzorčenja, krepitve njegove implementacije v praksi ter uporabe omenjene administrativne evidence kot podatkovne osnove za pripravo načrta vzorčenja FADN. Razvit je bil koncept nacionalne analitične podatkovne baze, ki vključuje FADN podatke na različnih stopnjah (izvirni podatki, standardni rezultati) ter KMG izven vzorca FADN. Podana so bila tudi priporočila za optimiziranje ključnih procesov zbiranja in osnovne obdelave podatkov FADN. Drugi delovni sveženj je bil namenjen pravočasni in strokovni podpori naročnika MKGP v procesu prehoda sistema FADN v FSDN, tako v smislu podajanja konkretnih predlogov za sinhronizacijo s procesom FSDN na evropski ravni kot tudi preko drugih vsebinskih načinov podpore. V tem svežnju smo tudi pregledali obstoječe predloge kazalnikov trajnostnosti na ravni KMG ter pripravili nabor testnih kazalnikov, za katere smo podatke zbirali na realnih (testnih) KMG kmetijah v okviru tretjega delovnega svežnja. Raziskovali smo tudi dostopnost/pretvorljivost in interoperabilnost podatkovnih baz v kontekstu prehoda na FSDN ter podali priporočila za njihovo krepitev. Tretji delovni sveženj je bil namenjen neposrednemu delu s testnimi KMG, zbiranju podatkov na testnih KMG ter krepitvi kmetijskega svetovanja na področju izboljševanja trajnostne naravnosti KMG. Nadgrajene so bile povratne informacije o trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG (poleg ključnih FADN rezultatov dodani kazalniki trajnostnosti kmetijstva, stil »nadzorne plošče«, uporaba primerjalne analize, bolj privlačen, grafičen izgled). Izvedeni so bili sodobnejši načini prenosa znanja v prakso (dve skupinski delavnici za testna KMG, delavnica za kmetijske svetovalce) ter izvedeni dve anketi o mnenjih in predlogih glede sistema FADN/FSDN in predlogu povratnih informacij, nadgrajenem v okviru projekta. Pripravljen je bil tudi predlog izhodišč (t. i. svetovalni protokol) za kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti KMG.

Zaključna priporočila se nanašajo na poziv po konkretnih sistemskih in organizacijskih spremembah pri ključnih deležnikih v mreži FADN/FSDN v Sloveniji, na oblikovanje razvojno naravnane nacionalnega finančnega načrta vzpostavitve in vzdrževanje sistema FADN/FSDN, na konkretnjšo krepitev souporabe podatkov (povezovanje podatkovnih baz v kontekstu FADN/FSDN), digitalizacije in optimizacije ključnih procesov (razbremenitev dajalcev podatkov in administrativnega aparata države) ter na krepitev relevantnosti, kakovosti in analitične vrednosti slovenskega podatkovnega sistema FADN/FSDN (npr. z razvojem nacionalne analitične baze, delo na načrtu vzorčenja in na kakovosti njegove implementacije).

1.2 Abstract

The basic purpose of the project CRP V5-2229 (Supporting evidence based agricultural policy in Slovenia: reinforcing core FADN and supporting activities for conversion to FSDN) was roughly divided into two content parts, namely i) timely, systematic and expert support of the conversion of FADN to FSDN in Slovenia and ii) to contribute to the strengthening of the core FADN system and to help increasing the analytical value and relevance of the FADN database (as well as FSDN) in order to provide quality support for decision-making in agriculture based on facts (data) at the level of agricultural holdings (AH).

In the first work package, which was aimed at strengthening the basic FADN, we analyzed the selection plans, the FADN sample and the data of the national Record of Standard Output of Agricultural Holdings (SO RKG) and made recommendations regarding changes of the selection plan and strengthening its implementation and regarding the use of the aforementioned administrative SO database for the preparation of the FADN selection plan. Further, a concept of a national analytical database was developed (it includes different types of FADN data: farm return data, standard results) and AH outside the FADN sample. Recommendations were also made regarding the optimization of the key processes of the FADN data collection and basic processing processes. The second work package was aimed at providing timely expert support to the Ministry of Agriculture, Forestry and Food (MAFF) in the process of conversion of FADN system to FSDN, both in terms of providing concrete proposals for synchronization with the FSDN process at the European level, as well as through other content-wise support. In this package, we also reviewed the existing proposals for sustainability indicators at the KMG level and prepared a set of test indicators for which we collected data on real (test) AH in the third work package. We also investigated the accessibility/convertibility and interoperability of databases in the context of the transition to FSDN and made recommendations for their strengthening. The third work package was aimed at working directly with test AH, collecting data at test AH and strengthening agricultural advisory service in the field of strengthening the sustainability performance of AH. Feedback at farm level has been upgraded (agricultural sustainability indicators added in addition to key FADN results, "dashboard" style, use of benchmarking and of more attractive, graphical layout). Modern ways of knowledge transfer were carried out (two group workshops for test AH, a workshop for agricultural advisers) and two polls about the FADN/FSDN system and about the upgraded farm feedback were carried out. A step-by-step proposal of advisory service based on the collected farm sustainability data was also prepared.

The final recommendations call for the significant systemic and organizational changes of key stakeholders in the FADN/FSDN network in Slovenia, for the development-oriented national financial plan for the setting-up and maintenance of the FADN/FSDN system, for significant strengthening of data sharing in the context of FADN/FSDN, digitization and optimization of key processes (reduce data collection burden for data providers and state administration) and for strengthening the relevance, quality and analytical capacity of the Slovenian FADN/FSDN data system (e.g. through the development of a national analytical database, work on the selection plan and its implementation).

2 UVOD

2.1 O poročilu

Pričujoče poročilo je Priloga 1 (*»Vsebinsko poročilo – študija«*) k zaključnemu poročilu za projekt CRP V5-2229 (*Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN*), ki sta ga sofinancirala Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS (MKGP). V projektu so sodelovali Kmetijski inštitut Slovenije (KIS) – koordinator projekta, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta (UL) in Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Kranj (KGZS – Zavod Kranj) kot zunanji izvajalec.

Poročilo je bilo pripravljeno v okviru delovnega svežnja DS4 (*Zaključna priporočila za učinkovitejši prehod FADN v FSDN v Sloveniji*). V nadaljevanju uvodnega poglavja so podani namen in cilji projekta ter uporabljena metoda dela. Izhodišča, glavne aktivnosti, ključni rezultati in ugotovitve (z razpravo) pa so povzeti po posameznih vsebinskih delovnih svežnjih (DS1–DS3) oziroma posameznih nalogah. O nekaterih rezultatih in izsledkih projekta smo poročali že v vmesnih poročilih oziroma samostojnih poročilih, zato jih v tem poročilu le smiselno povzemamo. Poročilo zaključujemo s ključnimi ugotovitvami (zaključki) in priporočili naročniku MKGP ter nekaj prilogami.

Projektna skupina se zahvaljuje kmetijam, kmetijskim svetovalcem, zaposlenim na MKGP in drugim v mreži FADN, ki so s svojim sodelovanjem ali kako drugače pripomogli k izvedbi delovnih nalog oziroma pripravi rezultatov in izsledkov projekta.

2.2 Opis problema, namen in cilji projekta

Proces prehoda sistema FADN (Mreža za računovodske podatke s kmetij, angl. Farm Accountancy Data Network) v sistem FSDN (Mreža za podatke o trajnostnosti kmetij, angl. Farm Sustainability Data Network) je bil napovedan v Strategiji »od vil do vilic« leta 2020, konec septembra 2024 pa je bil sprejet še najpomembnejši izvedbeni del evropske zakonodaje, in sicer Izvedbena uredba FSDN (2024). Ta uredba bo skupaj z osnovno Uredbo št. 1217/2009 (2009, spremenjena z Uredbo 2023/2674, 2023) ter uredbama št. 2024/2499 (2024) in št. 2024/1417 (2024) urejala področje prehoda in izvajanja sistema FSDN. Osrednji pomen podatkovne baze FADN (v prihodnje tudi FSDN) kot osrednje podatkovne baze na ravni kmetijskih gospodarstev (KMG) za presojo trajnostnosti kmetijstva je prepoznalo tudi poročilo o strateškem dialogu o prihodnosti evropskega kmetijstva (Strategic Dialogue on ..., 2024; Rossi, 2024).

Sistem FSDN se uradno začne izvajati s 1.1.2025, za Slovenijo bo potrebno prvi del novih podatkov v okviru FSDN (vključno z obstoječimi FADN podatki) za poročevalsko leto 2025 posredovati do 15.12.2026, celotni nabor FSDN podatkov, vključno z obstoječimi FADN podatki, pa bo potrebno za obračunsko leto 2027 posredovati Evropski komisiji do 15.12.2028 (Izvedbena uredba FSDN, 2024: Priloga 9). Kljub določenim možnostim izjem in možnosti revizije v letu 2027 (Člen 23 Izvedbene uredbe FSDN, 2024) je časa za celovit, organizacijsko, vsebinsko in stroškovno učinkovit prehod izjemno malo, še posebej v slovenskem kontekstu FADN/FSDN.

Kot so pokazale predhodne analize (npr. Volk in sod., 2017; Kožar in sod., 2021; Bertonecelj in sod., 2022), podatki FADN za Slovenijo še vedno niso, niti po razponu niti po obsegu rab, izkoriščeni v

primerljivi meri kot v številnih drugih državah članicah EU (Delavnice Pacioli, Sestanki GREX, FADN/FSDN Committee, različna leta). Ključni razlogi za to so i) akutno pomanjkanje konkretnih investicij v infrastrukturo, analitiko in ustrezen obseg specializiranih kadrov, ii) zatečeno stanje z zasnovo in implementacijo načrta vzorčenja FADN ter iii) breme dajanja podatkov skoraj v celoti na vključenih KMG, kot so pokazali izsledki predhodnih projektov, predvsem CRP V4-1423 (Volk in sod., 2017) in CRP V4-1813 (Bertoncelj in sod., 2022). Nadalje je potencial teh podatkov v izjemno omejenem (majhnem) obsegu izkoriščen za namene neposrednega svetovanja KMG, vključno s sodobnejšimi prikazi rezultatov in podatkov KMG (v smislu primerjalne analize ali povratnih informacij v obliki t. i. »nadzorne plošče«, angl. »dashboard«). Vse to vpliva na manjšo kakovost podatkov in rezultatov FADN, predvsem v smislu njihove zanesljivosti in uporabnosti; izkoriščenost te izjemno bogate podatkovne baze FADN na ravni KMG za različne namene je tako bistveno manjša, kot pričakovano. Na številne omejitve in težave ter le delno učinkovitost sistema FADN je opozarjala že revizija Računskega sodišča leta 2014 (Revizijsko poročilo ..., 2014), ki je podala številna priporočila, med najpomembnejša spadajo postavitve strategije glede uporabe in upravljanja sistema FADN, krepitev/vzpostavitev skupne rabe podatkov (povezovanje podatkovnih baz), številna priporočila glede optimizacije ključnih procesov v mreži FADN ter glede krepitev analitike in povratnih informacij za vključena KMG (*povzetek avtorjev poročila, op. p.*). Težave glede souporabe podatkov (sicer bolj v kontekstu administrativnih baz) orisuje tudi študija Lovca (2021).

Spodbuda za prijavo projekta je bilo spoznanje, da bi glede na zgoraj opisano stanje FADN v Sloveniji vsaka obsežnejša širitev FADN povzročila organizacijski, vsebinski, predvsem pa finančni šok, še posebej brez pravočasnih, sistematičnih in celovitih priprav, močno bi bilo lahko ogroženo tudi delovanje osnovnega FADN sistema v Sloveniji. Osnovni namen projekta CRP V5-2229 je bil v grobem vsebinsko razdeljen v dva dela:

- pravočasno, sistematično in strokovno podpreti prehod FADN v FSDN v Sloveniji in
- prispevati h krepitevi osnovnega sistema FADN in k povečanju analitične vrednosti in relevantnosti podatkovne baze FADN (in v prihodnje FSDN), da bi bila v kakovostno podporo pri odločanju v kmetijstvu, utemeljenem na dejstvih (podatkih) na ravni KMG.

Specifični cilji projekta po posameznih vsebinskih sklopih pa so bili naslednji:

1. Krepitev osnovnega sistema FADN v Sloveniji (delovni sveženj DS1):

- preveritev načrta vzorčenja in njegove implementacije ter predlogi za prilagoditev načrta vzorčenja (vzorca) FADN v smeri krepitev njegove reprezentativnosti;
- preučitev možnosti za vzpostavitev nacionalne analitične podatkovne baze FADN/FSDN z vključitvijo skupin KMG izven vzorca (npr. t. i. čistih obveznikov FADN);
- priprava predlogov za krepitev optimizacije (avtomatizacije) postopkov zbiranja, vnosa in nadgradnje primarne obdelave FADN podatkov.

2. Podpora prehodu FADN v FSDN v Sloveniji (delovni sveženj DS2):

- priprava izhodišč za sinhronizacijo ključnih procesov s FSDN na evropski ravni;
- izbor, prioritizacija in usklajevanje kazalnikov trajnostnega kmetijstva na ravni KMG s FSDN; preveritev uporabnosti obstoječih kazalnikov;

- analiza dostopnosti/pretvorljivosti podatkov na ravni KMG za potrebe spremljanja novih kazalnikov;
- priprava predlogov za krepitev interoperabilnosti podatkovne baze FADN/FSDN (povezovanje s Podatkovnim skladiščem MKGP in drugimi relevantnimi bazami za slovensko kmetijstvo na različnih ravneh).

3. Kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti kmetijskih gospodarstev (delovni sveženj DS3):

- preverjanje priprave izbranih kazalnikov trajnostnega kmetijstva na izbranih testnih (realnih) kmetijah, ki vodijo FADN računovodstvo;
- priprava predlogov za nadgradnjo t. i. povratnih informacij in izpisov ključnih rezultatov FADN/FSDN;
- priprava izhodišč za svetovanje in izobraževanje v zvezi z izboljšanjem trajnostne naravnosti KMG.

2.3 Uporabljena metoda dela

V nadaljevanju so navedene uporabljene metode/pristop za doseg specifičnih ciljev projekta:

- pregled relevantne literature, obstoječe in predlagane zakonodaje za področje FADN/FSDN, dobrih praks (predvsem iz tujine), pri vseh delovnih nalogah;
- analiza načrtov vzorčenja, vzorca FADN in podatkov Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (SO RKG) (poglavje 3.1);
- priprava koncepta nacionalne analitične baze FADN/FSDN, ki vključuje izvirne in standardne rezultate FADN ter kmetijska gospodarstva izven uradnega vzorca FADN, t. i. čiste obveznike v programu Microsoft Access (poglavje 3.2);
- izbor, prioritizacija in usklajevanje testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG, preveritev obstoječih predlogov kazalnikov (izsledki Kelly in sod., 2015; Vrolijk in Poppe, 2021; Bertonecelj in sod., 2022; Bele in sod., 2022; Delavnica FSDN; 2022); več krogov revizij in prilagoditev znotraj razširjene projektne skupine (izvedena tudi samostojna delavnica razširjene projektne skupine, januar 2023);
- namensko vzorčenje vzorca realnih testnih KMG (poglavje 5.2.1);
- zbiranje podatkov za testne kazalnike trajnostnosti kmetijstva na testnih KMG s pomočjo vprašalnika (vprašalnik v Prilogi 2); osebno na kmetijah, vpisovanje podatkov na papir ali v Excel datoteko (poglavje 5.2.2); del podatkov je bil za testna KMG zbran iz obstoječih podatkovnih baz (npr. FADN) s strani anketarjev, z dovolilom testnih KMG in naročnika MKGP;
- izvedba dveh delavnic v živo s testnimi kmetijami v obliki skupinskih krožkov (rezultata R5 in R14); po drugi delavnici izvedeno anketiranje testnih kmetij po drugi delavnici (vprašalnik v Prilogi 4; obdelava rezultatov anketiranja v programu Microsoft Excel);

- izvedba ene delavnice v živo s kmetijskimi svetovalci (rezultat R16); po delavnici izvedeno anketiranje kmetijskih svetovalcev (vprašalnik v Prilogi 4; obdelava rezultatov anketiranja v programu Microsoft Excel);
- nadgradnja povratnih informacij na ravni KMG v programu Microsoft Excel na podlagi izsledkov Volk in sod. (2017), dobre prakse iz tujine (Delavnice Pacioli, Sestanki GREX, različna leta) in delavnice za kmetijske sodelavce na KGZS januarja 2019 (Kožar, 2019); nadgradnja in širitev s testnimi kazalniki trajnostnosti kmetijstva;
- priprava predloga izhodišč (protokola) za kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti KMG (Priloga 6);
- kvalitativni pristop (pregled relevantne literature, intervjuji, konzultacije, opazovanje): priprava priporočil glede krepitev optimizacije ključnih postopkov zbiranja in osnovne obdelave podatkov FADN, priporočil glede krepitev dostopnosti/pretvorljivosti podatkov v okviru FADN/FSDN (polstrukturiran skupinski intervju s predstavniki MKGP, september 2023, rezultat R8) in priporočil glede krepitev interoperabilnosti.

3 DELOVNI SVEŽENJ DS1: KREPITEV OSNOVNEGA SISTEMA FADN V SLOVENIJI

3.1 DS1.1 Preveritev implementacije načrta vzorčenja FADN in predlogi za prilagoditve

3.1.1 Izhodišča

V predhodnih analizah (npr. Kožar, 2013; Volk in sod., 2017; Bertoncelj in sod., 2022) je bilo ugotovljeno, da podatki in rezultati FADN zaradi slabše zanesljivosti/kredibilnosti za Slovenijo niso izkoriščeni v primerljivi meri (ne po razponu, ne po obsegu) kot v številnih drugih državah članicah EU. Eden od pomembnih vzrokov za to bi lahko bilo tudi zatečeno stanje z zasnovo in implementacijo načrta vzorčenja FADN, zaradi katerega naj dejanski vzorec ne bi bil ustrezno reprezentativen, posledično pa tudi izhajajoči rezultati ne. Vse to naj bi, ob vseh drugih izzivih, dodatno prispevalo k manjši analitični uporabnosti FADN rezultatov za Slovenijo. Kot je bilo ugotovljeno v predhodnih analizah (npr. Kožar, 2013; Poročilo o stanju kmetijstva ..., različna leta), pri implementaciji vzorčenja iz različnih vzrokov (npr. neodzivnost kmetijskih gospodarstev - KMG) ni mogoče zagotavljati ustrezne reprezentativnosti pri nekaterih načrtovanih skupinah v načrtu vzorčenja, kar je še posebej opazno pri najnižjih ekonomskih razredih, ki so številčno tipično najbolj podhranjeni, ki nato preko visokih uteži (v povprečju zadnjega obdobju okoli 3-krat višjih od povprečja za vzorec) močno vplivajo na agregatne rezultate in zmanjšujejo zanesljivost rezultatov (oz. natančnost, kot je bilo prikazano tudi na sestanku skupine GREX, 25.1.2024). V delovni nalogi DS1.1 smo zato želeli preveriti, ali:

- bi bilo potrebno načrt vzorčenja prilagoditi zaradi morebitnih občutnejših strukturnih sprememb v slovenskem kmetijstvu, in sicer v smeri dviga ekonomskega praga za vključitev v FADN okvir vzorčenja,
- bi bilo smiselno kot podatkovno podlago za načrt vzorčenja uporabljati podatke Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (SO KMG), ki se ažurirajo vsako leto, kot dopolnitev / zamenjavo podatkov statistične raziskave strukture kmetijskih gospodarstev ter ali
- bi bilo potrebno izboljšati/prilagoditi samo implementacijo obstoječega načrta vzorčenja.

KMG so v letno raziskavo FADN izbrana na podlagi načrtov vzorčenja (angl. selection plan), ki so pripravljeni za vsako regijo v EU, pri čemer je Slovenija obravnavana kot ena regija. Vsakoletna FADN raziskava ne pokrije celotne populacije KMG, ki so definirane v okviru statističnih popisov in raziskovanj (tudi iz te populacije izpade del KMG, ki ne dosega statističnih kriterijev), temveč le tista, ki so ustrezne velikosti, da se lahko opredelijo kot tržno usmerjena KMG (RI/CC 1750, 2022). Področje raziskovanja FADN ali ciljna populacija FADN (angl. field of survey ali target population) je torej opredeljena kot populacija tržno usmerjenih KMG, po evropski zakonodaji KMG nad določenim pragom za vključitev v vzorec, ki je specifičen za vsako državo (Uredba 2015/220, 2021). V primeru Slovenije je ciljna populacija enaka vzorčnemu okviru za nabor (angl. sampling frame), ker poleg ekonomskega praga nimamo dodatnih kriterijev za vključitev KMG v načrt vzorčenja. Prag EV za vključitev v FADN določijo države same, in sicer mora biti postavljen tako, da FADN pokrije zajame ustrezen (t. i. največji možen) del kmetijske populacije, opredeljen s skupnim SO, obenem pa morajo biti dovolj dobro pokrita tudi skupna kmetijska zemljišča v uporabi (KZU) in skupne glave velike živine (GVŽ) (RI/CC 1526, 2015; Uredba 1198/2014). Pravilo palca za »ustrezno« velikost pokritje populacije z vzorcem FADN za omenjene tri spremenljivke (SO, KZU, GVŽ) je 90 % (interna komunikacija z Evropsko komisijo). Za Slovenijo je ekonomski prag za vključitev v vzorčni okvir FADN enak 4.000 EUR SO (razred III EV: od

4.000 do < 8.000 EUR SO). KMG morajo biti v FADN vzorec izbrana na način (Uredba 1217/2009, 2009), ki zagotavlja reprezentativnost za ciljno populacijo FADN (tržno usmerjena KMG), in sicer po regijah, ekonomski velikosti in tipu kmetovanja (upoštevani vsi pomembni tipi); podatkovna podlaga za vzorčenje pa morajo biti čimbolj ažurirani statistični podatki strukturnih raziskovanj kmetijstva. Izvedena je bila analiza načrta vzorčenja FADN, podatkov iz Popisa kmetijstva (SURs), individualnih standardnih rezultatov FADN ter individualnih podatkov iz Evidence standardnega prihodka (MKGP) za leto 2020. Leto 2020 smo izbrali, ker je bil v tem letu izveden tudi popis kmetijstva, ki predstavlja ključno podatkovno podlago za pripravo načrtov vzorčenja v zadnjih letih. Dodatno smo primerjali tudi načrte vzorčenja in podatke iz evidence SO KMG za različna leta od 2019 do 2023, na agregatni ravni glavnih tipov, in analizirali število KMG, ki med leti spremenijo razred EV in tip kmetovanja (splošni in glavni), za leti 2019 in 2020 (na individualni ravni).

Načrt vzorčenja implementira MKGP (Organ za zvezo FADN), ki skuša zaradi slabe odzivnosti KMG v vzorcu ohranjati že sodelujoča po tipologiji ustrezna KMG, ki so FADN vodila že v preteklosti. Nova KMG, ki jih je potrebno v FADN vzorec vključiti, ker določen stratum ni dovolj zapolnjen (razlogi: odhod KMG iz FADN – različni razlogi, strukturne spremembe na KMG, spremembe načrta vzorčenja, novejši podatki o tipologiji itd.), pa MKGP nenaključno (prvi, ki se odzove) izbira iz dodatnega nabora tipično treh KMG s strani SURs, ki ustrezajo številčno podhranjenemu stratumu. Občasno MKGP primerne KMG rekrutira tudi na pobudo ali v posvetovanju s kmetijskimi svetovalci. MKGP primerne KMG povabi telefonsko ali pisno za sodelovanje v vzorcu FADN. Sodelovanje v vzorcu FADN je prostovoljno. Neodgovorov in vzrokov zanje se ne beleži. Zaradi ne beleženja neodgovorov (tudi ne vzrokov zanje), na podlagi katerih bi lahko izračunavali stopnje neodgovorov (angl. non-response rate) oziroma pristranskosti zaradi neodgovora (angl. non-response bias) po posameznih stratumih je bilo možno izvesti le zelo omejeno analizo kakovosti vzorca.

3.1.2 Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov

Izsledki delovne naloge DS1.1 so bili predstavljeni v vsebinskem poročilu z izračuni (rezultat R6; Kožar in sod., 2023), v nadaljevanju jih na kratko povzemamo tudi na tem mestu.

Kljub temu, da se strukturne spremembe v kmetijstvu odražajo tudi na (FADN) populaciji, na podlagi izračunov za obračunsko leto 2020 na podlagi analize nismo priporočili dviga praga za vključitev KMG v vzorčni okvir FADN na 8.000 EUR SO (predlog Evropske komisije: dvig praga na 8.000 EUR SO in povečanje velikosti vzorca 1.062 KMG; FADN/FSDN Committees, FSDN Working groups, Sestanki skupine GREX, 2023–2024. Pri tem pragu že načrtovani vzorec manj kot priporočljivo pokrije populacijo (skupni SO, KZU, GVŽ, pa tudi število KMG), dejanski vzorec FADN pa še slabše. Poleg tega osnovna uredba FSDN (Uredba 1217/2009, 2009, spremenjena z uredbo št. 2023/2674, 2023) posebno pozornost namenja zagotovitvi ustreznega števila ekonomsko manjših KMG v načrtu vzorčenja. V okviru projekta so bili dodatno analizirani tudi agregirani podatki IAKS o strukturi plačil za različne vrste ukrepov kmetijske politike v okviru zbirnih vlog za leto 2020 po razredih ekonomske velikosti (standardni prihodek (SO) na podlagi podatkov Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev za leto 2020). Izkazalo se je, da bi izguba ekonomskega razreda EV3 (4.000 - <8.000 EUR) iz obstoječih 4.000 EUR SO) iz FADN vzorca pomenila izgubo pomembnega dela upravičencev do sredstev skupne kmetijske politike, poleg tega pa bi bila lahko presoja trajnostnosti kmetijstva v Sloveniji brez tega razreda KMG omejena. KMG iz tega razreda so npr. v letu 2020 predstavljala 26 %

vseh KMG, ki so oddala zbirno vlogo oz. 26 % vseh KMG, ki so prejemale neposredna plačila ali plačila OMD oz. 19 % vseh KMG, ki so bila vključena v ukrep Ekološko kmetovanje oz. Dobrobit živali in 15% vseh KMG, ki so bila vključena v ukrepe KOPOP. KMG iz EV3 so v letu 2020 pridobila 12 % celotne vrednosti neposrednih plačil oziroma 19 % celotne vrednosti OMD plačil. Podrobnejši rezultati so bili naročniku predstavljeni na nacionalni komisiji FADN 15. aprila 2024 (Kožar in sod., 2024d), na podlagi teh izsledkov pa je bila tudi sprejeta uradno pogajalsko stališče, da se v okviru FSDN zaenkrat ne bo spreminjalo velikosti vzorca, niti ekonomskega pragu za vključitev v FADN/FSDN. Razlog za ohranitev velikosti vzorca so bile že obstoječe velike težave z rekrutiranjem in ohranjanjem obstoječe (manjše) velikosti vzorca.

Pri analizi implementacije načrta vzorčenja se je pokazalo, da je mestoma šibka in bi jo veljalo v prihodnjih letih močno okrepiti in k njej pristopiti na sistematičen, med leti čimbolj podoben način (podana so bila priporočila).

V nalogi DS.1. smo preverjali tudi možnost, ali lahko podatke »Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev« pri MKGP (SO KMG) uporabimo za podatkovno osnovo za pripravo načrta vzorčenja FADN/FSDN. Obstajajo prednosti in slabosti pri morebitni uporabi podatkov iz evidence SO za pripravo načrta vzorčenja. Prednost uporabe je vsekakor vsakoletni izračun SO kmetijskih gospodarstev na podlagi ažurnih koeficientov standardnega prihodka (povprečje pet zaporednih zadnjih let) in podatkov o površinah in živinoreji na KMG iz zbirk MKGP. Slabost uporabe teh podatkov za pripravo načrta vzorčenja FADN pa je v določenih (pojasnljivih) odstopanjih od evropske metodologije, s tem pa lahko pride do manjše primerljivosti pri pripravi načrtov vzorčenja z drugimi državami EU. Do konca projekta smo na željo naročnika pridobili dodatne podatke od SURS in izvedli dodatno primerjavo podatkov iz raziskav strukture kmetijskih gospodarstev (SURS) in Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (MKGP; SO KMG).

Rezultati dodatne analize načrtov vzorčenja in evidence SO KMG za različna leta od 2019 do 2023 na agregatni ravni in na ravni splošnih in glavnih tipov potrjujejo osnovne ugotovitve, da skupno število KMG v evidenci SO KMG (skupno število KMG in število KMG v razredih ekonomske velikosti ≥ 3) ne presega populacijo KMG po podatkih SURS (podlaga za načrte vzorčenja) in da obstajajo manjša in večja odstopanja po tipih in razredih EV. Na splošno velja, da med KMG s SO v razredih EV ≥ 4.000 EUR (razred EV ≥ 3) prevladujejo specializirani govedorejci (glavni tip 46) (med 24 in 28 %), sledijo specializirani pridelovalci poljščin (med 7 in 15 %) in KMG z mešano rastlinsko pridelavo in živinorejo (med 15 in 18 %). Ne glede na analizirano leto ali vir podatkov (načrti vzorčenja, evidenca SO KMG) skoraj 95 % KMG s SO ≥ 4.000 EUR spada v razrede EV do 100.000 EUR (od 3. do vključno 7. razreda EV). V razrede EV ≥ 9 pa se razvrsti od največ 0,27 % KMG v izračunu SO KMG za leto 2023 do najmanj 0,15 % KMG vključenih v načrt vzorčenja za leto 2020 (med 61 in 113 KMG).

Preglednica 1: KMG v izračunu SO KMG 2023; razred EV >=3 SO

Število kmetijskih gospodarstev SO KMG 2023*							Struktura kmetijskih gospodarstev SO KMG 2023* (%) (skupno število KMG v razredih EV >=3 = 100)						
Tip	Razred ekonomske velikosti					Skupaj	Tip	Razred ekonomske velikosti					Skupaj
	3	4+5	6+7	8+9	>9			3	4+5	6+7	8+9	>9	
15+16	3.650	2.175	585	127	11	6.548	15+16	8,65	5,15	1,39	0,30	0,03	15,52
21+22+23	132	289	337	99	11	868	21+22+23	0,31	0,68	0,80	0,23	0,03	2,06
35	1.040	1.159	665	185	11	3.060	35	2,46	2,75	1,58	0,44	0,03	7,25
36+37+38	963	1.010	452	87	7	2.519	36+37+38	2,28	2,39	1,07	0,21	0,02	5,97
45	11	386	2.073	911	15	3.396	45	0,03	0,91	4,91	2,16	0,04	8,05
46	4.412	6.315	1.227	91	1	12.046	46	10,46	14,97	2,91	0,22	0,00	28,55
47	21	216	291	45	0	573	47	0,05	0,51	0,69	0,11	0,00	1,36
48	926	551	92	6	0	1.575	48	2,19	1,31	0,22	0,01	0,00	3,73
51+52+53	30	48	126	230	38	472	51+52+53	0,07	0,11	0,30	0,55	0,09	1,12
61	1.725	1.085	353	66	8	3.237	61	4,09	2,57	0,84	0,16	0,02	7,67
73+74	671	774	171	57	4	1.677	73+74	1,59	1,83	0,41	0,14	0,01	3,97
83+84	2.349	2.853	853	160	7	6.222	83+84	5,57	6,76	2,02	0,38	0,02	14,75
Skupaj	15.930	16.861	7.225	2.064	113	42.193	Skupaj	37,76	39,96	17,12	4,89	0,27	100,00

* SO KMG 2023: populacija MKGP 2023, SOC 2020

Vir: Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (agregatni podatki), Načrt vzorčenja za obračunsko leto 2024, MKGP

Medletne spremembe v številu KMG zajetih v izračun SO KMG na agregatni ravni so običajno manjše kot odstotek, medtem ko so razlike v številu KMG zajetih v načrte vzorčenja med leti različne. Število KMG vključenih v načrt vzorčenja za leto 2024 je bilo na ravni načrta vzorčenja za leto 2023, prav tako skoraj ni bilo spremembe med leti 2021/ 2020, večje pa so bile razlike med leti 2022 in 2021 (–4 %) ter 2023/2022 (+6 %). Večje medletne spremembe skupnega števila KMG in po tipih so v načrtih vzorčenja v letih, ko se upoštevajo novi podatki o tipologiji in ekonomski velikosti KMG iz raziskav strukture kmetijskih gospodarstev, ki jih SURS letno ne izvaja.

V času priprave načrta vzorčenja za leto 2024 (oktober 2023) so bili v evidenci SO KMG dostopni podatki o SO KMG za leto 2022. V evidenci SO KMG za leto 2022 je na agregatni ravni (v razredu EV >=3) število KMG za 2 % preseglo število KMG v načrtu vzorčenja za leto 2024. Največje razlike so bile podobno kot v vseh analiziranih letih pri specializiranih vrtnarjih, kjer je izračun SOC pri SO KMG natančnejši od statističnega. Pri specializiranih pridelovalcih poljščin je opaziti večjo razliko v številu KMG zelo verjetno zaradi visokih cen kmetijskih pridelkov v letu 2022 (MKGP SOC 2020: 2018–2022), ki v načrtu vzorčenja za leto 2024 še niso bile na voljo (upoštevani SOC 2017). Pomembno manj KMG pa je pri specializiranih gojiteljih trajnih nasadov – kombinirano v evidenci SO KMG, kar je posledica več izrazito slabih letin v intenzivnih sadovnjakih v obdobju 2018–2022 (SO KMG 2022) kot v 2015–2019 (načrt vzorčenja 2024).

Preglednica 2: Primerjava KMG, v razredih EV ≥ 3 , vključenih v SO KMG 2022, SO KMG 2023, načrt vzorčenja 2023 in načrt vzorčenja 2024

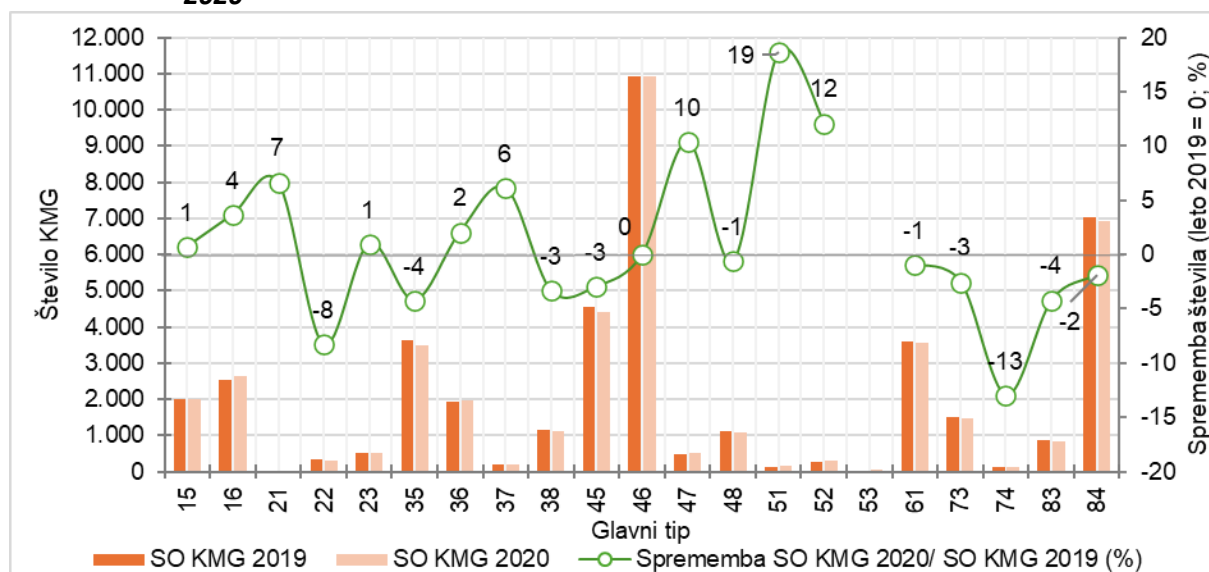
Indeks SO KMG 2023* / SO KMG 2022* (populacija SO KMG 2022 = 100)							Indeks načrt vzorčenja 2024* / načrt vzorčenja 2023* (populacija načrt vzorčenja 2023 = 100)						
Tip	Razred ekonomske velikosti					Skupaj ≥ 3	Tip	Razred ekonomske velikosti					Skupaj ≥ 3
	3	4+5	6+7	8+9	>9			3	4+5	6+7	8+9	>9	
15+16	113	122	148	127	122	119	15+16	99	100	100	99	100	99
21+22+23	101	87	95	122	183	96	21+22+23	98	97	103	104	133	101
35	94	96	101	103	92	97	35	98	99	99	100	100	99
36+37+38	101	103	108	130	100	104	36+37+38	99	99	100	98	100	99
45	31	55	78	112	125	81	45	102	100	100	100	100	100
46	95	108	114	126	50	104	46	100	100	100	100	100	100
47	66	87	163	155		117	47	100	100	100	100		100
48	104	104	114	120		104	48	99	99	100	100		99
51+52+53	57	60	69	98	106	81	51+52+53	100	100	100	99	100	100
61	98	111	97	80	133	101	61	99	99	100	100	100	99
73+74	83	93	89	98	200	88	73+74	100	100	99	100	100	100
83+84	96	104	114	111	78	102	83+84	100	100	100	100	100	100
Skupaj	99	104	99	111	112	101	Skupaj	99	100	100	100	101	100
Indeks SO KMG 2022* / načrt vzorčenja 2024* (populacija načrt vzorčenja 2024 = 100)							Indeks SO KMG 2023* / načrt vzorčenja 2024* (populacija načrt vzorčenja 2024 = 100)						
Tip	Razred ekonomske velikosti					Skupaj ≥ 3	Tip	Razred ekonomske velikosti					Skupaj ≥ 3
	3	4+5	6+7	8+9	>9			3	4+5	6+7	8+9	>9	
15+16	129	123	82	67	82	120	15+16	147	149	122	85	100	143
21+22+23	298	223	198	153	150	211	21+22+23	300	193	187	187	275	201
35	94	84	75	108	120	86	35	89	80	76	111	110	84
36+37+38	67	72	94	131	140	74	36+37+38	67	74	101	171	140	77
45	74	83	92	118	150	94	45	23	46	72	132	188	76
46	101	114	113	120	100	108	46	96	123	128	152	50	112
47	110	111	83	126		100	47	72	96	135	196		117
48	145	146	103	100		142	48	150	151	116	120		148
51+52+53	102	118	141	141	157	133	51+52+53	58	71	98	138	165	108
61	101	98	103	138	150	101	61	99	110	100	110	200	103
73+74	111	126	125	116	200	119	73+74	92	117	111	114	400	105
83+84	90	86	96	94	180	89	83+84	86	89	109	105	140	90
Skupaj	103	102	97	115	138	102	Skupaj	102	106	96	127	155	103

* SO KMG 2022: populacija MKGP 2022, SOC 2019; SO KMG 2023: populacija MKGP 2023, SOC 2020; načrt vzorčenja 2023: populacija SURS 2022, SOC 2017; načrt vzorčenja 2024: populacija SURS 2023, SOC 2017

Vir: Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (agregatni podatki), Načrta vzorčenja FADN za obračunski leti 2023 in 2024, MKGP

Kot omenjeno, so razlike v skupnem številu KMG (skupaj in v razredih EV) med leti majhne in znašajo približno 1 %, na ravni glavnega tipa pa so spremembe v številu KMG med leti lahko tudi večje.

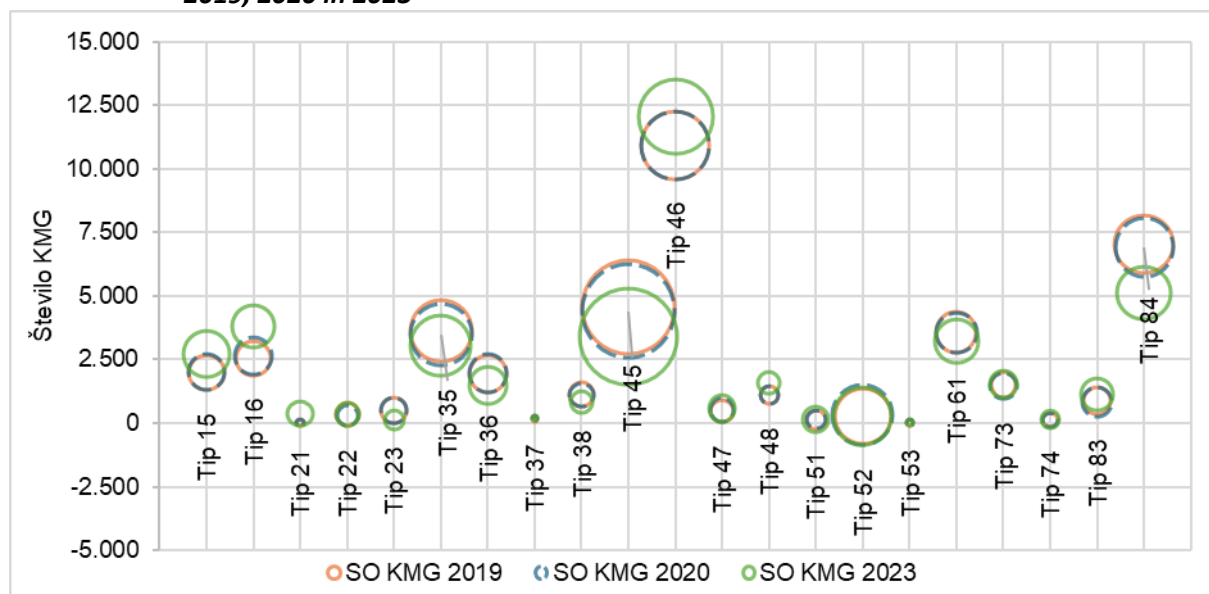
Slika 1: Število KMG v razredih EV ≥ 3 in spremembe v številu med leti glede na glavni tip; 2019 in 2020

Vir: Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev, MKGP (agregatni podatki)

Med leti 2020 in 2019 so bile največje relativne spremembe večinoma zabeležene pri glavnih tipih, ki imajo manjši delež v strukturi KMG (npr. specializirana prašičereja in perutninarstvo – tipa 51 in 52).

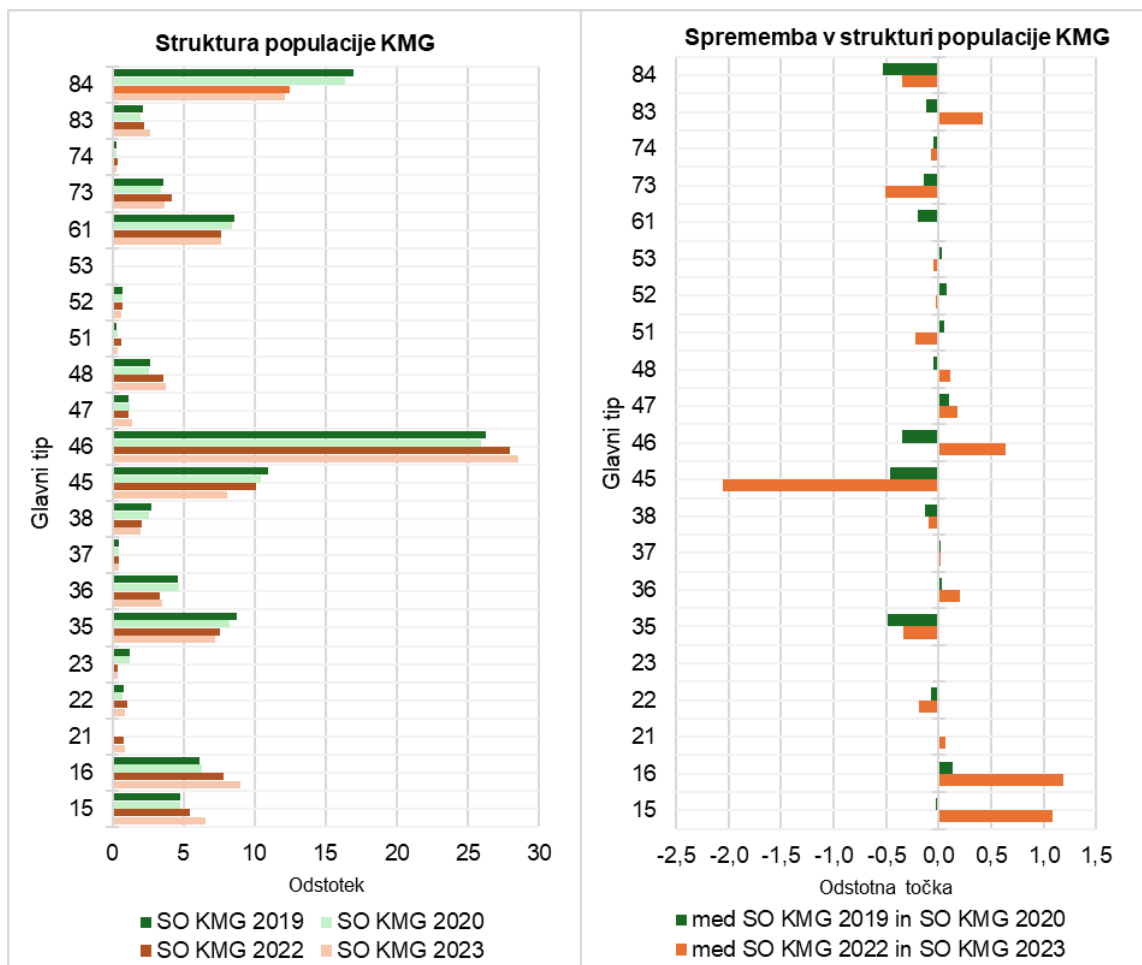
Slika 2: Število in SO (velikost mehurčka) KMG v razredih EV ≥ 3 glede na glavni tip kmetovanja; 2019, 2020 in 2023

Vir: Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev, MKGP (agregatni podatki)

Prednost evidence SO KMG v primerjavi s statističnimi raziskovanji strukture kmetijskih gospodarstev je v rednem letnem posodabljanju proizvodnih parametrov (površine, živali, čebelje družine) KMG in SOC (hektarski pridelki, prirasti, cene kmetijskih pridelkov), kar posledično pomeni manjša medletna nihanja števila KMG in sprememb v strukturi KMG po posameznih tipih in razredih ekonomskih velikosti.

Slika 3: Spremembe v strukturi KMG v razredih EV ≥ 3 med leti glede na glavni tip; 2019 in 2020 ter 2022 in 2023

Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev, MKGP (agregatni podatki)

Tako število KMG kot tudi skupni SO in razporeditev gospodarstev po razredih EV in tipih kmetovanja se med leti lahko razlikujejo že na ravni posameznih agregatov, pomembno večja variabilnost SO kazalnikov pa se kaže na ravni KMG. Kot je razvidno iz naslednje preglednice se je v letih 2019 in 2020 skupni SO spremenil za več kot 10 % pri 30 % KMG, za več kot 20 % pa pri 13 % KMG.

Pri 15 % KMG je prišlo do spremembe razreda ekonomske velikosti in pri desetini KMG do spremembe glavnega tipa kmetovanja. Vzrok za variabilnost so spremembe med leti v proizvodnih parametrih na ravni KMG, pa tudi spremembe v SOC za posamezen pridelek kot posledica sprememb povprečnih pridelkov in cen v odvisnosti od naravnih in ekonomskih razmer v posameznem letu.

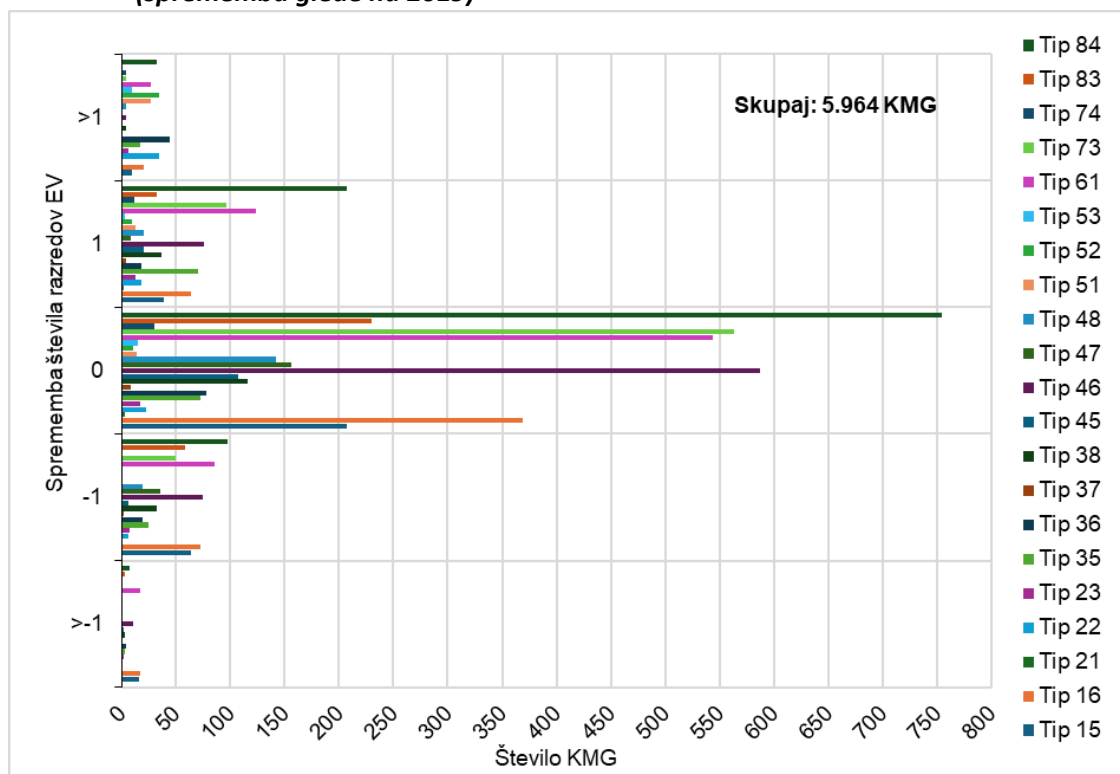
Preglednica 3: Spremembe skupnega SO, razreda ekonomske velikosti (EV) in tipa kmetovanja pri posameznih KMG v letih 2019 in 2020

	Število	Delež (%)	Razlika 2020/ 2019
KMG s podatki v obeh letih	113.905		
KMG s SO v razredu EV ≥ 3 ; 2019	42.873		
KMG s SO v razredu EV ≥ 3; 2020	42.503	100	-370 KMG (-0,9 %)
KMG s spremembo SO za več kot 10 %	12.836	30	
KMG s spremembo SO za več kot 20 %	5.723	13	
KMG s spremembo SO za več kot 30 %	3.243	8	
KMG s spremembo razreda ekonomske velikosti	6.419	15 (100)	
za +/-1 razred EV	5.860	91	
za +/-2 razreda EV	385	6	
za > +/-2 razreda EV	174	3	
KMG s spremembo tipa kmetovanja	Splošni tip	Glavni tip	Posebni tip
število	4.671	5.964	7.200
delež (%)	11	14	17
KMG s spremembo tipa kmetovanja in razreda EV	1.514	1.916	2.223
za +/-1 razred EV	1.169	1.543	1.820
za +/-2 razreda EV	195	217	243
za > +/-2 razreda EV	150	156	160

Vir: Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev, MKGP (individualni podatki)

Na ravni glavnega tipa je prišlo do spremembe pri 14 % KMG, od tega se je približno tretjini KMG spremenil tudi razred EV (pri 81 % KMG je prišlo do spremembe enega razreda EV).

Slika 4: Število KMG s spremembo glavnega tipa po velikosti spremembe razredov EV; 2020 (sprememba glede na 2019)

Vir: Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev, MKGP (individualni podatki)

3.1.3 Ugotovitve in priporočila

1. Strukturne spremembe v slovenskem kmetijstvu se odražajo tudi na (FADN) populaciji kljub temu pa na podlagi analize podatkov FADN za obračunsko leto 2020 ne moremo priporočiti dviga praga za vključitev KMG v vzorčni okvir FADN na 8.000 EUR SO. Pri tem pragu že načrtovani vzorec manj kot priporočljivo pokrije populacijo (skupni SO, KZU, GVŽ, pa tudi število KMG), dejanski vzorec FADN pa še slabše. Poleg tega osnovna uredba FSDN (Uredba 1217/2009, 2009, dopolnjena z uredbo št. 2023/2674, 2023) posebno pozornost namenja zagotovitvi ustreznega števila ekonomsko manjših KMG v načrtu vzorčenja. KMG v razredu ekonomske velikosti EV3 (od 4.000 do <8.000 EUR) iz vzorca FADN/FSDN so pomembna z vidika vključenosti v ukrepe kmetijske politike in za presojo trajnosti kmetijstva v Sloveniji. Povečanje velikosti vzorca bi pomenilo dodatno breme za rekrutiranje in ohranjanje KMG v vzorec FADN/FSDN, ki je že sedaj veliko. Kot kažejo podatki (Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva, zadnja leta), ima Slovenija vsako leto večje težave napolniti predpisano velikost vzorca.
2. Preverjali smo tudi možnost, ali lahko podatke »Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev« pri MKGP uporabimo za podatkovno osnovo za pripravo načrta vzorčenja FADN. Obstajajo prednosti in slabosti pri morebitni uporabi podatkov iz evidence SO za pripravo načrta vzorčenja. Prednost uporabe je vsekakor vsakoletni izračun SO kmetijskih gospodarstev na podlagi ažurnih koeficientov standardnega prihodka (povprečje pet zaporednih zadnjih let) in podatkov o površinah in živinoreji na KMG iz zbirk MKGP. Na ta način je informacija o razredu ekonomske velikosti in o tipu KMG natančnejša, saj vemo, da so strukturne spremembe v slovenskem kmetijstvu izredno hitre. Slabost uporabe podatkov iz evidence SO KMG za pripravo načrta vzorčenja FADN pa vidimo v tem, da kljub temu da metodologija ocene standardnega prihodka KMG (Pravilnik..., 2023) v veliki meri upošteva evropsko zakonodajo, obstajajo določena odstopanja, s tem pa lahko pride do manjše primerljivosti pri pripravi načrtov vzorčenja z drugimi državami EU. V tokratni raziskavi ugotavljamo, da KMG zajeta v evidenci SO KMG na agregatni ravni presegajo populacijo KMG po podatkih SURS, obstajajo pa tudi manjša in večja odstopanja po tipih in razredih EV. Menimo, da odstopanja do podatkov SURS so, vendar razlike niso nepojasnljive. V primeru odločitve za uporabo podatkov iz evidence SO KMG za pripravo načrta vzorčenja FADN bi bilo smiselno že v prvem koraku izločiti KMG, ki ne ustrezajo kriterijem evropsko primerljivih kmetij v okviru statističnih raziskovanj strukture kmetijskih gospodarstev.
3. Pri analizi implementacije načrta vzorčenja se je pokazalo, da je mestoma šibka in bi jo veljalo v prihodnjih letih močno okrepiti in k njej pristopiti na sistematičen, med leti čimbolj podoben način. Pomembno bi bilo tudi začeti zbirati osnovne metrike, da bo možno za prihodnja leta izračunati dodatne statistike za presojo reprezentativnosti vzorca in statistične zanesljivosti izbranih spremenljivk FADN. Potrebno bi bilo tudi pridobiti bolj podrobne podatke o populaciji FADN, kar pa je v luči zelo omejenega časa za projekt in mnogih administrativnih preprek izvedljivo šele na srednji rok.

3.2 DS1.2 Analitična podatkovna baza FADN/FSDN: preučitev možnosti za vzpostavitev in širitev na skupine KMG izven vzorca FADN

3.2.1 Izhodišča

Že revizija Računskega sodišča iz leta 2014 (Revizijsko poročilo ..., 2014) ugotavlja, da podatkovni sistem FADN (oziroma podatki FADN) ni ustrezno (oziroma sploh ni) integriran oziroma drugače »v živo« povezan v podatkovni ekosistem države (MKGP) ter da je zato izkoriščenost teh podatkov preslaba (Revizijsko poročilo ..., 2014: »... ima Republika Slovenija, ... premalo koristi od projekta FADN.«), ne le za državo, ampak tudi za dajalce podatkov.

Kljub priporočilom Računskega sodišča iz leta 2014 (Revizijsko poročilo ..., 2014) posebna strategija o uporabi in upravljanju/ravnanju s podatki FADN še ni oblikovana. Posledično je v praksi opazna velika razpršenost podatkov FADN za Slovenijo v smislu, da podatki, tako izvorni (iz poročil s KMG, torej podatki zbrani v skladu z RI/CC 1680) kot tudi »končni« oziroma standardni rezultati (rezultati, navedeni v RI/CC 1750) niso zbrani na »enem mestu«, torej v skupni podatkovni bazi, v obliki daljših časovnih serij na urejen, sistematičen, centralno upravljan način. Prav tako niso priključena kmetijska gospodarstva izven uradnega vzorca FADN, t. i. čisti obvezniki.

3.2.2 Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov

V okviru naloge DS1.2 smo pripravili koncept t. i. nacionalne analitične baze FADN (v prihodnje tudi FSDN), ki bo lahko na enem mestu združevala različne vrste podatkov FADN/FSDN za Slovenijo, ki bi bila centralno upravljana in ažurirana. Koncept tovrstne baze smo pripravili v programu Microsoft Access (rezultat R7); baza trenutno poskusno vključuje:

- izvirne podatke za vzorec FADN za obračunska leta 2016–2020,
- individualne standardne rezultate za vzorec FADN za obračunska leta 2019–2022,
- individualne standardne rezultate za čiste obveznike za obračunska leta 2019–2022 ter
- nekaj osnovnih poizvedb, ki vključujejo tako standardne rezultate kot izvirne podatke.

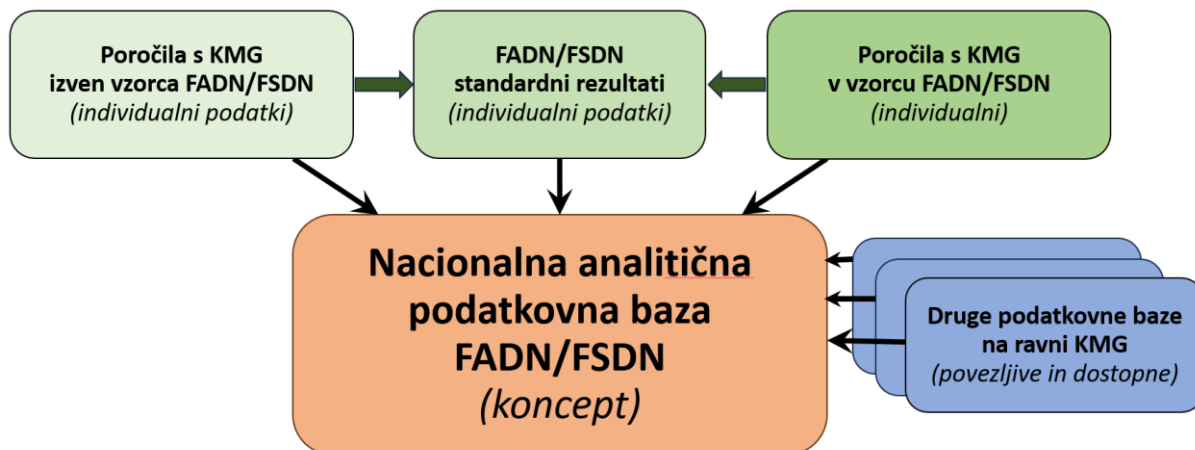
Analitična baza (Slika 5) omogoča dodajanje različnih poizvedb in naborov posameznih podatkov FADN (npr. tudi načrtov vzorčenja, nacionalnih uteži, izvedenih rezultatov) ter dodajanje drugih podatkovnih baz na ravni KMG, povezljivih preko povezovalnih ključev (npr. Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev, Register kmetijskih gospodarstev) oziroma istovrstnih baz za druga obračunska leta, z drugačno tipologijo KMG (npr. predhodna tipologija) ali dodatnimi (novimi) spremenljivkami/podatki. V primeru ustrezne programske rešitve bi bilo to bazo nadgraditi tudi s poizvedbami v obliki primerjalne analize (npr. za namen povratnih informacij na nacionalni ravni oz. pogojno tudi individualni ravni).

Tehnično povezljivost z drugimi (predvsem administrativnimi podatkovnimi bazami na ravni KMG) je možna predvsem preko KMG-MID (in FADN/FSDN šifriranja), seveda ob ustrezni zagotovitvi zaščite osebnih in drugih občutljivih podatkov ter ureditvi pravnih razmerij (vključno z informirano privolitvijo dajalcev podatkov).

Baza lahko deluje kot samostojna podatkovna baza (angl. stand-alone), lahko npr. pri pooblašeni raziskovalni ali strokovni inštituciji. Predvsem z vidika krepitev stroškovnih in vsebinskih sinergij pa bilo gotovo smiselno preveriti možnost, ali je možno bazo dodati kot samostojen »sloj« ali modul internega

informacijskega sistema v okviru MKGP; po eni strani bi se lahko v prihodnosti sistem FADN/FSDN polnil z že obstoječimi podatki iz tega internega sistema (npr. iz administrativnih baz), po drugi strani pa bi lahko po obdelavi podatkov v ta sistem prispeval ključne rezultate FADN/FSDN (npr. lahko povratno »polnil« Podatkovno skladišče MKGP, ki je trenutno v izgradnji).

Slika 5: Koncept nacionalne analitične podatkovne baze FADN/FSDN

Vir: KIS, lasten prikaz

Za nadgradnjo koncepta takšne baze je med drugim pomembno tudi:

- ustrezna zagotovitev zaščite osebnih in drugih občutljivih podatkov, ureditev pravnih razmerij (informirana privolitev dajalcev podatkov – KMG; uskladitev z EU zakonodajo, predvsem v smislu spremenjenega Poglavja IV osnovne uredbe št. 1217/2009),
- ustrezna programsko-informacijska infrastruktura in zasnova,
- ustrezni povezovalni ključi med podatkovnimi bazami,
- povezljivi in ustrezno pripravljeni formati posameznih podatkovnih baz ter
- po možnosti centralno upravljanje, ažuriranje, nadgradnja in (vsaj osnovna) analitika.

3.2.3 Ugotovitve in priporočila

1. Koncept podatkovne baze FADN (v prihodnje tudi FSDN) na »enem mestu«, centralno upravljane in ažurirane, ki bi omogočala analize daljših časovnih serij tako izvornih kot končnih podatkov FADN/FSDN, ki bi lahko poleg KMG v uradnem vzorcu vključevala tudi KMG izven vzorca FADN, npr. t. i. čiste obveznike, ter preko ustreznih šifrantov tudi druge podatkovne baze na ravni KMG, bi močno okrepila analitično vrednost podatkov FADN/FSDN za različne namene.
2. Tovrstna baza bi lahko močno okrepila analitično vrednost in relevantnost podatkov FADN/FSDN za različne ravni odločanja v slovenskem kmetijstvu. Omogočala bi bolj poglobljene raziskave trajnostnosti slovenskega kmetijstva (vključno z razvojem empiričnih modelnih orodij za kmetijstvo), bolj ciljno oblikovanje kmetijske in drugih politik (na podlagi podatkov/dejstev), pa tudi bolj ciljno naravnano in personalizirano kmetijsko svetovanje. Vključitev KMG izven uradnega vzorca bi lahko širila možnosti za analitiko (npr. čisti obvezniki – večja geografska pokritost ali najmanjša, podprazna KMG – drugi, neekonomski vidiki kmetovanja). Odprla bi se tudi možnost krepitev povezav z drugimi disciplinami za potrebe

usklajevanja raznovrstnih podatkovnih virov, ki vstopajo kot analitične podlage za odločanje na različnih ravneh.

3. Tovrstno bazo bi bilo mogoče bistveno bolj poglobljeno (tudi v smislu časovnih serij) uporabiti tudi za modeliranje kmetijstva in povezanih dejavnosti, nadgradnjo obstoječih modelov in raziskave, v zvezi s tem pa je potrebno opraviti napore v smeri izboljševanja kakovosti podatkov, skupne rabe podatkov, systemskega financiranja tako vzdrževanja in analitike teh podatkov, kot tudi priprave in vzdrževanja različnih empiričnih orodij, ki bodo te podatke lahko uporabljala upravljanja kmetij in ustrezno svetovanja, kot tudi za snovanje politik. V Sloveniji trenutno razpolagamo z modelnim orodjem SiTFarm (2024), ki sledi sodobnim trendom na področju agrarno-ekonomskih analiz in omogoča analizo tako na mikro kot makro ravni. Orodje poleg agregiranja rezultatov na raven posameznih sektorjev omogoča tudi analize na ravni celotnega kmetijstva. Doslej je bil poudarek predvsem na ekonomskem vidiku, vključenih pa so bili tudi nekateri sorazmerno preprosti okoljskih kazalniki. Vse bolj pa se kaže potreba po nadgradnji in čim bolj uravnoteženem pristopu k obravnavi vseh treh vidikov trajnosti. Modelno orodje sicer ne temelji neposredno na FADN podatkih, se pa ti pogosto uporabljajo bodisi za kalibriranje bodisi za oceno različnih kazalnikov, pogosto že na ravni posameznih proizvodnih aktivnosti. SiTFarm namreč združuje tri modelne pristope in sicer model kmetijskih gospodarstev (MKMG), modelne kalkulacije KIS (2024) in modele tipičnih kmetijskih gospodarstev (TKMG). Posebej velja izpostaviti modelne kalkulacije (MK), ki trenutno predstavljajo pomemben vir predvsem ekonomskih in tehnoloških podatkov na ravni proizvodnih aktivnosti, ki se nato združujejo v proizvodne načrte na ravni kmetijskih gospodarstev. Glede na potrebe bo v prihodnje nujna nadgradnja s ključnimi kazalniki, ki se bodo spremljali na ravni FSDN in se izračunavajo na ravni proizvodnih aktivnosti, oziroma kjer bo to smiselno in možno, da se nadgradi izračun izbranih trajnostnih kazalnikov na ravni TKMG. Slednje pa je možno le če bodo zbrani podatki tudi dostopni za raziskovalno in svetovalno delo.
4. Realizacija koncepta tovrstne baze v prakso bi po naši oceni prispevala k velikim stroškovnim in vsebinskim sinergijam (interoperabilnost, večja učinkovitost procesov, večji časovni prihranki), še posebej v primeru, če bi bila integrirana v podatkovni »ekosistem« naročnika MKGP, ki upravlja s številnimi podatkovnimi bazami na ravni KMG. V primeru realizacije predlaganega koncepta kot samostojne podatkovne baze, pa bi bilo potrebno stabilno systemsko financiranje tako računalniško-informacijske infrastrukture kot tudi specializiranih kadrov, da bo možno zagotoviti sistematično, kontinuirano in celovito upravljanje, nadgradnjo, ažuriranje in osnovno analitiko za to bazo.

3.3 DS1.3 Postopki zbiranja, vnosa in primarne obdelave FADN podatkov: priprava predlogov za krepitev optimizacije (avtomatizacije)

3.3.1 Izhodišča

Predhodne analize (glej v uvodno poglavje 2.2) nakazujejo tudi na ozka grla v ključnih procesih zbiranja in osnovne obdelave podatkov FADN; kot ugotavlja že Revizijsko poročilo Računskega sodišča iz leta 2014 je bila tudi zaradi tega učinkovitost sistema FADN le delna. Na podlagi dela z realnimi testnimi kmetijami smo v projektu skušali identificirati trenutna ključna ozka grla v postopkih zbiranja, vnosa in

osnovne obdelave FADN podatkov ter podati predloge za krepitev optimizacije in avtomatizacije teh postopkov – predvsem, da bi KMG čimbolj razbremenili bremena dajanja podatkov.

3.3.2 Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov

Identificirana ozka grla v ključnih procesih zbiranja in osnovne obdelave podatkov FADN ter predlogi za njihovo odpravo oziroma izboljšanje učinkovitosti teh procesov so bili pripravljeni s strani zunanjega izvajalca, KGZS – Zavod Kranj (rezultat R11):

- zbiranje in obdelava podatkov FADN je trenutno zelo dolgotrajno zaradi omejitev pri dostopu do že obstoječih podatkovnih virov na ravni KMG;
- moteča je nepovezanost obstoječih administrativnih in podatkovnih baz, povezanost teh baz je nujna za učinkovitejše delovanje sistema;
- priprava podatkov sloni skoraj v celoti na (v FADN) vključenem KMG in svetovalcu, kar je zelo obremenjujoče zanj;
- prehod FADN v FSDN bo zahteval večje število bolj zahtevnih kazalnikov, kar lahko predstavlja problem in hkrati izziv tako za kmetovalce, računovodske pisarne kot tudi za Javno službo kmetijskega svetovanja (JSKS);
- v obstoječo aplikacijo za zbiranje podatkov FADN se tudi z nadgradnjo ne bo dalo uvoziti in obdelati vseh novih podatkov, ki jih zahteva FSDN, zato je nujno potrebna postavitve nove aplikacije;
- nova aplikacija za zbiranje podatkov FADN naj bo celovita – omogoča naj sklepanje pogodb, vnos podatkov, osnovne obdelave in analize podatkov, sodobnejše povratne informacije s primerjalno analizo (primerjave med leti, posameznimi skupinami, razne izpise in načrtovanja, ...) in ki bodo uporabni tako za vključeno KMG kot tudi za svetovalca ter po možnosti spletno dostopni;
- pri okoljskih kazalnikih so orto-foto posnetki GERK-ov s krajinskimi značilnostmi zastareli in na nekaterih kmetijah se je izkazalo, da ne predstavljajo dejanskega stanja v naravi;
- definicije kazalnikov morajo biti jasne in nedvoumne; pri nekaterih testnih kazalnikih (npr. kaj so inovacije, dohodek na kmetiji,...) so bile nejasne;
- kader za delo s FSDN je potrebno strokovno usposobiti, znanja pa redno nadgrajevati;
- potrebno je spodbujati KMG za privzeti vnos podatkov v spletno aplikacijo FADN/FSDN (večina vpisuje v MS Excel, kar je zamudno tako za kmete kot računovodske pisarne);
- prvi in osebni stik s kmetom je zelo pomemben;
- zbiranje podatkov o okoljskih kazalnikih naj se izvaja v okviru popisnega lista vsakih 3-5 let;
- nujno je potrebno zagotoviti redna (sistemska) finančna sredstva za ustrezno programsko opremo za vnos in obdelavo podatkov, za njeno vzdrževanje in sprotno nadgradnjo aplikacije, ki jo izvajajo računovodske pisarne ter za delovanje strokovnih služb;
- s strani MKGP je potrebno pravočasno zagotoviti podpis pogodb za sodelovanje kmetij v vzorcu; pogodbe naj bodo večletne in naj vsebujejo informirana soglasja dajalcev podatkov (vključenih KMG) za dostope do administrativnih in podatkovnih baz;
- potrebno je okrepiti koristi/spodbude za vključene KMG. Ohrani naj se motiviranje kmetov za sodelovanje v vzorcu: npr. z denarno nagrado, večjim številom točk pri razpisih, sodelovanjem v panožnih krožkih, ipd.;
- pohitriti je potrebno obdelave podatkov (čimprejšnje obdelave);

- računovodskim pisarnam naj MKGP promptno posreduje podatke o prejetih neposrednih plačilih (razmislek, da bi v obdelavi imeli oceno vrednosti plačil, v naslednjem letu pa bi se naredil popravek,...).

3.3.3 Ugotovitve in priporočila

1. Večina zgoraj podanih predlogov se v javni razpravi, predhodnih analizah (vključno z Revizijsko poročilo ..., 2014) ali v okviru sestankov nacionalne komisije za upravljanje področja FADN ponavlja; povzamemo jih lahko kot priporočila/predloge za krepitev skupne rabe podatkov (povezovanje podatkovnih baz), predvsem za namen predpripravljenih podatkov, s čimer bi močno razbremenili KMG v FADN in računovodske pisarne oziroma svetovalce, ki sodelujejo pri zbiranju podatkov. Nadalje se predlogi nanašajo na nadgradnjo računalniške infrastrukture za vnos in obdelavo podatkov, pohitritev obdelave podatkov, ureditev pravnih razmerij (ureditev dolgoročnejših podatkov), kadrovske krepitev (specializacija, obseg), pomen ustreznih navodil (definicij) za zbiranje novih podatkov, krepitev spodbujanja KMG za sodelovanje (tudi z nadgradnjo povratnih informacij in spletnih dostopov do podatkov, kar je v skladu z najboljšimi praksami iz tujine; Delavnice Pacioli), ipd.
2. Na tem mestu lahko tudi še enkrat spomnimo na več priporočil projekta CRP V4-1423 (Volk in sod., 2017), npr. o proaktivnem iskanju sinergij na različnih ravneh (v in med ključnimi deležniki), o potrebi po temeljiti reorganizaciji (procesni in najverjetneje tudi institucionalni), priporočljivo pa bi bilo po švedskem zgledu uvesti stalno interdisciplinarno skupino (na nacionalni ravni), »ki bo v sodelovanju z dajalci in zbiralci podatkov na letni ravni preverjala ter optimizirala postopke ..., metode in navodila (obrazce)« (Volk in sod., 2017).

4 DELOVNI SVEŽENJ DS2: PODPORA PREHODU FADN V FSDN V SLOVENIJI

4.1 Izhodišča

Namen drugega delovnega svežnja je bil pravočasno in strokovno podpirati naročnika MKGP v procesu prehoda sistema FADN v FSDN, prispevati k sinhronizaciji s tem procesom na evropski ravni in hkrati skušati naročniku MKGP približati učinkovite dobre prakse iz tujine.

Iz vsebinskega stališča smo delali na izboru, prioritizaciji in uskladitvi kazalnikov trajnosti kmetijstva na ravni KMG in pripravili izbor testnih kazalnikov (delovna naloga DS2.1), za katere smo podatke zbirali na testnih kmetijah v okviru tretjega delovnega svežnja.

V delovnih nalogah DS2.2 in DS2.3 smo raziskovali dostopnost/pretvorljivost in interoperabilnost podatkovnih baz v kontekstu prehoda na FSDN in podali priporočila za njihovo krepitev, saj so ti aspekti, kot ugotavljajo predhodne analize (glej uvodno poglavje 2.2), v kontekstu podatkovne baze FADN v Sloveniji razmeroma šibki oziroma celo povsem odsotni.

Zadnja delovna naloga drugega delovnega svežnja (DS2.4) pa je bila namenjena podpori v uradnem procesu prehoda FSDN na evropski ravni, in sicer smo vsebinsko prispevali k pripravi pogajalskih stališč, podali pa tudi številna priporočila za organizacijo ključnih aktivnosti glede priprave na prehod FADN v FSDN v času trajanja projekta.

4.2 Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov

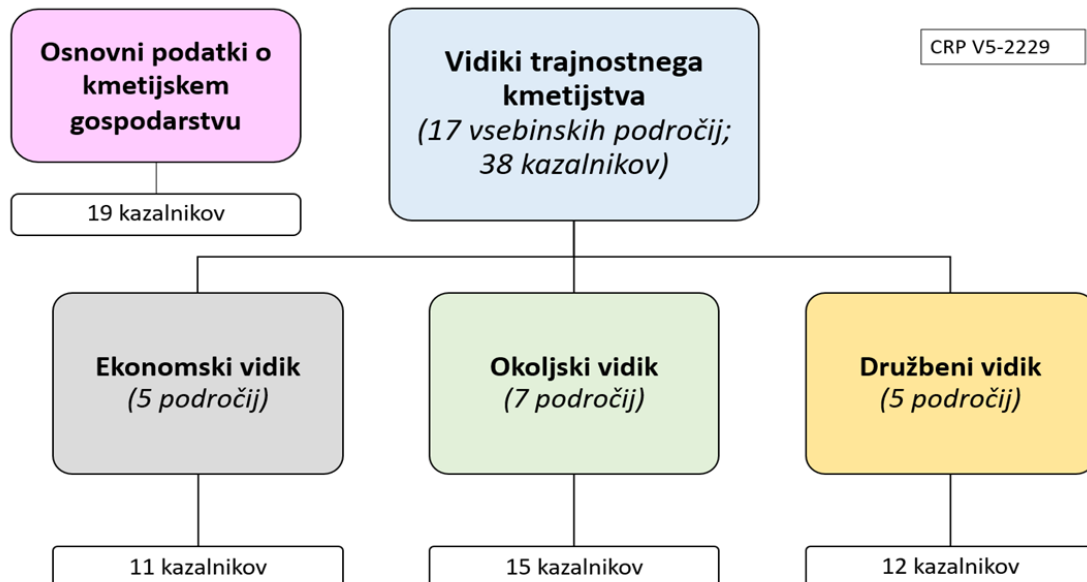
4.2.1 DS2.1 Kazalniki trajnostnega kmetijstva na ravni KMG: popis možnosti, prioritizacija in uskladitev s FSDN

V okviru naloge DS2.1 smo pregledali obstoječe kazalnike trajnostnega kmetijstva na ravni KMG, ki so bili predlagani v okviru CRP projekta V4-1813 (Bertoncelj in sod., 2022; Bele in sod., 2022; rezultat R2), pa tudi izsledke projekta FLINT (izsledki Kelly in sod., 2015; Vrolijk in Poppe, 2021). Te kazalnike smo nato skušali smiselno povezati s tematikami/kazalniki, ki so bili novembra 2022 predlagani v okviru prvega predloga za FSDN (t. i. »Ecorys« seznam kazalnikov; Delavnica FSDN; 2022). Prilagajanje predlogom v okviru procesa FSDN, prioritizacija in prečiščenje širšega nabora kazalnikov je potekala vzporedno z nalogo DS3.2 (zbiranje podatkov za pripravo testnih kazalnikov na testnih KMG, s pomočjo vprašalnika v Prilogi 2); opravljenih je bilo več krogov revizij in prilagoditev znotraj razširjene projektne skupine (izvedena tudi delavnica razširjene projektne skupine, rezultat R10); npr. nekateri kazalniki so bili poenostavljeni, nekaterih pa iz različnih razlogov nismo izbrali v končni nabor (neizvedljivi v času trajanja projekta, prevelika kompleksnost, granularnost, že dostopni v drugih bazah, nerelevantnost v slovenskem kontekstu, ipd.). Na naslednji sliki in preglednici (Slika 6, Preglednica 4) je prikazan končen nabor testnih kazalnikov.

Zaradi časovnice projekta, po kateri je bilo potrebno zbiranje podatkov na testnih kmetijah potrebno opraviti v letu 2023, in pa odvijanja samega procesa FSDN na evropski ravni (prvi, najobširnejši, neuradni seznam novih FSDN kazalnikov, t. i. FSDN »spremenljivk« je bil državam posredovan šele 12. oktobra 2023, seveda testni kazalniki v našem projektu niso povsem enaki kot v končni različici Izvedbene uredbe FSDN (2024: Priloga VIII), je pa dodatna analiza ob zaključku projekta pokazala, da

je velika večina testnih kazalnikov visoko usklajena z ustreznimi končnimi FSDN kazalniki oziroma »spremenljivkami« (npr. manjše razlike v poimenovanju ali delitvi kategorij, ipd.).

Slika 6: Število testnih kazalnikov po vidikih trajnostnosti kmetijstva in število osnovnih podatkov na ravni KMG, končni nabor

Vir: KIS, lasten prikaz

Preglednica 4: Seznam testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG, končni nabor

OKOLJSKI KAZALNIKI			
Področje/tema kazalnika	Šifra kazalnika	Ime kazalnika	
O1: Dobrobit živali	O1.1	Dostop živali do zunanjih površin	
	O1.2	Število dni živali na paši	
O2: Uporaba in ravnanje z živinskimi gnojili	O2.1	Vnos, iznos in proizvodnja živinskih gnojil na kmetiji	
	O2.2	Skladiščenje živinskih gnojil	
	O2.3	Obremenitev KZU z dušikom iz živinskih gnojil	
	O2.4	Tehnologije gnojenja z živinskimi gnojili	
O3: Obnovljivi viri energije	O3.1	Proizvodnja energije iz obnovljivih virov	
O4: Ekološka pridelava	O4.1	Delež prodanih ekoloških proizvodov	
O5: Kmetijske prakse	O5.1	Tehnologije obdelave tal	
	O5.2	Odstranjevanje rastlinskih ostankov	
O6: Upravljanje z vodami	O6.1	Površina namakanih kmetijskih zemljišč in poraba vode za namakanje	
	O6.2	Uporaba drenažnih sistemov	
O7: Krajinske značilnosti	O7.1	Grajene krajinske prvine	
	O7.2	Vodne krajinske prvine	
	O7.3	Rastlinske krajinske prvine	
Št. področij:	7	Št. kazalnikov:	15
DRUŽBENI KAZALNIKI			
Področje/tema kazalnika	Šifra kazalnika	Ime kazalnika	
D1: Generacijska prenova in obstoj kmetije	D1.1	Upravljanje kmetije	
	D1.2	Leto prevzema kmetije	
	D1.3	Urejenost nasledstva na kmetiji	
D2: Varnost pri delu	D2.1	Število delovnih nesreč na kmetiji	
D3: Delovni pogoji	D3.1	Dnevno število delovnih ur gospodarja/upravitelja	
	D3.2	Prosti dnevi gospodarja/upravitelja kmetije	
D4: Kakovost življenja	D4.1	Razpoložljivost in dostopnost osnovnih storitev in infrastrukture v lokalnem okolju	
	D4.2	Dostop do širokopasovnega internetnega omrežja na podeželju	

	D5: Znanje in usposabljanje	D5.1	Stopnja splošne izobrazbe gospodarja/upravitelja kmetije
		D5.2	Vključenost v EIP projekte sodelovanja
		D5.3	Ostale oblike neformalnega usposabljanja članov kmečkega gospodinjstva
		D5.4	Kmetijsko svetovanje
Št. področij:	5	Št. kazalnikov:	12
EKONOMSKI KAZALNIKI			
	Področje/tema kazalnika	Šifra kazalnika	Ime kazalnika
	E1: Inovacije	E1.1	Število in vrsta inovativnih pristopov na kmetiji
		E1.2	Obseg sredstev za investicije v novosti
	E2: Upravljanje s tveganji	E2.1	Uporaba orodij za obvladovanje tveganj v kmetijstvu
		E2.2	Sklepanje terminskih pogodb za prodajo proizvodov
		E2.3	Članstvo v kmetijskih zadrugah in drugih kmetijskih interesnih združenjih
	E3: Trženje	E3.1	Tipi tržnih poti
		E3.2	Neposredna prodaja kmetijskih proizvodov
		E3.3	Sodelovanje v shemah kakovosti
	E4: Razpoložljiv dohodek	E4.1	Povprečna neto urna postavka za delovno silo
		E4.2	Razpoložljiv dohodek kmečkega gospodinjstva
	E5: Dostop do zemljišč	E5.1	Najem kmetijskih zemljišč
Št. področij:	5	Št. kazalnikov:	11

Vir: KIS, lasten prikaz

4.2.2 DS2.2 Analiza dostopnosti/pretvorljivosti podatkov na ravni KMG za potrebe spremljanja novih kazalnikov

V delovni nalogi DS2.2 je bil cilj analizirati dostopnost in pretvorljivost ustreznih podatkov na ravni kmetijskih gospodarstev (KMG) za potrebe spremljanja novih kazalnikov, ki naj bi se zbirali v okviru FSDN; pripravljeno je bilo vsebinsko poročilo (rezultat R8, Rac in sod., 2023). Glede na to, da se je proces sprejema Izvedbene uredbe FSDN (2024) v času izvajanja te naloge še odvijal in da so v času priprave tega poročila s skorajšnjo gotovostjo bile znane le nove teme trajnosti kmetijstva na ravni KMG, smo analizirali potrebne podatkovne vire za pripravo kazalnikov, za katere smo zbirali podatke v okviru našega projekta, in sicer v okviru naloge DS3.2. Ugotovili smo, da bi manjši obseg teh analiziranih kazalnikov lahko neposredno črpali iz že obstoječih podatkovnih baz na ravni KMG (npr. iz FADN, RKG, zbirne vloge ARSKTRP).

V omenjenem poročilu so predstavljeni tudi izsledki na podlagi polstrukturiranega skupinskega intervjuja s predstavniki MKGP na področju upravljanja podatkovnih baz na MKGP in organih v sestavi ter na področju FADN/FSDN (izveden septembra 2023), in sicer na temo dostopnosti in pretvorljivosti podatkov, ki naj bi se predvidoma uporabljali za nova vsebinska področja oziroma nove kazalnike na ravni KMG v okviru FSDN. Izsledki kažejo, da v času izvedbe intervjuja na MKGP ni bilo eksplicitnega načrta integracije FADN/FSDN v podatkovne sisteme MKGP (po naših informacijah tudi ob zaključku projekta ne), da pa so bile v teku v aktivnosti preverjanja podatkovnih potreb FSDN po posameznih predvidenih novih temah kazalnikov. Kot velika težava za sistem upravljanja s podatki v kontekstu prehoda na FSDN se nakazuje razpršenost pravnih podlag za zbiranje, obdelavo in posredovanje podatkov po vsebinskih predpisih, zato se priporoča njihova čimprejšnja konsolidacija in harmonizacija, priprava enotnih smernic za skrbnike podatkov oziroma enotne interpretacije zakonodaje na področju varstva osebnih podatkov.

4.2.3 DS2.3 Priprava predlogov za krepitev interoperabilnosti podatkovne baze FADN/FSDN

Namen delovne naloge DS2.3 je bil opozoriti na pomen razvijanja oz. krepitev interoperabilnosti različnih zbirk podatkov, ki zbirajo podatke na ravni KMG v Evropski uniji, s poudarkom na Sloveniji, ter oceniti možnosti za večjo povezljivost in interoperabilnost ob prehodu iz sistema FADN v FSDN. Pripravljen je bilo samostojno vsebinsko poročilo (rezultat R9, Rac in Kožar, 2024). Ob tem prehodu se odpira okno za krepitev interoperabilnosti podatkovnih baz v kmetijstvu na nacionalni ravni, s katero bi lahko dosegli administrativno razbremenitev tako primarnih dajalcev podatkov (kmetov) kot upravnih organov, podpornih organizacij in skrbnikov podatkovnih baz. Eno ključnih načel EU pri prehodu FADN sistema v FSDN bo krepitev interoperabilnosti in povezovanje že obstoječih podatkovnih virov na ravni KMG, upošteva načelo »pridobiti samo enkrat, uporabiti pa večkrat« pri zbiranju podatkov. Slednje splošno načelo ravnanja s podatki je priporočeno tudi s strani nacionalnih organov pri ravnanju s podatki (MJU, 2020). Z večjo integracijo podatkovnih baz bi se močno okrepila tudi širša uporabnost zbranih podatkov za strateško politično odločanje v slovenskem kmetijstvu v duhu odločanja na podlagi dejstev, kot tudi oblikovanja individualnih upravljaljskih odločitev slovenskih kmetij. Obenem je pri zagotavljanju povezovanja nujno treba upoštevati zasebnost in varstvo osebnih podatkov ter nadzor dajalcev podatkov nad deljenjem in uporabo teh podatkov.

Izsledki projekta CRP V5-2229 in izzivi na področju interoperabilnosti kažejo naslednje:

- **Tehnične ovire:** Podatki na ravni kmetij se zbirajo v okviru različnih informacijskih platform, z različnimi standardi za zbiranje podatkov; manj problematična z vidika interoperabilnosti je raba različnih tehnologij (formatov) med bazami podatkov. Po tehnični plati je povezljivost načeloma omogočena preko KMG-MID, kar je ugoden začetni položaj (v primerjavi z nekaterimi drugimi državami članicami, ki uporabljajo več identifikatorjev).
- **Pravna vprašanja:** Varstvo podatkov, zaupnost in dostop do podatkov (GDPR) na nacionalni in EU ravni; v Sloveniji imamo množstvo pravnih podlag za zbiranje podatkov o kmetijah in razpršenost pristojnosti (različna področna ministrstva in agencije). Za večkratno uporabo je trenutno potrebno izrecno pooblastilo kmetov, po drugi strani pa je bila v okviru projekta (kot tudi projekta IPM-2, ki ga je vodil Ecorys) z intervjuji zaznana pripravljenost za splošno dovoljenje za prenos podatkov, če je rezultat takšnega dovoljenja manjše administrativno breme.
- **Organizacijske ovire:** Precejšnjo oviro predstavlja nepovezanost med različnimi institucijami na nacionalni (in evropski) ravni, ki zbirajo in upravljajo podatke, kot tudi koordinacija znotraj resornih ministrstev in njihovih organov v sestavi. Težavo z organizacijskega vidika predstavljajo tudi različne vrste dostopov za različne vrste akterjev.

Predlogi za krepitev interoperabilnosti v kontekstu FADN/FSDN so naslednji:

- **Strategija ravnanja s podatki:** V okviru splošne prenove in preoblikovanja sistema FADN v FSDN je nujno, da Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) kot organ za zvezo koordinira in pripravi strategijo za ravnanje s podatki, vključno z eventualnimi predlogi za spremembo ustreznih pravnih podlag in poenostavitev postopkov z namenom zmanjšanja administrativnega bremena tako za kmete kot za vključene upravne organe, ki upravljajo z bazami podatkov na ravni kmetij.
- **Standardizacija podatkovnih formatov in tehnološke rešitve:** Predlogi za usklajene formate podatkov, kolikor narava merjenih kazalnikov to dovoljuje. Medtem ko je tudi v okviru projekta IPM-2 bilo ugotovljeno, da v okviru trenutnega sistema FADN interoperabilnost s tehničnega vidika ni težavna, saj se podatki beležijo in posredujejo v preprostih formatih, je to v primeru

razširitve kazalnikov bolj problematično, saj se podatki pojavljajo v različnih bazah v različnih formatih; usklajitev teh baz sicer predstavlja finančen in tehničen zalogaj, vendar bo dolgoročen rezultat manjše administrativno in finančno breme.

- **Smotrna bi bila celo uvedba skupne platforme ali orodij za olajšanje izmenjave podatkov na ravni sektorja.** V tem kontekstu kaže omeniti, da obstajata dve možni rešitvi. Prva možnost je, da baza FADN/FSDN deluje kot samostojna podatkovna baza; druga, vsebinsko in stroškovno bistveno bolj smotrna možnost (in lažja za izvedbo z vidika interoperabilnosti) pa je, da FADN/FSDN postane samostojen »sloj« ali modul v okviru nacionalnega podatkovnega sistema, ki bi ga upravljal MKGP, po vzoru dobrih praks iz tujine. MKGP npr. trenutno razvija t. i. »Podatkovno skladišče MKGP«, v katerega bi se lahko v prihodnosti stekali FADN/FSDN podatki na ravni kmetij (tako standardni rezultati kot izvorni FADN/FSDN podatki) kot podatkovni vir. Še bolj vsebinsko in stroškovno učinkovito pa bi bilo smiselno preveriti tehnične zmožnosti, ali bi lahko Podatkovno skladišče MKGP za vzorec kmetij, ki bodo vodile FADN/FSDN, omogočilo »predpripravo« že obstoječih podatkov za te iste kmetije (seveda ob zagotovitvi ustreznih virov, tako finančnih kot kadrovskih). Nadalje bi bilo smiselno preveriti tudi povezaljivost baze FADN/FSDN s sistemom "E-kmetija" (kjer kmetije dostopajo do vseh svojih podatkov) in s platformo "Sopotnik" (za pregled zbirnih vlog), kar bi zagotovilo integracijo teh ključnih sistemov. V takšnem, idealno harmoniziranem, sistemu bi lahko različni uporabniki imeli različno raven dostopa do baze, kar bi omogočalo večjo fleksibilnost in številne sinergije, tako vsebinske kot stroškovne. Izboljšala bi se tudi uporabnost samih podatkov na ravni kmetije, za različne uporabnike, v prvi vrsti tudi za same kmetije (kot npr. nizozemski portal Agro & food portal, <https://www.agrofoodportal.com/>).
- **Sodelovanje med institucijami:** Nenazadnje je za smotrnejšo rabo podatkov priporočljivo spodbujati tudi boljše in časovno bolj usklajeno sodelovanje med nacionalnimi institucijami (pa tudi znotraj), ki skrbijo za podatke, kot tudi sodelovanje med tehničnimi in t. i. 'vsebinskimi' koordinatorji področij glede konkretnih zahtev po povezovanju.

4.2.4 DS2.4 Priprava izhodišč za sinhronizacijo procesov s FSDN na evropski ravni

V okviru naloge DS2.4 smo na različne načine skušali slediti procesom v zvezi s FSDN na evropski ravni ter pravočasno, strokovno in sistematično podpirati naročnika MKGP, in sicer na naslednje načine:

- **Vsebinski odzivi na dokumente in predloge Evropske komisije v zvezi s prehodom na FSDN, sodelovanje pri pripravi pogajalskih izhodišč:** vključno s pregledom novih tem in spremenljivk v okviru FSDN; posredovanje preliminarne rezultate/izsledkov projekta, predvsem v okviru DS3 (npr. občutljivi kazalniki, pomen dobrih definicij in navodil, kompetenc zbiralcev podatkov, vpogled v dodatno porabo časa, ipd.),
- **Sodelovanje na številnih uradnih in neformalnih sestankih na evropski in nacionalni ravni:** od oktobra 2023 do konca septembra 2024 več kot 40 večjih sestankov;
- **Aktivno sodelovanje in priprava bilateralnih sestankov (marec, julij 2024) in misije Evropske komisije na temo FSDN v Sloveniji** (februar 2024);
- **Uspešna organizacija 28. mednarodne delavnice Pacioli na Ptuj:** prispevek h krepitvi tesnejših stikov predstavnikov mreže FADN v Sloveniji (še posebej predstavnikov naročnika MKGP) s predstavniki Evropske komisije in s tujimi eksperti na področju FADN/FSDN, kar je v naslednjih mesecih prispevalo h učinkovitejši pripravi in izvedbi pogajanj z Evropsko komisijo; močno olajšan je bil tudi vpogled v najnaprednejše prakse na področju FADN in siceršnjih strategij držav članic na področju zbiranja, obdelave, ponovne rabe podatkov na ravni kmetijskih gospodarstev;
- **Različne predstavitve projekta CRP V5-2229 deležnikom in splošni javnosti** (poročano v vmesnih poročilih in razvidno iz bibliografije projektne skupine

https://bib.cobiss.net/bibliographies/si/webBiblio/bib351_20241013_121525_v5-2229.html)
ter

- **Pripravo samostojnega poročila (rezultat R15) v dveh različicah, sicer oktobra 2023 (Kožar, 2023b) in marca 2024 (Kožar, 2024a)**, ki vsebuje priporočila in predloge za sinhronizacijo s ključnimi procesi na evropski ravni, ki so povzeti v nadaljevanju.

Predlogi v zgoraj omenjenih poročilih (Kožar, 2023b; Kožar, 2024a) so se nanašali na ključne vidike prehoda sistema FADN v FSDN:

- organizacija ključnih procesov: pobuda za pripravo nacionalne FSDN časovnice in uvedbo nacionalne delovne skupine za področje prehoda na FSDN v koordinaciji naročnika MKGP, ki je tudi Organ za zvezo za področje FADN/FSDN;
- ureditev pravnih podlag in razmerij za prehod na FADN v FSDN;
- intenziviranje aktivnosti glede priprave načrta vzorčenja in načrta spodbujanja KMG za sodelovanje v FADN/FSDN;
- zagon aktivnosti v zvezi s pripravo nacionalnega finančnega načrta za vzpostavitev in delovanje FSDN ter
- splošna priporočila glede krepitev učinkovitosti organizacije, komunikacije in iskanja sinergičnih učinkov, tako stroškovnih kot vsebinskih.

4.3 Ugotovitve in priporočila

V nadaljevanju povzemamo ključne ugotovitve in priporočila na podlagi rezultatov in izsledkov drugega delovnega svežnja projekta:

1. Večina testnih kazalnikov, za katere so se zbirali podatki na testnih kmetijah v okviru tretjega delovnega svežnja, je visoko usklajena z ustreznimi končnimi FSDN kazalniki oziroma »spremenljivkami« (npr. manjše razlike v poimenovanju ali delitvi kategorij, ipd.).
2. Določen obseg testnih kazalnikov se lahko neposredno črpa iz že obstoječih podatkovnih baz na ravni KMG, predvsem administrativnih, tehnična plat povezljivosti je ocenjena kot manj problematična.
3. Prehod iz sistema FADN v FSDN predstavlja zgodovinsko priložnost za krepitev povezljivosti podatkovnih baz na nacionalni ravni, kar bi lahko prispevalo k občutni administrativni razbremenitvi dajalcev podatkov (KMG), upravnih organov ter drugih organizacij. Upoštevanje ključnega načela »*pridobiti samo enkrat, uporabiti pa večkrat*« ob upoštevanju varstva zasebnosti bi lahko izboljšalo tako uporabnost zbranih podatkov za strateške odločitve v kmetijstvu kot preglednost podatkovnega sistema, zmanjšanje administrativnega bremena pa bi lahko pomembno prispevalo tudi k boljšemu odnosu kmetov do kmetijske politike in konkretno mreže FADN ter njene naslednice.
4. Naši izsledki nakazujejo tehnične in pravne izzive, povezane z interoperabilnostjo, vključno z različnimi podatkovnimi standardi in razpršenostjo pravnih podlag ter pristojnosti za zbiranje podatkov. Tehnični izzivi, kot so različni formati podatkov, so obvladljivi, čeprav zahtevajo prilagoditve, zlasti pri razširitvi kazalnikov. Priporočila projektne skupine za nacionalne upravne organe vključujejo nadaljevanje prizadevanj za boljše povezovanje različnih baz podatkov in njihovo zbiranje na enem mestu. Predlagamo uskladitev podatkovnih formatov, poenostavitev postopkov ter morebitno uvedbo skupne platforme za izmenjavo podatkov. Najbolj smotrno bi

bilo, da FADN/FSDN postane samostojen »sloj«/»modul« nacionalnega podatkovnega sistema pod upravljanjem MKGP, kar bi omogočilo večjo prilagodljivost in povezljivost s sistemi, kot sta "E-kmetija" in "Sopotnik".

5. Za boljšo izrabo podatkov sta ključnega pomena tudi okrepljeno sodelovanje med (in znotraj) nacionalnimi institucijami in boljša koordinacija med tehničnimi in vsebinskimi področji. Pomembna je tudi konsolidacija pravnih podlag oziroma zakonodajnega okvira, ki bo omogočala učinkovitejše in hitrejšo delovanje ter regulacijo na tem področju. Ključnega pomena je tudi spodbujanje uporabe digitalnih orodij in načinov za zbiranje podatkov ter zagotavljanje enotnega, dolgoročnejšega informiranega soglasja za zbiranje in prevzemanje že podanih podatkov iz administrativnih zbirk.
6. Aktivnosti in rezultati delovne naloge DS2.4 kažejo, da smo naročnika MKGP v času trajanja projekta pravočasno, strokovno, aktivno in kontinuirano podpirali na različne načine, tako neformalno kot tudi pri pripravi formalnih pogajalskih izhodišč Slovenije v procesu sprejemanja zakonodaje na področju prehoda na FSDN. Tudi številni rezultati in izsledki drugih delovnih svežnjev, še posebej iz tretjega (DS3), so bili ali bodo lahko neposredno uporabljeni ali v pogajalskih izhodiščih (npr. glede sprememb priprave načrta vzorčenja) ali pri odzivih na predloge Evropske komisije (vsebinski pregled kazalnikov, izsledki glede zbiranja podatkov neposredno na realnih KMG; potencial za uporabo: predlogi za spodbujanje KMG za sodelovanje v FSDN, pripravljeni septembra 2024 v okviru tretjega delovnega svežnja; priporočila glede priprave razvojno naravnane financiranja sistema FADN/FSDN v Sloveniji, itd.
7. Potrebno je tudi ugotoviti, da so bila nekatera priporočila rezultata R15 (Kožar, 2023b; Kožar, 2024a) v času pogajanj glede Izvedbene uredbe FSDN (2024) in Uredbe št. 2024/2499 (2024) upoštevana v nezadostnem obsegu, nekatera pa spregledana. Npr. kljub vzpostavitvi (neformalne) delovne skupine v okviru naročnika MKGP in organov v sestavi, je bilo odzivanje področnih uradnikov na predloge Evropske komisije v zvezi z novimi spremenljivkami FSDN razmeroma šibko ali premalo poglobljeno, prav tako je bilo šibko odzivanje zalednih služb (npr. pravne in drugih), ki bi lahko že v času pogajanj začele pripravljati pogoje za lažjo implementacijo prehoda na FSDN v smislu poenostavitve in pohitritve postopkov glede na časovnico na evropski ravni. Opozorimo npr., da je Evropska komisija močno poenostavila postopke za pridobivanje enkratnih zagonskih sredstev za vzpostavitev FSDN; Uredba št. 2024/2499 (2024), smiselno bi bilo torej, da se poenostavitve in pohitritve postopkov pravočasno loti tudi Slovenija.
8. V času trajanja projekta tudi ni bila na strateški, odločevalski ravni opravljena razprava ali sprejete strateške odločitve vzpostavitve strategije uporabe in upravljanja s podatki FADN/FSDN (predvsem v smislu skupne rabe podatkov – angl. data sharing in potrebnih infrastrukturnih nadgradenj), kadrovske preнове ali pospešitve aktivnosti v zvezi s pripravo nacionalnega finančnega načrta za področje FADN/FSDN v luči dodatnih evropskih sredstev (Izvedbena uredba FSDN, 2024, Uredba št. 2024/2499, 2024).

5 DELOVNI SVEŽENJ DS3: KMETIJSKO SVETOVANJE NA PODROČJU IZBOLJŠEVANJA TRAJNOSTNE NARAVNANOSTI KMETIJSKIH GOSPODARSTEV

5.1 Izhodišča

V tretjem delovnem svežnju (DS3) smo želeli »simulirati« procese kot se pričakujejo v okviru FSDN na realnih (testnih) KMG; v praksi smo želeli preveriti izvedljivost zbiranja in priprave testnih novih kazalnikov trajnostnega kmetijstva. Nadalje smo želeli krepiti sodobnejše načine prenosa znanja v prakso v smislu prenosa znanja v obliki skupinskih delavnic/krožkov (učenje od vrstnikov, »živa mreža« z odprtim sistemom znanja; Wielinga, 2021) in s pomočjo sodobnejših, (grafično) privlačnejših, kmetijam bolj prilagojenih povratnih informacij v obliki nadzornih plošč (angl. dashboard) z uporabo primerjalne analize (medletne primerjave, primerjava s podobnimi tipi, regijami, drugimi skupinami kmetij, držav, ipd.). Cilj tega delovnega svežnja je bil tudi na podlagi pridobljenih rezultatov novih kazalnikov za testna KMG izvesti neposredno svetovanje testnim KMG na področju krepitve trajnostne naravnosti kmetijskih praks, v obliki skupinske delavnice, ob koncu projekta pa pridobljeno znanje prenesti še na kmetijske svetovalce s pomočjo predloga za svetovanje (t. i. svetovalnega protokola) in izvedbo samostojne izobraževalne delavnice ob koncu projekta.

5.2 Povzetek glavnih aktivnosti in ključnih rezultatov

5.2.1 DS3.1 Izbor testnih KMG, ki vodijo FADN računovodstvo

V okviru te delovne naloge so vse od začetnega sestanka projekta potekale aktivnosti za pripravo nenamenskega vzorca testnih KMG, ki vodijo računovodstvo FADN in ki so različna po tipih kmetovanja, ekonomskem razredu in legah. 150 KMG, ki so bila potencialno primerna za sodelovanje v projektu, je bila poslana pošta. Pripravljenost za sodelovanje je izrazilo 55 KMG, ki so bila ob prvem kontaktu seznanjena z vsebino projekta, vsebino in načinom njihovega sodelovanja v projektu, povabljeni pa so bila tudi na uvodno delavnico v Ljubljano. Teh 55 namensko izbranih KMG je bilo locirano v naslednjih regijah: Gorenjska (11), Osrednjeslovenska (4), Savinjska (8), Posavska (5), Zasavska (1) in Primorsko-notranjska regija (2), v vzorec pa so bila namensko izbrana KMG tudi glede na:

- proizvodni tip;
- razred ekonomske velikosti;
- lokacija v območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD) in
- vključenost v ekološko pridelavo.

Od 55 KMG, ki smo jih kontaktirali, se jih je pozitivno odzvalo 31 (Preglednica 5). Ti so izrazili pripravljenost za sodelovanje pri zbiranju podatkov za pripravo testnih kazalnikov in udeležbo na delavnicah ali pa samo sodelovanje pri zbiranju podatkov. Razlogi za nesodelovanje preostalih KMG so bili najpogostejše službene obveznosti, obveznosti s trženjem svojih pridelkov in izdelkov ter oddaljenost kraja uvodne delavnice. Od 31 KMG je soglasje za sodelovanje v projektu podpisalo 24 KMG (ti. testna KMG), na koncu pa je v projektu sodelovalo 22 KMG (zbiranje podatkov za testne kazalnike, anketiranje po drugi delavnici s KMG).

Preglednica 5: Namenski (širši) vzorec KMG po proizvodnem tipu (n=31)

Proizvodni tip	Št. KMG
Specializirano pridelovanje žit, oljnic in beljakovinskih rastlin	1
Splošno poljedelstvo	3
Specializirano vrtnarstvo	1
Specializirano sadjarstvo	2
Specializirana prireja mleka	6
Specializirana govedoreja — reja in pitanje	10
Govedo — prireja mleka, reja, pitanje – kombinirano	1
Ovce, koze in druga pašna živina	1
Specializirana prašičereja	1
Mešana živinoreja	1
Razne kmetijske rastline in živinoreja, kombinirano	4
Skupaj	31

Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, marec 2023

Še enkrat je potrebno poudariti, da končni nabor testnih KMG ni reprezentativen (ne za FADN niti za splošno populacijo KMG v Sloveniji), zato posploševanje izsledkov in rezultatov na podlagi anketiranja na celotno populacijo KMG v FADN ni priporočljivo (izsledki bodo torej bolj namenjeni analizi procesov zbiranja podatkov za nove kazalnike kot pa npr. izračunavanju natančnih rezultatov za določen kazalnik). V naslednjih štirih preglednicah je podana struktura anketiranih KMG po različnih kriterijih: vključenost v ekološko pridelavo, OMD območje ter tip kmetovanja in ekonomski razred ob izboru v vzorec FADN.

Preglednica 6: Anketirana KMG glede na vključenost v ekološko pridelavo

Vključenost v ekološko pridelavo	Število anketiranih KMG
Da	4
V preusmerjanju	1
Ne	17
Skupaj	22

Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024

Preglednica 7: Število anketiranih KMG glede na območje OMD

Oznake vrstic	Število anketiranih KMG
druga OMD	2
gorska OMD	16
ni v OMD	4
Skupaj	22

Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024

Preglednica 8: Anketirana KMG glede na razred ekonomske velikosti ob izboru

Razred ekonomske velikosti	Število anketiranih KMG
2.000 - <4.000 EUR	2
4.000 - <8.000 EUR	4
8.000 - <15.000 EUR	2
15.000 - <25.000 EUR	4
25.000 - <50.000 EUR	4
50.000 - <100.000 EUR	4
100.000 - <250.000 EUR	2
Skupaj	22

Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024

Preglednica 9: Anketirana KMG glede na tip kmetovanja ob izboru v vzorec FADN

Oznake vrstic	Štetje od Tip
splošno poljedelstvo	3
specializirano pridelovanje zelenjave	1
specializirano sadjarstvo	2
specializirana prireja mleka	4
specializirana govedoreja – reja in pitanje	9
govedo — prireja mleka, reja, pitanje – kombinirano	1
specializirana prireja perutnine meso	1
razne kmetijske rastline in živinoreja, kombinirano (843 čebelarstvo)	1
Skupna vsota	22

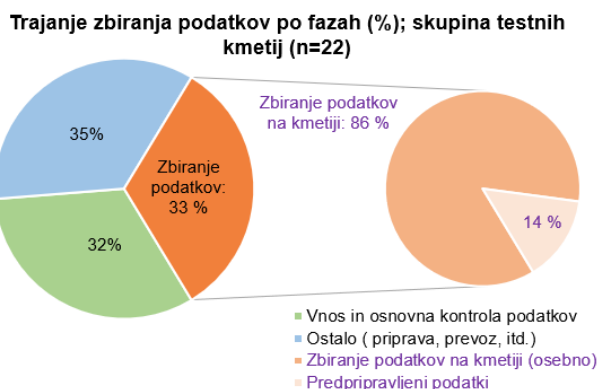
Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024

5.2.2 DS3.2 Priprava izbranih kazalnikov trajnostnega kmetijstva na testnih KMG

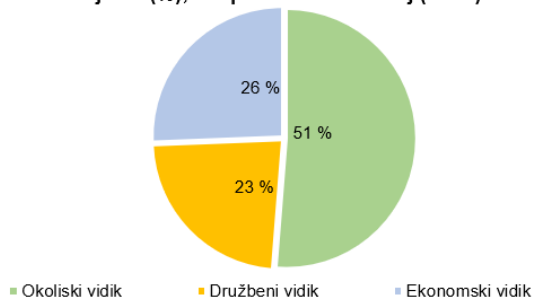
Naloga DS3.2 je bila namenjena zbiranju podatkov za nove kazalnike trajnostnosti kmetijstva na (realnih) testnih KMG, ki so bili izbrani na način, kot je opisano v poglavju 4.2.1. Na podlagi predlaganih testnih kazalnikov je bil pripravljen vprašalnik za testna KMG (v Prilogi 2).

Zbiranje podatkov za pripravo testnih kazalnikov so s pomočjo vprašalnika na testnih KMG (v živo) izvedli sodelavci KGZS – Zavod Kranj do septembra 2023. Podatki so se zbirali za obračunsko leto 2022. Način zbiranja podatkov je bil lahko na papirnato verzijo vprašalnika ali digitalno (program Microsoft Excel), pri čemer so bili anketarji zaproseni za primarno digitalno zbiranje podatkov, ki pa se je kasneje izkazalo kot manjkrat uporabljeno. Pred anketiranjem se je pridobilo soglasja naročnika MKGP in testnih KMG za dostop do že obstoječih podatkov o testnih KMG v administrativnih in drugih bazah za potrebe izvajanja projekta. Pred zbiranjem podatkov na testnih KMG je bila v mesecu maju 2023 izvedena izobraževalna delavnica za anketarje, prav tako pa je bil vprašalnik testiran na dveh živinorejskih KMG.

Slika 7: Ocena trajanja zbiranja podatkov za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva na testnih KMG v okviru projekta CRP V5-2229

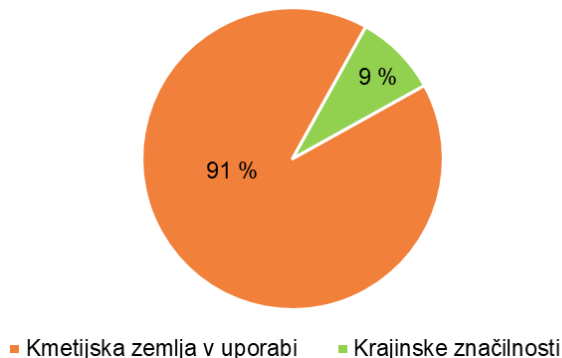
Anketiranje na kmetijah po vidikih trajnostnega kmetijstva (%); skupina testnih kmetij (n=22)

Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024, preračuni KIS

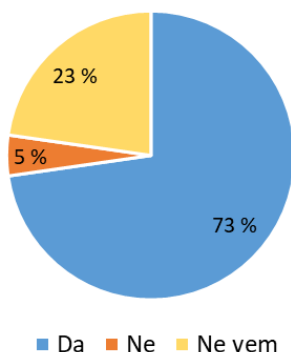
Rezultati zbranih podatkov za testne kazalnike in osnovne podatke za testna KMG je obdelal KIS, v nadaljevanju podajamo nekaj zanimivih rezultatov; le-ti so bili sicer predstavljeni na evropskem sestanku (Kožar in Bele, 2024; februar 2024), na drugi delavnici s testnimi KMG (rezultat R14; april 2024) in na delavnici za kmetijske svetovalce (rezultat R16, september 2024) ter na zadnji delavnici Pacioli v Padovi (oktober 2024). Absolutni rezultati zbranih novih podatkov o trajnostnosti so zaradi nereprezentativnega vzorca testnih KMG zgolj orientacijske narave, vsekakor pa je osnovni namen – zbiranje podatkov za priprav novih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG dosežen.

Slika 8: Delež krajinskih značilnosti v KZU (%) na testnih KMG v okviru projekta CRP V5-2229; n=21

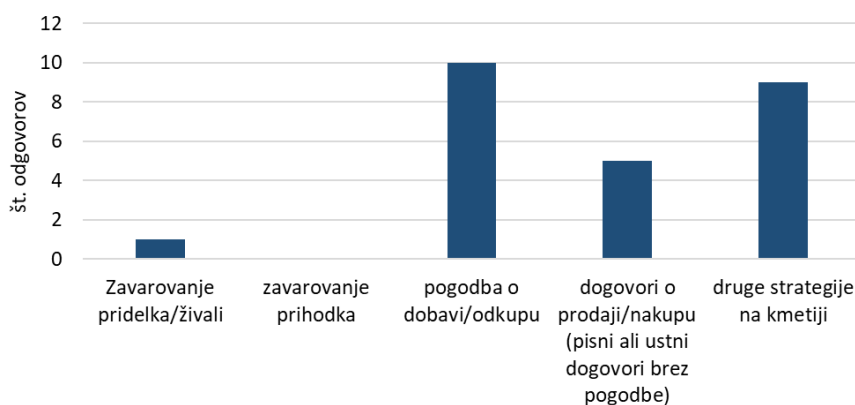
Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024, preračuni KIS

Slika 9: Ali ima kmetija naslednika; n=22

Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024, preračuni KIS

Slika 10: Obvladovanje tveganj v kmetijstvu na testnih KMG; možnih več odgovorov; n=22

Vir: Obdelava podatkov testnih KMG za pripravo testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva v okviru projekta CRP V5-2229, 2024, preračuni KIS

Zbiranje podatkov za nove trajnostnostne kazalnike na ravni KMG je nakazalo na potrditev že znanih slabosti in zatečenih težav slovenskega FADN sistema, in sicer:

- težav z resursi (premajhen obseg specializiranih kadrov, slaba pripravljenost za digitalno zbiranje podatkov na KMG s strani »sistema« itd.),
- v praksi neobstoječe (žive) povezave že obstoječih podatkovnih baz na ravni KMG (tudi problem neenotnih pravnih podlag za dostopanje in upravljanje s temi podatki) ter
- ohranjanje *status quo* glede bremena zbiranja podatkov v pretežni meri na KMG (glede na obseg novih podatkovnih zahtev v okviru FSDN se pričakuje negativen učinek na vzorec FSDN).

Prav tako je na podlagi rezultatov zbiranja na realnih testnih KMG potrjeno, da je zbiranje podatkov na KMG v živo zelo zamudno (prve ocene kažejo, da več kot 5 ur in pol na testno KMG; samo zbiranje podatkov, vnos in osnovna kontrola podatkov približno 3 ure in pol na testno KMG). Tudi na podlagi teh izsledkov je Slovenija v pogajanjih z Evropsko komisijo zagovarjala redukcijo obsega novih podatkov/spremenljivk v okviru FSDN (še posebej tistih, ki so »anketnega« tipa) in njihovo poenostavitev oz. postopno uvedbo. Sedaj, ko je Izvedbena uredba FSDN (2024) sprejeta, so končni novi podatki in spremenljivke v okviru FSDN določene, zato bo za razbremenitev dajalcev podatkov (tako v FADN/FSDN vključenih KMG kot tudi drugih zbiralcev podatkov, npr. kmetijskih svetovalcev, in

pa administrativnega aparata države) nujno, da se okrepi skupna raba podatkov (povezovanje podatkovnih baz) ter digitalni, avtomatizirani načini zbiranja in primarne obdelave podatkov.

Zbiranje novih podatkov o trajnostnosti kmetijstva na testnih KMG je tudi pokazalo nujnost po jasnih, celovitih, definicijah in navodilih glede novih podatkov/spremenljivk ter na pomen usposobljenih kadrov, tako vsebinsko kot tudi z vidika komunikacijskih (še posebej v primeru zbiranja podatkov za občutljive tematike, npr. izvenkmetijske dohodke) in digitalnih kompetenc.

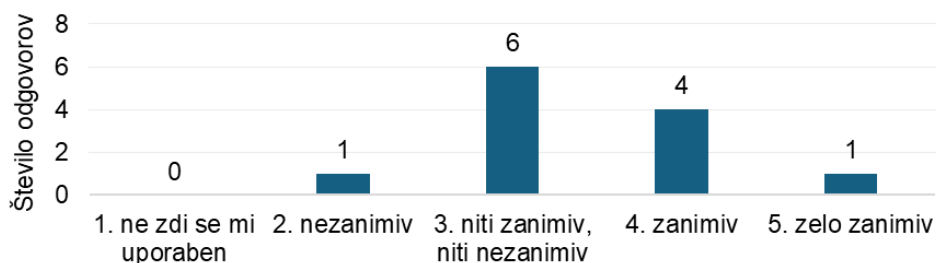
5.2.3 DS3.3 Oblikovanje predlogov za nadgradnjo t. i. povratnih informacij in izpisov ključnih rezultatov FADN/FSDN

V okviru delovne naloge DS3.3 smo na podlagi izsledkov Volk in sod. (2017), dobre prakse iz tujine (Delavnice Pacioli, Sestanki GREX, različna leta) in delavnice za kmetijske sodelavce na KGZS januarja 2019 (Kožar, 2019) nadgradili povratne informacije na ravni KMG, in sicer v programu Microsoft Excel; prikazane so v Prilogi 3. Poleg ključnih rezultatov FADN so bile povratne informacije razširjene s testnimi kazalniki trajnostnosti kmetijstva, za katere smo podatke zbirali v okviru naloge DS3.2 (poglavje 5.2.2). Povratne informacije upoštevajo sodobnejši, grafično bolj privlačen, personaliziran pristop (v obliki »nadzorne plošče« ali angl. dashboard), so dinamične in personalizirane, z uporabo primerjalne analize (angl. benchmarking); medletna primerjava, primerjava z istim tipom, ipd., nacionalnim povprečjem, evropskim povprečjem, ipd.

Z ustrezno programsko nadgradnjo bi bilo najenostavneje predlog povratnih informacij »priključiti« trenutni spletni aplikaciji, do katere imajo kmetije dostop z geslom, dostop svetovalca do teh podatkov pa naj se uredi s pooblastilom med nosilcem KMG, MKGP in KGZS. Priporočljivo bi bilo povratne informacije nadalje razvijati v smeri še bolj specializiranih analiz (npr. scenarijske analize kot pomoč pri odločanju glede načrtovanja kmetijske proizvodnje, ipd.).

Vsem testnim KMG so bili končni rezultati za njihove KMG posredovani v tej nadgrajeni obliki in predstavljeni na drugi svetovalni delavnici za testna KMG (rezultat R14, april 2024). Po tej delavnici smo izvedli anketiranje udeleženih testnih KMG in jih med drugim spraševali o njihovih mnenjih o predstavljenem predlogu povratnih informacij. V nadaljevanju je zbranih nekaj rezultatov te ankete.

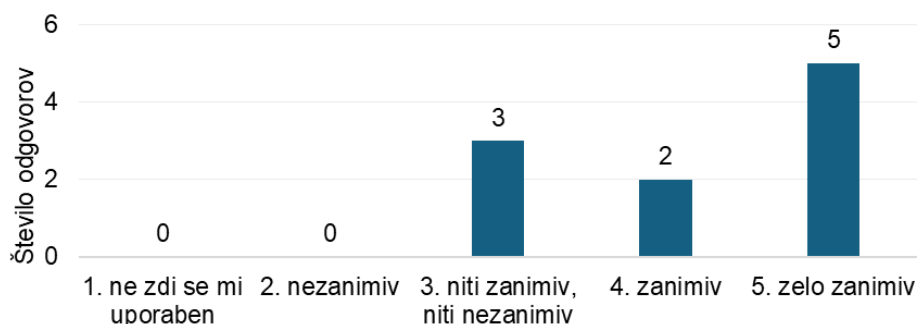
Slika 11: Mnenja anketiranih testnih KMG o dosedanjem načinu prikazovanja povratnih informacij FADN za KMG; n=12

Vir: Anketa testnih kmetij o FADN, FSDN in povratnih informacijah, 2024, preračuni KIS

Nadgrajene povratne informacije so anketiranim testnim KMG opazno bolj zanimive kot »uradne« povratne informacije, ki so še vedno v razmeroma nepriljubljeni obliki (tabelarni, brez grafičnih prikazov ali dodatnih razlag).

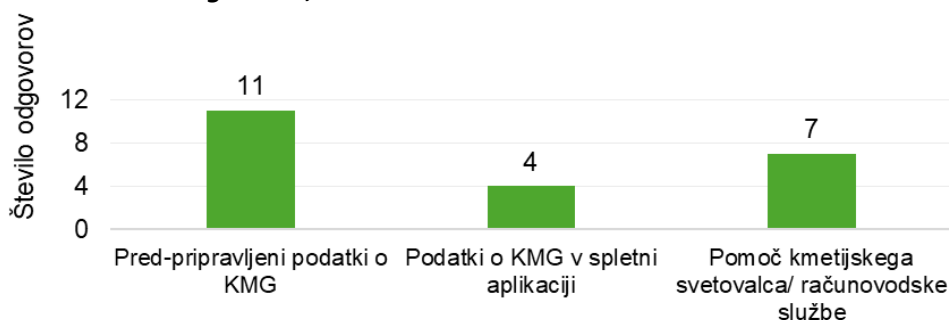
Slika 12: Mnenja anketiranih testnih KMG o novem predlogu povratnih informacij o trajnostnosti kmetijstva (prikazan na drugi delavnici s KMG); n=10

Vir: Anketa testnih kmetij o FADN, FSDN in povratnih informacijah, 2024, preračuni KIS

Anketirana testna KMG so tudi podala nekatera druga mnenja o FADN/FSDN, zaradi omejitve prostora na tem mestu prikazujemo še njihova mnenja, kako jih razbremeniti bremena zbiranja podatkov FADN.

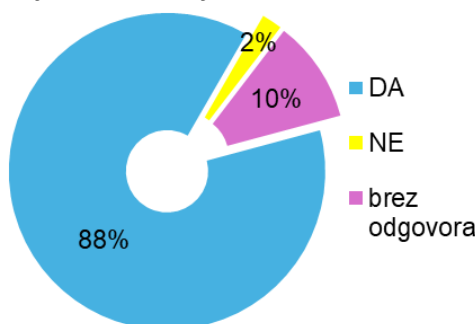
Slika 13: Mnenja anketiranih testnih KMG, kako jih razbremeniti pri beleženju podatkov FADN; možnih več odgovorov; n=12

Vir: Anketa testnih kmetij o FADN, FSDN in povratnih informacijah, 2024, preračuni KIS

Predlog nadgrajenih individualnih povratnih informacij smo prikazali tudi kmetijskim svetovalcem v okviru posebne delavnice zanje (rezultat R16, september 2024) in jih prav tako povprašali po njihovih mnenjih o tem predlogu, pa tudi na splošno o nekaterih drugih aspektih uporabe in uporabnosti FADN (in v prihodnje FSDN). V nadaljevanju je predstavljenih nekaj rezultatov anketiranja kmetijskih svetovalcev. V splošnem se jim zdi predlog nadgrajenih povratnih informacij uporaben za kmetijsko svetovanje.

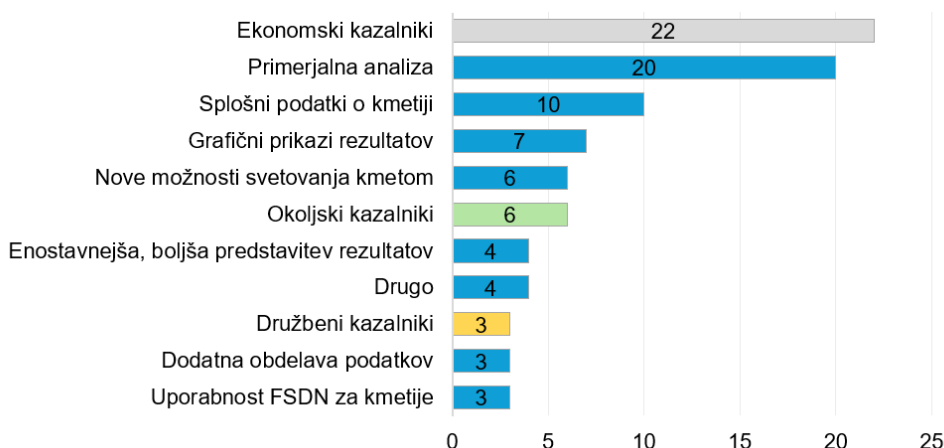
Slika 14: Mnenje anketiranih kmetijskih svetovalcev, ali je predlog povratnih informacij za kmetije uporaben za kmetijsko svetovanje; n=48

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

Podali so tudi mnenja, kateri del oziroma tip podatkov se jim na predlogu nadgrajenih povratnih informacij zdi najbolj uporaben za kmetijsko svetovanje; prevladujoče se jim zdijo najuporabnejši ekonomski kazalniki ter primerjalna analiza (sem lahko posredno štejemo še grafični prikaz rezultatov).

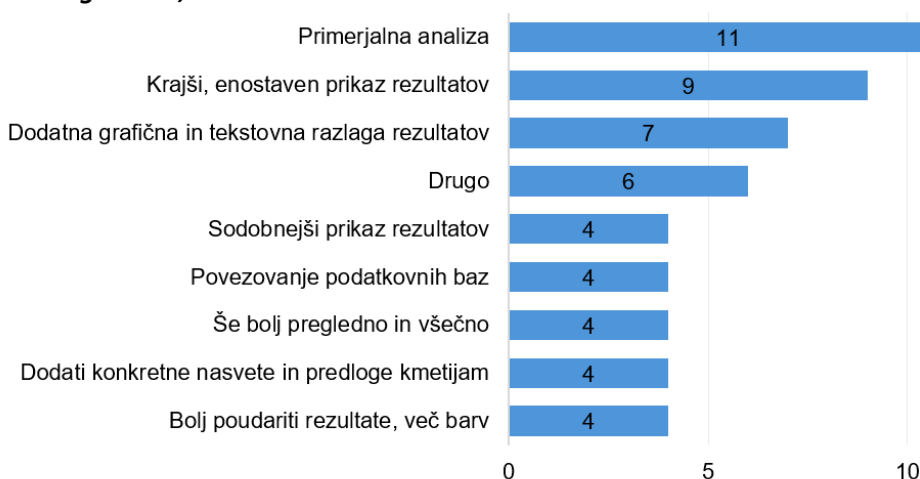
Slika 15: Kateri del/podatki predloga povratnih informacij je najbolj uporaben za kmetijsko svetovanje? Možnih več odgovorov; n=38

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

Anketirani kmetijski svetovalci so še podali vrsto predlogov, kako predlog povratnih informacij, ki jim je bil predstavljen na delavnici, izboljšati. Najbolj priporočajo krepitev primerjalne analize (primerjava znotraj tipov, medletne primerjave, ...), poenostavitev prikazov, krepitev grafične in tekstovne razlage (v zvezi s tem tudi podajanje konkretnih nasvetov in predlogov kmetijam). Omenimo še predloge po sodobnejših (spletni, mobilni) prikazih in dostopih do rezultatov za KMG, tako s strani KMG samih kot tudi s strani od njih pooblaščenih oseb.

Slika 16: Kako izboljšati predlog povratnih informacij o trajnostnosti na ravni KMG; možnih več odgovorov; n=33

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

Povratne informacije oziroma izpis ključnih rezultatov sta bistvenega pomena tako za nosilca KMG kot tudi za kmetijskega svetovalca. Pripravljena obdelava oziroma povratna informacija naj bi bila nosilcem KMG prijazna in pregledna, s tem se bo motivacija KMG za sodelovanje v FADN/FSDN gotovo okrepila;

povratne informacije kot »dodatne razlage rezultatov/podatkov« so bile zato predlagane kot eden od ključnih načinov spodbujanja KMG za sodelovanje v okviru FSDN (predlogi sicer naročniku poslani konec septembra 2024, tudi na podlagi izsledkov anketiranja kmetijskih svetovalcev). Pravočasne, kakovostne, kmetijam prilagojene povratne informacije (analize podatkov) so tudi dobra praksa iz številnih držav članic, ki sicer KMG ne plačujejo posebnega nadomestila (npr. Nizozemska, Danska, Irska).

Izsledki obeh anket, tako anketiranih testnih KMG kot tudi kmetijskih svetovalcev, so vsebinsko usklajeni z rezultati ankete MKGP iz leta 2022, v kateri so anketiranci podobno predlagali preprostejše, razumljivejše, bolj personalizirane (vključno s scenariji prilagoditev proizvodnje), grafično okrepljene prikaze rezultatov FADN, krepitev primerjalne analize (medletne primerjave, primerjave s podobnimi tipi, regijami, ipd.), spletni dostop do lastnih rezultatov KMG, ipd.

5.2.4 DS3.4 Priprava protokola (izhodišč) za svetovanje in izobraževanje v zvezi z izboljšanjem trajnostne naravnosti KMG

Delovna naloga DS3.4 povezuje rezultate in izsledke drugih delovnih nalog v drugem delovnem svežnju, njen osnovni namen pa je prenos pridobljenega znanja v prakso, tako s pomočjo izobraževalnih dogodkov (delavnic s KMG in kmetijskih svetovalcev) kot s pripravo predloga (t. i.) za neposredno svetovanje na podlagi novih kazalnikov o trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG (kratka izhodišča za svetovanje na podlagi zbranih podatkov za pripravo testnih kazalnikov trajnostnega kmetijstva).

V okviru te delovne naloge so bile izvedene tri delavnice, in sicer:

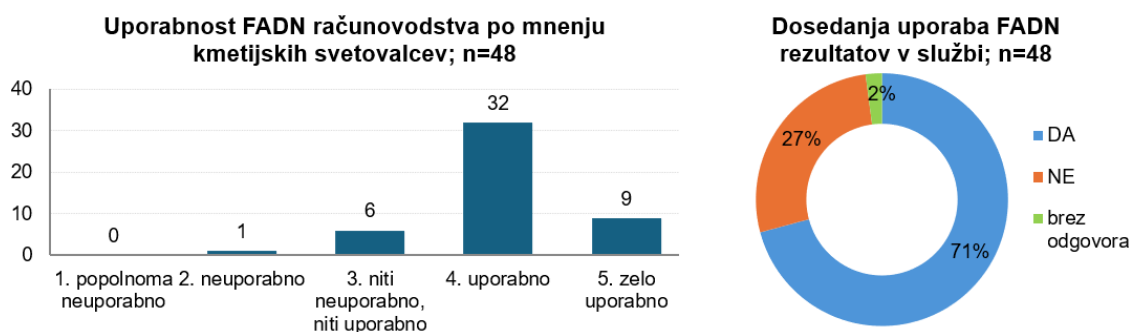
- **Prva delavnica s testnimi KMG (rezultat R5):** uvodna delavnica s testnimi KMG je bila izvedena na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije v Ljubljani dne 28.2.2023. Delavnice se je udeležilo 9 testnih KMG, nekaj testnih KMG pa je bilo odsotnih, predvsem zaradi službenih in drugih obveznosti. Delavnica se je začela z izjemno zanimivo predstavitvijo sodelujočih testnih KMG in njihovih izkušenj z beleženjem in uporabo FADN podatkov. Udeleženi KMG so bila podana priporočila za enostavnejše in kakovostnejše beleženje podatkov. Nato je sledilo predavanje KGZS – Zavod Kranj o pomenu vodenja FADN knjigovodstva in o razumevanju FADN obdelav (razlaga zbranih podatkov in izhajajočih standardnih rezultatov v okviru obstoječega FADN). Nekateri kmetje so imeli s seboj obdelave FADN podatkov za svoje kmetije in so lahko bolj natančno sledili predavanju. Nato je sledila predstavitev Kmetijskega inštituta Slovenije na temo pričakovanih sprememb FADN v prihodnjih letih (širitev v FSDN). Na koncu delavnice pa so bila udeleženi testnim KMG podana podrobnejša navodila glede njihovega sodelovanja v projektu.
- **Druga svetovalna delavnica s testnimi kmetijami (rezultat R14):** izvedena je bila dne 24.04.2024 v Kranju, na sedežu KGZS – Zavod Kranj. Predstavitev skupinskih rezultatov in glavne ugotovitve ter kako krepiti trajnostno naravnost kmetij – svetovanje na podlagi podatkov, zbranih na podlagi vprašalnika v okviru projekta. Na delavnico je bilo prijavljeno 11 kmetij, dejansko pa se jih je udeležilo 6. Vzrok za neudeležbo je bilo predvsem lepo vreme in s tem obilica dela na kmetiji, velika oddaljenost kmetij iz ostalih regij in veliko število izobraževanj, ki so se jih nosilci KMG obvezni udeležiti zaradi ukrepov kmetijske politike. Delavnica je bila kljub skromni udeležbi zelo privlačna in zanimiva za prisotne. Sodelavci KIS in KGZS – Zavod Kranj so skupaj s udeleženci pregledali vprašalnik za zbiranje novih podatkov/kazalnikov o trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG (Priloga 2), se pogovorili o razumljivosti in smiselnosti vsebine, nato pa jim je bila predstavljena obdelava rezultatov zbiranja teh podatkov. Vsaka testna kmetija, ki se je udeležila te delavnice, je osebno prejela

svojo obdelavo (povratne informacije in daljši prikaz podatkov), ostalim testnim KMG pa so bile poslane po pošti. Obdelave so bile zaradi spoštovanja zakonodaje o varovanju osebnih podatkov šifrirane. V drugem delu delavnice pa so sodelavci KGZS – Zavod Kranj predstavili način svetovanja na konkretnih primerih iz vprašalnika v zvezi s krepitvijo trajnostne naravnosti kmetij. Po delavnici je bila izvedena anketa udeleženih KMG (in dodatno še nekaj ostalih testnih KMG); v njih so podali svoja mnenja o FADN/FSDN in predlogu nadgrajenih povratnih informacij, ki so jim bile predstavljene na delavnici. Rezultate ankete je obdelal KIS, v manjšem obsegu so prikazani v poglavju 5.2.3.

- **Izobraževalna delavnica za svetovalce (rezultat R16):** za zaključek te delovne naloge je bila izvedena delavnica na temo usposabljanje iz FADN/FSDN in izobraževalna delavnica za kmetijske svetovalce. Delavnica je potekala v živo na sedežu KGZS v Ljubljani, kjer je bilo prisotnih 67 udeležencev, v večini kmetijskih svetovalcev, nekaj predstavnikov pa je bilo tudi s strani MKGP, KIS, KGZS in SRRS. Hkrati pa jo je bil o možno spremljati tudi preko spletne aplikacije Zoom, kjer je bilo udeleženih 126 udeležencev. V okviru usposabljanja FADN/FSDN je predstavila KIS trenutno stanje procesa prehoda FADN v FSDN, nove spremenljivke in uporabnost FSDN. V drugem delu usposabljanja pa je potekala izobraževalna delavnica za kmetijske svetovalce, na kateri so bile predstavljene aktivnosti in izkušnje dela s kmetijami v okviru projekta, možnosti za svetovanje na podlagi novih podatkov o trajnostnosti kmetij (prikazan je bil osnutek svetovalnega »protokola« za krepitev trajnostne naravnosti KMG, ki je bil nadgrajen v končno obliko, predstavljeno v Prilogi 6 – rezultat R17), ki sta jo je izvedli predstavnik KGZS – Zavod Kranj in predstavnik BF Ljubljana. Predstavnik KIS-a je na koncu predstavila predlog nadgrajenih povratnih informacij (predstavljene v poglavju 5.2.3 in v Prilogi 3). Po delavnici je bilo opravljeno anketiranje udeleženih kmetijskih svetovalcev, in sicer v zvezi s predlogom nadgrajenih povratnih informacij ter o ostalih mnenjih in predlogih v zvezi s FADN/FSDN (npr. tudi kako spodbujati KMG za sodelovanje v sistemu FADN/FSDN; predlogi posredovani naročniku ob koncu projekta); rezultate anketiranja je obdelal KIS, v nadaljevanju predstavljamo nekaj rezultatov.

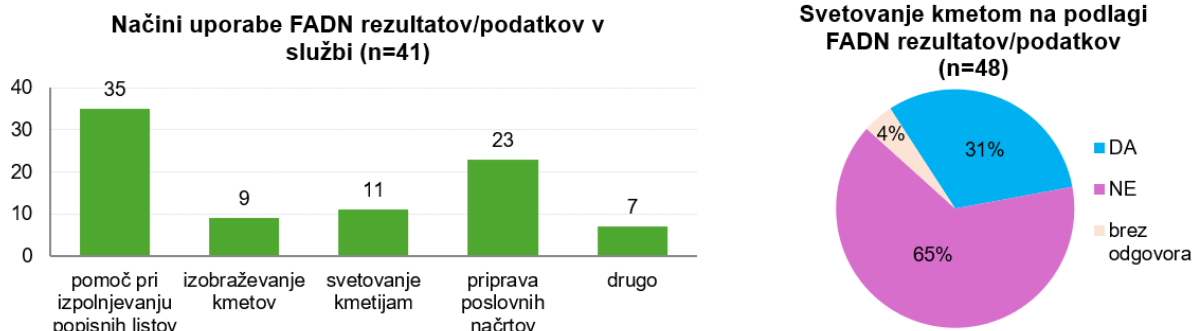
Rezultati ankete kmetijskih svetovalcev kažejo, da menijo, da je računovodstvo FADN (podatki/rezultati) uporabno in te podatke tudi večinoma uporabljajo pri delu, najpogosteje za pomoč pri izpolnjevanju popisnih listov in pri pripravi poslovnih načrtov. Le 5 oseb je odgovorilo, da te podatke uporablja za vse vrste namenov (brez odgovora drugo), predvidevamo lahko torej, da gre za bolj izkušene kmetijske svetovalce ali za FADN specializirane svetovalce. Okoli dve tretjini uporablja podatke/rezultate FADN za neposredno svetovanje kmetijam.

Slika 17: Mnenja anketiranih kmetijskih svetovalcev o uporabnosti in uporabi podatkov FADN; n=48

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

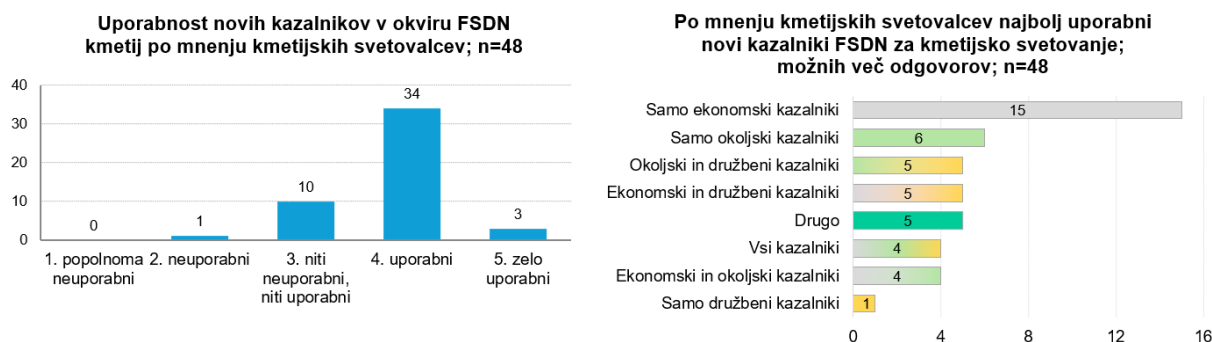
Slika 18: Načini uporabe in svetovanje kmetijam na podlagi FADN rezultatov/podatkov; mnenja anketiranih kmetijskih svetovalcev

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

Anketiranci so tudi podali mnenja o potencialni uporabnosti novih kazalnikov v okviru FSDN, večinoma vidijo uporabnost v njih; najbolj uporabni pa se jim zdijo še vedno ekonomski kazalniki, pa tudi okoljski.

Slika 19: Mnenja anketiranih kmetijskih svetovalcev o uporabnosti novih kazalnikov v okviru FSDN; n=48

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

Anketirance smo tudi spraševali, ali so pripravljeni za dodatna izobraževanja na temo FADN oziroma FSDN; skoraj vsi so (94%) podali pozitiven odgovor, najbolj pa jih zanimajo razlage rezultatov in (novih) kazalnikov, ekonomski in okoljski kazalniki.

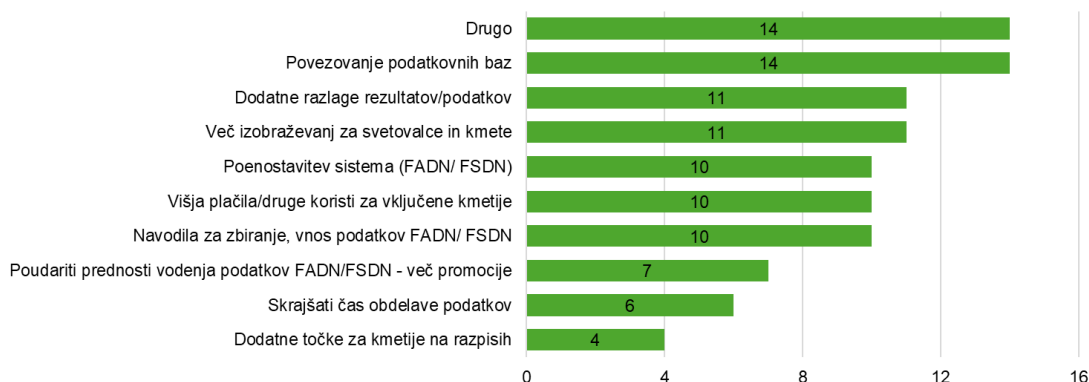
Slika 20: Katera področja najbolj zanimajo anketirane kmetijske svetovalce v zvezi z izobraževanjem FSDN? Možnih več odgovorov; n=48

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

Anketirani kmetijski svetovalci so tudi podali številne koristne predloge v zvezi z upravljanje FADN oziroma FSDN; predstavljeni so na naslednji sliki (Slika 21); večina se jih nanaša na skupno rabo podatkov (povezovanje podatkovnih baz), na potrebo po dodatnih razlagah rezultatov in podatkov (tako FADN kot FSDN) in izobraževanju tako svetovalcev kot KMG. Anketiranci omenjajo tudi potrebo po poenostavitvi različnih aspektov sistema FADN/FSDN, predlagajo večje koristi za vključene KMG (poleg plačil in dodatnih točk na razpisih tudi subvencioniranje obrestnih meri preko finančnih instrumentov), boljša in ažurirana navodila (v tem pogledu predlagajo tudi vzpostavitev t. i. službe za pomoč uporabnikom, angl. »help desk«), pohitritev obdelav, ipd.

Slika 21: Predlogi anketiranih kmetijskih svetovalcev v zvezi s FADN/FSDN; možnih več odgovorov; n=37

Vir: Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce, 2024, preračuni KIS

5.2.5 Ugotovitve in priporočila

1. Vsi cilji v okviru tretjega delovnega svežnja so bili doseženi. Kljub nereprezentativnemu (namenskemu) vzorcu testnih KMG je bila opravljena (manjša) dragocena študija izvedljivosti zbiranja in osnovne obdelave novih podatkov in kazalnikov trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG, in sicer v času pogajanj o, predvsem, vsebinski, širitvi FADN v FSDN (Izvedbena uredba FSDN, 2024). Preliminarni izsledki so bili neposredno uporabljeni v pogajalskih izhodiščih oziroma odzivih Slovenije na predloge Evropske komisije.
2. Podatki so se zbirali za manjši obseg testnih kazalnikov trajnostnosti kmetijstva, ki pa so v veliki meri usklajeni s končnimi FSDN spremenljivkami (podatki) po Izvedbeni uredbi FSDN.
3. Nadgrajene so bile povratne informacije o trajnostnosti kmetij na individualni ravni (na ravni KMG), in sicer z upoštevanjem predhodnih raziskav, dobre prakse iz tujine (dinamični, grafični, personalizirani prikazi, uporaba primerjalne analize) in domačih izkušenj kmetijskih svetovalcev. Nadgrajene povratne informacije vključujejo poleg ključnih FADN rezultatov tudi nove (testne) kazalnike trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG. Anketiranje testnih KMG in kmetijskih svetovalcev v okviru projekta je pokazalo pozitiven odnos in večji interes za nadgrajeni prikaz povratnih informacij FADN (anketiranje je sicer podalo še več koristnih predlogov in mnenj tako o FADN kot FSDN; poglavji 5.2.3 in 5.2.4).
4. Predlog nadgrajenih informacij je po naši oceni razmeroma enostavno realizirati, potrebna pa bi bila programska nadgradnja in po možnosti vključitev v aplikacijo računovodske pisarne za zbiranje podatkov FADN (potencialno pa tudi v analitično podatkovno bazo, katere koncept je bil predstavljen v poglavju 4.2.3).

5. Zbiranje podatkov na testnih KMG je nakazalo na pomen ustreznega obsega, specializiranosti in kompetenc kadrov, ki delajo/komunicirajo neposredno s KMG; v praksi šibko oziroma neobstoječo skupno rabo podatkov (povezovanje podatkovnih baz v kontekstu FADN ter časovno izjemno potraten način, posledično pa tudi stroškovno zahteven (drag) in neučinkovit zbiranje podatkov »v živo«. V okviru projekta so podatke zbirali anketarji; če bi v okviru FSDN zbiranje izjemno velikega obsega novih podatkov prevalili na KMG, bi to lahko kritično ogrozilo pripravljenost KMG za sodelovanje v okviru FADN/FSDN (težave z zagotavljanjem ustrezne velikosti in reprezentativnosti uradnega vzorca).
6. V delovnem svežnju smo uspešno izvedli prenos znanja tako na testna KMG kot tudi na kmetijske svetovalce v obliki delavnic. Za kmetijske svetovalce smo predloga za svetovanje (t. i. svetovalnega protokola), ki je po naši oceni enostavno nadgradljiv in bo že na daljši rok omogočal krepitev svetovalnih storitev na področju trajnostnega kmetijstva.

6 ZAKLJUČKI IN PRIPOROČILA NAROČNIKU MKGP

V tem poglavju smo skušali na podlagi rezultatov in izsledkov vseh delovnih svežnjev strniti zaključne ugotovitve in priporočila za naročnika MKGP (rezultat R19 v okviru četrtega delovnega svežnja DS4); številna lahko neposredno uporabi kot izhodišča za naslednje izvedbene korake prehoda sistema FADN v FSDN.

6.1 Povzetek realizacije programa dela

V sklopu prvega delovnega svežnja DS1 (Krepitev osnovnega sistema FADN v Sloveniji) smo realizirali naslednje:

- analizirali načrte vzorčenja, vzorca FADN in podatkov Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (SO RKG) ter podali priporočila glede morebitnih sprememb načrta vzorčenja v okviru FSDN ter krepitev implementacije načrta vzorčenja;
- analizirali smo podatke Evidence standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev (SO RKG) za preveritev možnosti uporabe teh podatkov za pripravo načrta vzorčenja v okviru FSDN ter podali priporočila v zvezi s tem;
- razvili koncept nacionalne analitične baze FADN/FSDN, ki vključuje izvirne in standardne rezultate FADN ter kmetijska gospodarstva izven uradnega vzorca FADN ter
- podali priporočila glede krepitev optimizacije pri ključnih postopkih zbiranja in osnovne obdelave podatkov FADN.

V sklopu drugega delovnega svežnja DS2 (Podpora prehodu FADN v FSDN v Sloveniji) smo realizirali naslednje:

- opravili pregled obstoječih kazalnikov trajnostnega kmetijstva na ravni KMG (tudi iz CRP V4-1813) ter oblikovali nabor testnih kazalnikov za namen zbiranja podatkov na testnih KMG;
- analizirali in podali priporočila glede krepitev dostopnosti/pretvorljivosti in interoperabilnosti podatkov v kontekstu FADN/FSDN ter
- pripravili konkretne predloge za sinhronizacijo procesov z zahtevami FSDN na evropski ravni in naročnika MKGP na različne načine podpirali pri pogajanjih z in pri odzivanju na predloge Evropske komisije.

V sklopu tretjega delovnega svežnja DS3 (Kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti kmetijskih gospodarstev) smo realizirali naslednje:

- na testnih KMG zbrali podatke za pripravo testnih kazalnikov na realnih testnih KMG, vzporedno s procesom FSDN na evropski ravni (podpora pri izhodiščih za pogajanja in odzivanje na predloge Evropske komisije);
- nadgradili povratne informacije na ravni KMG (dodani testni kazalniki trajnostnosti kmetijstva, stil »nadzorne plošče«, uporaba primerjalne analize, privlačen, grafičen izgled);

- izvedli prenos znanja v prakso: dve skupinski delavnici s testnimi kmetijami, ena delavnica za kmetijske svetovalce, predlog izhodišč (t. i. svetovalnega protokola) za kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti KMG ter
- izvedli anketiranje testnih KMG in kmetijskih svetovalcev po delavnicah in pridobili mnenja in predloge glede predloga nadgrajenih povratnih informacij in sistema FADN oz. FSDN.

6.2 Zaključki

1. **Glavni namen** (pravočasna, sistematična in strokovna podpora naročnika MKGP pri prehodu FADN v FSDN v Sloveniji oziroma pripravi nanj ter prispevati h krepitevi osnovnega sistema FADN, vključno s krepitevijo analitičnega potenciala in relevantnosti podatkovne baze FADN) **in posamezni specifični cilji projekta so bili po naši oceni doseženi.**
2. **Izvedena je bila po obsegu majhna, vendar pomembna, predvsem pa pravočasna »študija« izvedljivosti zbiranja novih podatkov o trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG**, ki je potekala skoraj vzporedno s pogajalskim procesom na evropski ravni. Analizirani so bili ključni vidiki prehoda sistema FADN na FSDN; opravljeno je bilo neposredno delo z realnimi (testnimi) KMG, sodelovali smo s ključnimi deležniki v mreži FADN.
3. **Projektni rezultati in izsledki potrjujejo predhodno identificirane slabosti slovenskega FADN sistema:** šibka oziroma neobstoječa souporaba podatkov v kontekstu FADN oz. novih podatkov o trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG, številne organizacijske in administrativne ovire, vključno z ozkimi grli v komuniciranju, neustrezen obseg in specializiranost kadra ter le delna pripravljenost programsko-informacijske strukture za tako obsežne spremembe, kot jih prinaša FSDN. Še vedno je opazna odsotnost strategije uporabe in upravljanja podatkov FADN (v prihodnje tudi FSDN) s strani države.
4. **Več rezultatov in izsledkov projekta je bilo oziroma bodo lahko neposredno uporabljeni kot izhodišča v procesu FSDN** (tako v pogajalskih izhodiščih kot tudi v naslednjih korakih implementacije prehoda na FSDN): npr. vsebinski pregledi kazalnikov trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG, priporočila glede priprave načrta vzorčenja, predlogi za načrt spodbujanja KMG za sodelovanje v FADN/FSDN, predlog nadgrajenih povratnih informacij, testirani načini prenosa znanja v prakso preko skupinskih delavnic s kmeti in s kmetijskimi svetovalci, predlog svetovalnega protokola, konkretni predlogi glede učinkovitejše organizacije aktivnosti v zvezi s preходом na FSDN.
5. **Status quo pristop pri prehodu iz sistema FADN v FSDN** (enak pristop zbiranja podatkov, pri katerem je breme zbiranja podatkov večinoma na vključenih KMG oz. kmetijskih svetovalcih kot zbiralcih podatkov) izjemno časovno potraten, posledično pa tudi stroškovno zahteven in neučinkovit zbiranja podatkov »v živo«. Grobe ocene kažejo, da bi bili stroški priprave dodatnih podatkov za okoli dve tretjini ali več višji kot za zbiranje in osnovno kontrolo podatkov v okviru osnovnega FADN. V okviru projekta so podatke zbirali anketarji; če bi v okviru FSDN zbiranje izjemno velikega obsega novih podatkov prevladali na KMG, bi to lahko kritično ogrozilo pripravljenost KMG za sodelovanje v okviru FADN/FSDN. Težave z zagotavljanjem ustrezne velikosti in reprezentativnosti uradnega vzorca bi se s tem še povečale.

6. **Glavne omejitve naše študije izvedljivosti: nereprezentativen (namenski) vzorec testnih KMG ter kratka časovnica projekta**, zaradi česar ni bilo mogoče testirati zbiranja podatkov končne oblike novih kazalnikov (»spremenljivk«) FSDN, saj je bila Izvedbena uredba FSDN (2024), ki jih definira, sprejeta prav na koncu projekta.

6.3 Priporočila naročniku MKGP

Priporočila naročniku MKGP so sicer smiselno podana že pri posameznih delovnih svežnjeh, tu jih skušamo povzeti:

1. **Konkretne in čimprejšnje sistemske in organizacijske spremembe v mreži FADN (v prihodnje FSDN):**
  - potrebna je strategija »od zgoraj navzdol« glede uporabe in upravljanja s podatki FADN/FSDN;
  - potrebno je uvesti natančno nacionalno časovnico ključnih korakov implementacije prehoda na FSDN;
  - potrebno je reorganizirati procese v smeri iskanja vsebinskih, organizacijskih in stroškovnih sinergij (racionalizacija organizacije tudi priporočilo Misije Evropske komisije v Sloveniji februarja 2024);
  - potrebno je krepiti konstruktivno komunikacijo med in znotraj ključnih deležnikov v mreži FADN / FSDN (tudi znotraj MKGP in organov v sestavi!), da bi lahko ključni procesi prehoda na FSDN potekali pravočasno, organizacijsko in vsebinsko usklajeno med različnimi deležniki in njihovimi enotami.
2. **Priprava razvojno naravnane in uravnoteženega nacionalnega finančnega načrta vzpostavitve in vzdrževanja sistema FADN/FSDN:**
  - Dodatna sredstva za FSDN (za vzpostavitev po Uredbi št. 2024/2499, 2024 in po Izvedbeni uredbi FSDN, 2024) omogočajo tako financiranje različnih vidikov vzpostavitve FSDN kot tudi krepitev osnovnega FADN, zato naročniku MKGP priporočamo, da skuša ta sredstva usmeriti razvojno uravnoteženo: poleg razvoja računalniškega sistema in krepitve souporabe podatkov naj se namenijo tudi za sistemsko krepitev (tako v obsegu kot specializiranosti) in generacijsko prenovo kadrov, spodbujanje vključenih KMG ne samo s finančnim nadomestilom, temveč tudi z drugimi koristmi (npr. specializirano svetovanje, nadgrajene povratne informacije, dodatne analize, sodobni načini prenosa znanja) ter razvoj metodoloških in inovativnih pristopov zbiranja in obdelave podatkov.
  - Potreben je razmislek o možnosti nacionalnega (so)financiranja nekaterih aktivnosti prehoda na FSDN (npr. krepitev souporabe podatkov, razvoj programskih rešitev znotraj podatkovnega sistema MKGP), s čimer bi lahko neodvisno od evropskih sredstev razvijali že obstoječe tomerne aktivnosti na MKGP, hkrati pa pomemben del sredstev sprostili za druge namene, za katere bi bilo dobro, da so bolj sistemsko financirani (npr. kadrovska prenova, specializacija, spodbujanje KMG, analitika, ipd.).
3. **Konkretna krepitev souporabe podatkov o kmetijstvu (povezovanje podatkovnih baz), digitalizacije in optimizacije ključnih procesov zbiranja in osnovne obdelave podatkov** in s tem tudi konkretna razbremenitev dajalcev podatkov FADN/FSDN (vključenih KMG),

administrativnega aparata države in računovodskih pisarn FADN/FSDN (tudi v smislu priporočil Računskega sodišča iz leta 2014, predhodnih analiz Volk in sod. (2017), Lovca (2021) in Misije Evropske komisije v Sloveniji februarja 2024); v zvezi s tem je potrebno čimprej urediti pravne podlage in pravna razmerja.

4. Krepitev relevantnosti, kakovosti in analitične vrednosti podatkovne baze FADN/FSDN kot edine harmonizirane podatkovne baze o trajnostnosti kmetijstva na ravni KMG v EU (Strategic Dialogue ..., 2024; tudi Rossi, 2024):

- prenos koncepta nacionalne analitične baze FADN/FSDN v prakso (različne vrste podatkov ter vključitev KMG izven uradnega vzorca); lahko kot samostojna baza ali kot »sloj«/modul v okviru nacionalnega podatkovnega sistema;
- priprava kakovostnega načrta vzorčenja in krepitev njegove kakovostne implementacije v praksi;
- razmislek o vključevanju KMG izven vzorca v sistem FADN/FSDN in o vzpostavitvi »podvzorca« demonstracijskih ali modelnih kmetij za zbiranje dodatnih, podrobnejših oz. pogostejših podatkov kot v okviru FADN/FSDN (prednost: že vzpostavljena infrastruktura, metodologija, močne stroškovne in vsebinske sinergije).

Končni zakonodajni kompromis za področje prehoda na FSDN (Izvedbena uredba FSDN, 2024; Uredba št. 2024/2499) omogoča nekoliko več časa, kot je bilo pričakovano pred nekaj meseci, tudi končni obseg evropskih sredstev za Slovenijo, namenjenih za vzpostavitev in vzdrževanje novega sistema FADN/FSDN, je po naši oceni razmeroma ugoden. Kljub temu bo potrebna hitra odzivnost in proaktivnost ključnih deležnikov v mreži FADN/FSDN, predvsem pa naročnika MKGP. Ozko grlo najverjetneje ne bodo vsebinski temveč »zaledni« procesi (ureditev pravnih podlag in razmerij, postopki naročanja, ipd.), ki so v običajnih razmerah v Sloveniji pogosto časovno zamudni in nerazumno zbirokratizirani. Prehod na FSDN ne bo enostaven ali hiter; terjal bo ogromne napore ključnih deležnikov, vendar pa bi bilo smotrno in nujno izkoristiti zgodovinsko priložnost za razvoj podatkovnega sistema FADN/FSDN, da bi na daljši rok tudi v Sloveniji pridobil analitično veljavo in uporabnost, kot jo ima na evropski ravni, in ki si jo s svojim podatkovnim bogastvom, razširjenim še na neekonomske vidike trajnostnosti kmetijstva, tudi zasluži.

7 VIRI IN LITERATURA

7.1 Citirani viri

- Bele S (ur.). 2022. Predlog vsebinskih področij in kazalnikov za sistematično spremljanje trajnostnega kmetijstva na ravni kmetijskih gospodarstev – metodologija. Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije: 304 str.
https://www.kis.si/f/docs/Druge_publicacije/Bele_Predlog_vsebinskih_podrocij_junij_2022_celota.pdf
(30. sept. 2024)
- Bertoncelj I. (ur.), Bele S. (ur.), Kožar, M. (ur.). 2022. Predlog metodologije za sistematično spremljanje kazalnikov za vrednotenje trajnostnega kmetijstva na ravni kmetijskih gospodarstev. Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije: 98 str.
https://www.kis.si/f/docs/Druge_publicacije/Bele_Kozar_Bertoncelj_Predlog_metodologije_okt_2022.pdf
(30. sept. 2024)
- Izvedbena uredba FSDN. 2024. Draft Commission implementing regulation laying down rules for the application of Council Regulation (EC) No 1217/2009 setting up the Farm Sustainability Data Network and repealing Commission Implementing Regulation (EU) 2015/220. European Commission, Brussels (PLAN/2023/2245 – D097406/07 - verzija uredbe, izglasovane na FSDN Committee dne 30.09.2024; interno gradivo)
- Kelly E., Ryan M., Finn J., Hennessy T. 2015. Farm-level indicators for evaluating sustainability and emerging new policy topics. A report on WP1 progress: Farm Level Indicators of Sustainability. Deliverable D 1.4 of 7FP project FLINT (Farm Level Indicators for New Topics in Policy Evaluation): 75 str.
- Kožar M. 2013. Možnosti za posodobitev vzorca FADN za Slovenijo: predavanje na 9. seji Komisije za spremljanje in izvajanje kmetijskega knjigovodstva FADN. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (MKO), Ljubljana, 16. okt. 2013.
- Kožar M. 2019. Možnosti uporabe (standardnih) rezultatov FADN pri kmetijskem svetovalnem delu: predavanje za KGZS, Ljubljana, 29. jan. 2019. [COBISS.SI-ID 5703784]
- Kožar M. 2023a. Izzivi preoblikovanja FADN v FSDN v Sloveniji: predavanje z diapozitivi za 38. Tradicionalni posvet Javne službe kmetijskega svetovanja "Razvojni izzivi JSKS za učinkovito slovensko kmetijstvo", 21. - 22. november 2023, Bled. 14 str. https://www.kgzs.si/uploads/posvet%2023/06_DN-FSDN_posvet_KGZS_nov2023.pdf. [COBISS.SI-ID 188450051]
- Kožar M. 2023b. Prvi predlogi za sinhronizacijo ključnih procesov v slovenski mreži FADN s FSDN procesom na evropski ravni: Poročilo (izhodišča za rezultat R15, 19. oktober 2023) v okviru projekta CRP V5-2229 (Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN). Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije, 2023. 11 str., ilustr. [COBISS.SI-ID 191825923]
- Kožar M. 2024a. Predlogi za sinhronizacijo ključnih procesov v slovenski mreži FADN s FSDN procesom na evropski ravni: Poročilo (Rezultat R15, verzija marec 2024) v okviru projekta CRP V5-2229 (Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN). Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije, 2024. 20 str. [COBISS.SI-ID 191825411]
- Kožar M. 2024b. Prehod FADN v FSDN: trenutno stanje in vloga JSKS: e-predstavitev na sestanku vodij oddelkov JSKS na temo izvedbe prioritete naloge FADN/FSDN, 4. julij 2024. [COBISS.SI-ID 201642499]
- Kožar M., Bele S. 2024. National project on compiling new sustainability data on FADN farms in Slovenia: outline and some preliminary results: predavanje za Expert Group Horizontal Questions Concerning the CAP, Subgroup „Farm Sustainability Data Network“, 23th February 2024, Hybrid meeting. 12 str. [COBISS.SI-ID 188570371]
- Kožar M., Bele S., Bedrač M., Zagorc B., Brečko J., Moljk B., Hiti Dvoršak A., Travnika T., Ložar L. 2023a. Pričakovane spremembe FADN v prihodnjih letih širitev v „FSDN“ (Rezultat R5 v okviru projekta CRP V5-2229, delovni sveženj DS3: Uvodna delavnica s kmetijami): predavanje na uvodni delavnici s kmetijami, KGZS, 28. feb. 2023. [COBISS.SI-ID 143711235]
- Kožar M., Bele S., Telič V., Bedrač M. 2024b. Zbiranje podatkov o trajnosti na testnih kmetijah: prikaz nekaj skupinskih rezultatov in glavnih ugotovitev (Rezultat R14 v okviru projekta CRP V5-2229: Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN, Druga svetovalna delavnica s testnimi kmetijami), 24. 4. 2024, KGZS - Zavod Kranj. [COBISS.SI-ID 208457475]

- Kožar M., Telič V. 2024. Mnenja kmetijskih svetovalcev z izobraževalne delavnice za svetovalce Usposabljanje FADN/FSDN, KGZS, Ljubljana, 5.9.2024: DS3.4 Izsledki/rezultati projekta CRP V5-2229: Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN. [COBISS.SI-ID 209654787]
- Kožar M., Telič V., Bele S., Bedrač M., Zagorc B. 2024c. Prehod FADN v FSDN: trenutno stanje procesa, nove spremenljivke, uporabnost FSDN (Rezultat R16 v okviru projekta CRP V5-2229 (Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN): Usposabljanje FADN/FSDN z izobraževalno delavnico za kmetijske svetovalce, 5. 9. 2024, Ljubljana, KGZS. [COBISS.SI-ID 208457987]
- Kožar M., Zagorc B., Bele S. 2023. Predlogi prilagoditve uradnega vzorca FADN: Poročilo (Rezultat R6) v okviru projekta CRP V5-2229 (Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN). Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije, 2023. 23 str., ilustr. [COBISS.SI-ID 191820547]
- Kožar M., Zagorc B., Bele S., Bedrač M. 2024č. FADN sample in Slovenia: current state, challenges, suggestions: current state, challenges, suggestions: predavanje za FSDN Mission of EC, 2. feb. 2024, (DG AGRI) to Slovenia. 15 str. [COBISS.SI-ID 188600067]
- Kožar M., Zagorc B., Bele S., Bedrač M. 2024d. Predlagane spremembe vzorca KMG v okviru FSDN s strani Evropske komisije: izzivi in možnosti za Slovenijo: Komisija za spremljanje in izvajanje kmetijskega knjigovodstva FADN, Ljubljana, 15. april 2024. [COBISS.SI-ID 208456195]
- Lovec M. (ur.). 2021. Odpiranje podatkov v slovenskem kmetijstvu za odločanje na podlagi dejstev. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, Založba FDV: 278 str. [COBISS.SI-ID 89034755]
<https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/zalozba/acmo-22-21-12-2021.pdf?sfvrsn=2> (30. sept. 2024)
- Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva. Različna leta.
https://www.kis.si/Porocila_o_stanju_v_kmetijstvu (30. sept. 2024)
- Pravilnik o izračunu standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev. 2023. Uradni list RS, št. 21/2023.
- Rac I., Kožar M. 2024. Priporočila za krepitev interoperabilnosti podatkovne baze FADN/FSDN: Rezultat R9 v okviru projekta CRP V5-2229 (Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN): poročilo. Ljubljana: UL, Biotehniška fakulteta: Kmetijski inštitut Slovenije, 2024. 9 str. [COBISS.SI-ID 209651203]
- Rac I., Kožar M., Bele S. 2023. Analiza dostopnosti/pretvorljivosti podatkov na ravni KMG za potrebe spremljanja novih kazalnikov. Poročilo (rezultat R8) v okviru delovnega svežnja 2 projekta CRP V5-2229: Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN. Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta: 16 str. [COBISS.SI-ID 191826435]
- Revizijsko poročilo: Informacijski sistem za podporo zbiranja računovodskih podatkov o dohodkih in poslovanju kmetijskih gospodarstev. 2014. Revizijsko poročilo, številka: 320-13/2011/86, Ljubljana, 27. januar 2014. Ljubljana, Računsko sodišče Republike Slovenije: 73 str.
https://www.rs-rs.si/fileadmin/user_upload/revizija/1242/Cobit_InfSist_FADNRSP.pdf (26. mar. 2024)
- RI/CC 1680 v1. 2023. Farm Return Data Definitions from Accounting Year 2023. Committee for the Farm Accountancy Data Network, December 2023. Brussels, European Commission: 118 str.
- RI/CC 1750 (ex RI/CC 882). 2020. Definitions of variables used in FADN standard results, June 2022. Brussels, European Commission: 54 str.
- Roskam J.L., van der Meer R.W., van der Veen H.B. 2022. Sample for the Dutch FADN 2020. Wageningen, Wageningen Economic Research, Report 2022-149: 30 str. <https://doi.org/10.18174/581563> (8. sept. 2023)
- Rossi R. 2024. State of play of FSDN and potential analyses of FSDN data. 29th Pacioli Workshop, Montegrotto Terme, 6th –9th 2024 (neobjavljeno)
- Strategic Dialogue on the future of EU agriculture. 2024. A shared prospect for farming and food in Europe. The final report of the Strategic Dialogue on the future of EU agriculture. Strategic Dialogue on the Future of EU Agriculture, Bruselj, september 2024: 109 str.
https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/main-initiatives-strategic-dialogue-future-eu-agriculture_en (30. sept. 2024)

- Strategija »Od vil do vilic«. 2020. Strategija »Od vil do vilic« za pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem. COM(2020) 381 final. Bruselj, Evropska komisija, 20.5.2020.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381> (30. sept. 2024)
- Uredba št. 1217/2009. 2009. UREDBA SVETA (ES) št. 1217/2009 z dne 30. novembra 2009 o vzpostavitvi mreže za podatke o trajnostnosti kmetij. (kodificirana različica, 01/01/2024).
<http://data.europa.eu/eli/reg/2009/1217/2024-01-01> (30. sept. 2024)
- Uredba št. 2015/220. 2015. Izvedbena uredba Komisije (EU) 2015/220 z dne 3. februarja 2015 o določitvi pravil za uporabo Uredbe Sveta (ES) št. 1217/2009 o vzpostavitvi mreže za zbiranje računovodskih podatkov o dohodkih in poslovanju kmetijskih gospodarstev v Evropski uniji (konsolidirano besedilo: 01/01/2024):
http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2015/220/2024-01-01 (26. mar. 2024)
- Uredba št. 2023/2674. 2023. Regulation (EU) 2023/2674 of the European Parliament and of the Council of 22 November 2023 amending Council Regulation (EC) No 1217/2009 as regards conversion of the Farm Accountancy Data Network into a Farm Sustainability Data Network.
<http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2674/oj> (26. mar. 2024)
- Uredba št. 2024/1417. 2024. Delegirana uredba komisije (EU) 2024/1417 z dne 13. marca 2024 o dopolnitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1217/2009 o vzpostavitvi mreže za podatke o trajnostnosti kmetij s pravili za določitev letnega dohodka, analizo trajnostnosti kmetijskih gospodarstev in dostop do podatkov za raziskovalne namene ter o razveljavitvi Delegirane uredbe Komisije (EU) št. 1198/2014. Uradni list Evropske unije, 24.5.2024. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2024/1417 (27. sept. 2024)
- Uredba št. 2024/2499. 2024 Izvedbena uredba Komisije (EU) 2024/2499 z dne 26. septembra 2024 o določitvi pravil za uporabo Uredbe Sveta (ES) št. 1217/2009 v zvezi s finančnimi prispevki za stroške izvajanja držav članic pri vzpostavitvi mreže za podatke o trajnostnosti kmetij.
http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2024/2499/oj (30. sept. 2024)
- Volk T., Brečko J., Erjavec E., Jerič D., Kavčič S., Kožar M., Moljk B., Rednak M., Zagorc B., Žgajnar J. 2017. Razvoj celovitega modela kmetijskih gospodarstev in povezanih podatkovnih zbirk za podporo pri odločanju v slovenskem kmetijstvu (CRP V4-1423). Zaključno poročilo. Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije: 295 str.
https://www.kis.si/f/docs/Predstavitev_OEK/CRP-V4-1423-SKUPNO_COBISS.pdf (27. sept. 2024)
- Vrolijk H., Poppe K. 2021. Cost of Extending the Farm Accountancy Data Network to the Farm Sustainability Data Network: Empirical Evidence. Sustainability, 13(15): 8181.
<https://doi.org/10.3390/su13158181> (30. sept. 2024)
- Wielinga H. E. 2021. Trendi in temelji v sistemu znanja in inovacij v kmetijstvu. 6. Tradicionalni posvet Javne službe kmetijskega svetovanja. Znanje in sodelovanje za kmetijstvo prihodnosti, 22. - 23. november 2021.
- Zagorc B., Brečko J., Bele S., Telič V., Bedrač M., Kožar M. 2024. Poročilo o oceni standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev za leto 2023. Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije, 2024. 18 str.
- Zagorc B., Brečko J., Ložar L., Bele S., Hiti Dvoršak A., Bedrač M., Kožar M. 2023. Poročilo o oceni standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev za leto 2022. Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije, 2023. 13 str.
- Zagorc B., Brečko J., Ložar L., Bele S., Kožar M., Bedrač M. 2022. Poročilo o oceni standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev za leti 2019 in 2020. Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije: 16 str.

7.2 Drugi viri

- Anketa testnih kmetij o FADN, FSDN in povratnih informacijah. 2024. Anketa opravljena v okviru tretjega delovnega svežnja (DS3) projekta CRP V5-2229 aprila 2024. (interno gradivo)
- Anketa udeležencev izobraževalne delavnice za svetovalce. 2024. Anketa opravljena v okviru tretjega delovnega svežnja (DS3) projekta CRP V5-2229 septembra 2024. (interno gradivo)
- Delavnica FSDN. 2022. Conversion of Farm Accountancy Data Network into the Farm Sustainability Data Network. 3rd Stakeholders Workshop. Spletna delavnica, 22.11.2022. (interno gradivo).
- Delavnice Pacioli. Različna leta.
<https://www.pacioli.org/workshop> (9. okt. 2024)
- Evidenca standardnega prihodka kmetijskih gospodarstev za leto 2020. 2022. MKGP (Obdelava podatkov KIS)
- FADN RICA. 2024. Anonimizirani individualni standardni rezultati za Slovenijo na podlagi SO za obračunska leta 2019–2022 (podatki Evropske komisije, prejeti 8.7.2024)

FADN/FSDN Committees. 2023 in 2024. Seje Upravljalnega odbora Skupnosti za FADN/FSDN (Committee for the Farm Accountancy Data Network (FADN), sedaj: Committee for the Farm Sustainability Data Network (FSDN)): 26.10.2023, 25.1.2024, 23.2.2024, 18.4.2024, 21.5.2024, 14.6.2024, 16.7.2024, 6.9.2024, 30.9.2024. Hibridna srečanja (interna gradiva).

FSDN Working groups. 2024. Različne delovne skupine v organizaciji Evropske komisije (DG AGRI): velikost vzorca (11.01.2024), okoljske spremenljivke (16.01.2024, 29.01.2024, 26.02.2024), družbene spremenljivke (17.01.2024, 08.02.2024), ekonomske spremenljivke (22.01.2024, 07.02.2024), IT in povezovanje podatkovnih baz (19.02.2024), geografske spremenljivke (04.03.2024), finančni prispevki za stroške vzpostavitve FSDN (angl. setting-up costs; 05.07.2024). Spletni sestanki (interna gradiva).

Izvorni podatki za vzorec FADN. 2023. Anonimizirani individualni izvorni podatki za vzorec FADN za obračunska leta 2016–2020. Spletni sistem RICA-1, Evropska komisija.

MKGP. 2023. Rezultati anketnega vprašalnika FADN 2022. (interno gradivo MKGP, posredovano novembra 2023, neobjavljeno)

MKGP. Načrti vzorčenja za različna obračunska leta do vključno 2024; po naročilu MKGP pripravljala SURS (interno gradivo)

Modelne kalkulacije KIS. 2024.

https://www.kis.si/Modelne_kalkulacije_OEK/ (30. sept. 2024)

Podatki čistih obveznikov 2019–2022. 2023. Individualni standardni rezultati za čiste obveznike za obračunska leta 2019–2022 (podatki prejeti 27.7.2023 od MKGP)

Sestanki skupine GREX. 2023 in 2024. Sestanki ekspertne skupine v zvezi s horizontalnimi vprašanji glede SKP, podskupina Mreža računovodskih podatkov (angl. The Expert Group for Horizontal Questions Concerning the CAP, Subgroup Accountancy Network; sedaj The Expert Group for Horizontal Questions Concerning the CAP – Farm Sustainability Data Network): 16.11.2023, 14.12.2023, 25.1.2024, 23.2.2024, 22.3.2024, 18.4.2024. Hibridna srečanja (interna gradiva).

SiTFarm tool (Slovenian Typical Farm Model Tool). 2024. Biotechnical faculty University of Ljubljana. <https://www.tools4cap.eu/tool/sitfarm-tool-slovenian-typical-farm-model-tool/> (30. sept. 2024)

SURS. 2022. Popis kmetijskih gospodarstev, 2020. Tipologija.

8 PRILOGE

Priloga 1: Združevanje glavnih tipov za namen priprave načrta vzorčenja FADN in razredi ekonomske velikosti kmetijskih gospodarstev	58
Priloga 2: Vprašalnik za testna kmetijska gospodarstva za obračunsko leto 2022	59
Priloga 3: Primer povratnih informacij za kmetijsko gospodarstvo (z dovoljenjem testne kmetije) - izsek.....	66
Priloga 4: Vprašalnik o odzivih kmetijskih gospodarstvih glede FADN oz. FSDN računovodstva.....	70
Priloga 5: Vprašalnik za kmetijske svetovalce	73
Priloga 6: Predlog protokola za kmetijstvo svetovanje – krepitev trajnostne naravnosti KMG (rezultat R17)	74

Priloga 1: Združevanje glavnih tipov za namen priprave načrta vzorčenja FADN in razredi ekonomske velikosti kmetijskih gospodarstev

Preglednica 10: Združevanje glavnih tipov za namen priprave načrta vzorčenja FADN

Glavni tip	
15+16	Specializirano pridelovanje žit, oljnic in beljakovinskih rastlin Splošno poljedelstvo
21+22+23	Specializirano vrtnarstvo – pod zaščito Specializirano vrtnarstvo – na prostem Drugo vrtnarstvo
35	Specializirano vinogradništvo
36+37+38	Specializirano sadjarstvo in pridelovanje citrusov Specializirano pridelovanje oljk Razni trajni nasadi – kombinirano
45	Specializirana prireja mleka
46	Specializirana govedoreja — reja in pitanje
47	Govedo — prireja mleka, reja, pitanje – kombinirano
48	Ovce, koze in druga pašna živina
51+52+53	Specializirana prašičereja Specializirano perutninarstvo Različne vrste znojede živine – kombinirano
61	Mešana rastlinska pridelava
73+74	Mešana živinoreja, v glavnem pašna živina Mešana živinoreja, v glavnem reja znojede živine
83+84	Poljščine – pašna živina – kombinirano Razne kmetijske rastline in živinoreja, kombinirano

Vir: Načrti vzorčenja FADN, MKGP

Preglednica 11: Razredi ekonomske velikosti kmetijskih gospodarstev

Razredi ekonomske velikosti	Meje v EUR SO	Meje v EUR SO
I	< 2.000 EUR	manj kot 2 000 EUR
II	2.000 - <4.000 EUR	od 2 000 do manj kot 4 000 EUR
III	4.000 - <8.000 EUR	od 4 000 do manj kot 8 000 EUR
IV	8.000 - <15.000 EUR	od 8 000 do manj kot 15 000 EUR
V	15.000 - <25.000 EUR	od 15 000 do manj kot 25 000 EUR
VI	25.000 - <50.000 EUR	od 25 000 do manj kot 50 000 EUR
VII	50.000 - <100.000 EUR	od 50 000 do manj kot 100 000 EUR
VIII	100.000 - <250.000 EUR	od 100 000 do manj kot 250 000 EUR
IX	250.000 - <500.000 EUR	od 250 000 do manj kot 500 000 EUR
X	500.000 - <750.000 EUR	od 500 000 do manj kot 750 000 EUR
XI	750.000 - <1.000.000 EUR	od 750 000 do manj kot 1 000 000 EUR
XII	1.000.000 - <1.500.000 EUR	od 1 000 000 do manj kot 1 500 000 EUR
XIII	1.500.000 - <3.000.000 EUR	od 1 500 000 do manj kot 3 000 000 EUR
XIV	>= 3.000.000 EUR	enako ali več kot 3 000 000 EUR

Vir: Izvedbena uredba FSDN, Priloga V (2024; prejšnja uredba št. 2015/220)

Priloga 2: Vprašalnik za testna kmetijska gospodarstva za obračunsko leto 2022

Projekt CRP V5-2229: Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN

Delovni sveženj 3 (DS3): Kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti kmetijskih gospodarstev

Vprašalnik za testna kmetijska gospodarstva za obračunsko leto 2022

/Vprašanja za pripravo izbranih kazalnikov trajnostnega kmetijstva na ravni kmetijskih gospodarstev/

- Anketar (ime in priimek, organizacija, kontaktni podatki): _____
- Seznamitev s projektom, zaupnostjo podatkov, itd. in zahvala za sodelovanje!

PODATKI O INTERVJUJAVNCU (KMETIJSKO GOSPODARSTVO)

- Kategorija intervjuvanca (gospodar/upravitelj, mladi prevzemnik, ...): _____
- Raziskovalna šifra kmetijskega gospodarstva: _____
- Kontakt (za dodatna pojasnila): _____
- Kraj, lokacija: _____
- Datum intervjuja: _____
- Kmetija je/ni vključena v sistem FADN: DA/NE
- Ce je kmetija vključena v FADN sistem, ali je FADN čisti vzorčnik/FADN obveznik v EU vzorcu/FADN obveznik izven EU vzorca (izbrati en odgovor): _____
- Ce je kmetija vključena v FADN sistem, število dopolnjenih let v FADN (našteti skupno št. dopolnjenih let, navesti posamezna leta v FADN): _____
- Druge vrste knjigovodstva (zavezanec za DDV): _____
- Soglasje intervjuvanca za snemanje, zbiranje, uporabo in obdelavo zbranih podatkov (KGZS - Zavod Kranj razpolaga s pisnim soglasjem intervjuvanca: DA/NE): _____
- Soglasje intervjuvanca za dostop do podatkov o KMG, ki so na voljo v že obstoječih podatkovnih bazah (npr. FADN, administrativne baze) (KGZS - Zavod Kranj razpolaga s pisnim soglasjem intervjuvanca: DA/NE): _____
- Način beleženja podatkov: Na papir/Ms Excel (izbrati en odgovor): _____

MERJENJE ČASA ZBIIRANJA, VNOSA IN OSNOVNE KONTROLE PODATKOV

13. Zbiranje podatkov (trajanje v minutah!)

13.1 Predpripravljeni podatki (iz drugih že obstoječih podatkovnih baz, npr. FADN, administrativne baze ...): _____

13.2 Zbiranje podatkov s pomočjo vprašalnika (brez predpripravljenih podatkov):

13.2.1 Okoljski podatki: _____

13.2.2 Družbeni podatki: _____

13.2.3 Ekonomski podatki: _____

14. Vnos in osnovna kontrola podatkov (trajanje v minutah)

14.1 Vnos podatkov iz papirne verzije izpolnjenega vprašalnika v Excel:

14.2 Osnovna kontrola vnesenih podatkov (pregled, ali so podatki prav vneseni, zamaknjene vrstice, ipd. in odprava napak. Upoštevajo se vsi morebitni telefonski/video klici s kmetijo glede kontrole oziroma dopolnitve podatkov po intervjuju!): _____

15. Ostalo

15.1 Priprava na anketiranje (dogovor za intervju, ...): _____

15.2 Prevoz na/s kmetije: _____

15.3 Ostalo, opombe (dodati, če relevantno): _____

OSNOVNI PODATKI O KMETIJSKEM GOSPODARSTVU V OBRAČUNSKEM LETU 2022

Zaporedna številka	Podatek	Vir podatkov	Odgovor/podatek za kmetijo
1.	Raziskovalna šifra kmetije	Interna oznaka raziskovalcev	
2.	Kmetijska zemljišča v uporabi (KZU): skupaj in po rabi kmetijskih zemljišč	Zbirna vloga ARSKTRP ali FADN (standardni rezultat SE025)	
3.	Delež KZU na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD)	Zbirna vloga ARSKTRP ali RKG	
4.	Delež KZU na območjih NATURA 2000	Zbirna vloga ARSKTRP ali RKG	
5.	Število glav velike živine (GVŽ) skupaj	Zbirna vloga ARSKTRP ali FADN (standardni rezultat SE080)	
6.	Skupaj vložek dela (plačanega in neplačanega) na kmetijskem gospodarstvu	FADN: standardna rezultata SE010 in SE011	
7.	Ekonomika velikost (skupni standardni prihodek kmetijskega gospodarstva)	FADN: standardni rezultat SE005	
8.	Socioekonomski tip kmetije	FADN: popisni list	
9.	Starost gospodarja/upravitelja kmetijskega gospodarstva	FADN: podatek poročila s kmetijskih gospodarstev: preglednica C, polje C_UR_10_B, polje C_UR_30_B, polje C_UR_70_B	
10.	Število članov kmetijskega gospodinjstva (vključno z gospodarjem/upraviteljem)	Dodatno vprašanje	
11.	Spol gospodarja/upravitelja kmetijskega gospodarstva	Register kmetijskih gospodarstev ali FADN (podatek poročila s kmetijskih gospodarstev: preglednica C, polje C_UR_10_G, polje C_UR_30_G, polje C_UR_70_G)	
12.	Tip kmetovanja	FADN (standardni rezultati): - enomestni tip (TF8) FADN (standardni rezultati): - dvomestni tip (TF14) FADN (standardni rezultati): - tromestni tip	
13.	Intenzivnost pridelave in prireje	FADN: - hektarski pridelek pšenice: standardni rezultat SE110 FADN: - hektarski pridelek koruze: standardni rezultat SE115 FADN: - obtežba: preračun iz osnovnih podatkov št. 5 in 2 FADN: - mlečnost krav molznic: standardni rezultat SE126	
14.	Stopnja kmetijske usposobljenosti/izobrazbe gospodarja/upravitelja kmetijskega gospodarstva	FADN: podatek poročila s kmetijskih gospodarstev: preglednica C in dodatno vprašanje: Najvišja dosežena stopnja kmetijske izobrazbe: gospodarja/upravitelja kmetijskega gospodarstva: - Samo praktične izkušnje (brez kmetijske izobrazbe) - Tečaj iz kmetijstva - Poklicna ali srednja izobrazba - Višja ali visoka izobrazba	
15.	Vrsta in stopnja splošne izobrazbe gospodarja/upravitelja kmetijskega gospodarstva	Vprašanje na strani 10 tega vprašalnika	
16.	Lokacija iz RICC 1680 (LO - Location of the holding, več polj) KMG	FADN izvorni podatki	
17.	NUTS3 (poročilo iz kmetije, Preglednica A: polje A_LO_40_N) - statistična regija	FADN izvorni podatki	
18.	Hektari lastnih, najetih KZU in KZU v skupni rabi (poročilo iz kmetije, Preglednica B)	FADN izvorni podatki	
19.	Vključenost kmetije v ekološko pridelavo	Dodatno vprašanje: DA/NE/v preusmeritvi	

VPRAŠANJA ZA PRIPRAVO IZBRANIH KAZALNIKOV TRAJNOSTNEGA KMETIJSTVA NA RAVNI KMETIJSKIH GOSPODARSTEV

OKOLJSKI KAZALNIKI

Podpodročje O1: Dobrobit živali

Kazalnik O1.1: Dostop živali do zunanjih površin

1.) Ali na vaši kmetiji redite rejne živali? DA/NE

2.) Ali imajo živali dostop do zunanjih površin? DA/NE

Če da, katere živali in koliko dni na leto imajo na voljo zunanje površine?

- a) Govedo: DA/NE _____ dni;
- b) prašiči: DA/NE _____ dni;
- c) konji: DA/NE _____ dni;
- d) perutnina: DA/NE _____ dni;
- e) ovce/koze: DA/NE _____ dni.

Kazalnik O1.2: Število dni živali na paši

1.) Ali živali pasete? DA/NE

Če da, katere živali in koliko dni v letu so na paši?

- a) Govedo: DA/NE _____ dni;
- b) prašiči: DA/NE _____ dni;
- c) konji: DA/NE _____ dni;
- d) perutnina: DA/NE _____ dni;
- e) ovce/koze: DA/NE _____ dni.

Podpodročje O2: Uporaba in ravnanje z živinskimi gnojili

Kazalnik O2.1: Vnos, iznos in proizvodnja živinskih gnojil na kmetiji

1.) Prosimo, navedite količino živinskih gnojil **proizvedenih** na kmetiji (kg ali m³):

- a) goveja gnojevka: _____
- b) goveji gnoj: _____
- c) gnojnica: _____
- d) prašičja gnojevka: _____
- e) prašičji gnoj: _____
- f) konjski gnoj: _____
- g) ovčji/kozji gnoj: _____
- h) perutninski gnoj: _____
- i) digestat (trden): _____.

2.) Prosimo, navedite količino živinskih gnojil **uvoženih** (kupljenih/dobljenih) na kmetijo (kg ali m³):

- a) goveja gnojevka: _____
- b) goveji gnoj: _____
- c) gnojnica: _____

- d) prašičja gnojevka: _____
- e) prašičji gnoj: _____
- f) konjski gnoj: _____
- g) ovčji/kozji gnoj: _____
- h) perutninski gnoj: _____
- i) digestat (trden): _____.

3.) Prosimo, navedite količino živinskih gnojil **izvoženih** (prodanih/podarjenih) iz kmetije (kg ali m³):

- a) goveja gnojevka: _____
- b) goveji gnoj: _____
- c) gnojnica: _____
- d) prašičja gnojevka: _____
- e) prašičji gnoj: _____
- f) konjski gnoj: _____
- g) ovčji/kozji gnoj: _____
- h) perutninski gnoj: _____
- i) digestat (trden): _____.

Kazalnik O2.2: Skladiščenje živinskih gnojil

1.) Kako 'zorite' hlevski gnoj? [Prosimo, izberite.]

- a) V kupih brez tlačanja;
- b) v kupih, ki jih tlačite (anaerobna fermentacija);
- c) aerobno kompostiranje gnoja (večkratno obračanje in/ali zračenje).

2.) Kako skladiščite gnojevko? [Prosimo, izberite.]

- a) Odprto skladišče brez mešanja (naravna tvorba skorje);
- b) odprto skladišče z mešanjem in zračenjem gnojevke;
- c) mešanje ob pokriti površini s plavajočim pokrovom;
- d) anaerobna (bioplinška) predelava;
- e) drugo: _____.

3.) Ali uporabljate dodatke za izboljšanje zorenja živinskih gnojil ali za zmanjšanje izpustov dušikovih spojin iz hleva ali gnojišč? DA/NE.

4.) Kako veliko skladišče za živinska gnojila imate na kmetiji (m³)? [Prosimo, navedite.]

- a) Gnojišče: _____
- b) jama za gnojnico: _____
- c) jama za gnojevko: _____.

Kazalnik O2.3: Obremenitev KZU z dušikom iz živinskih gnojil

1.) Kakšen je vnos N iz živinskih gnojil (kg N/ha KZU)? [Prosimo, navedite.] _____

Zaključno poročilo.

Kazalnik O2.4: Tehnologije gnojenja z živalskimi gnojili

1.) Kakšen je delež različnih tehnik nanašanja živalskih gnojil v %? [Prosim, navedite.]

- a) Raztros brez zadelave: _____
- b) raztros z zadelavo v 4 urah: _____
- c) raztros z zadelavo po 4 urah: _____
- d) nanašanje v pasovih brez zadelave: _____
- e) nanašanje v pasovih z zadelavo v 4 urah: _____
- f) nanašanje v pasovih z zadelavo po 4 urah: _____

Podpodročje O3: Obnovljivi viri energije

Kazalnik O3.1: Proizvodnja energije iz obnovljivih virov

1.) Ali na kmetiji proizvajate obnovljivo energijo? DA/NE

Če da, koliko kWh letno obnovljive energije proizvedete na kmetiji? [Prosim, navedite.] _____

Podpodročje O4: Ekološka pridelava

Kazalnik O4.1: Delež prodanih ekoloških proizvodov

1.) Kakšen je delež kmetijske proizvodnje, ki ste jo v zadnjem letu pridelali kot ekološko? [Prosim, navedite.]

- a) Količinski delež (od celotne kmetijske proizvodnje): _____
  - i) Delež kmetijskih površin v uporabi z ekološko proizvodnjo: _____
- b) Vrednostni delež (od celotne kmetijske proizvodnje): _____

Podpodročje O5: Kmetijske prakse

Kazalnik O5.1: Tehnologije obdelave tal

1.) Kakšno tehnologijo obdelave tal uporabljate na njivah (v ha)? [Prosim, navedite.]

- a) Brez obdelave tal (direktna setev): _____
- b) minimalna obdelava tal (ohranitvena): _____
- c) konvencionalna obdelava tal (oranje): _____

Kazalnik O5.2: Odstranjevanje rastlinskih ostankov

1.) Ali odstranjujete rastlinske ostanke na njivah? DA/NE

Podpodročje O6: Upravljanje z vodami

Kazalnik O6.1: Površina namakanih kmetijskih zemljišč in poraba vode za namakanje

1.) Ali imate na svojih zemljiščih urejeno namakanje? DA/NE

Če da, prosimo navedite:

- a) Koliko površin namakate (v ha) glede na vrsto rabe KZU?
  - i) Njive in vrtovi: _____
  - ii) trajni nasadi: _____
  - iii) zaščiteni prostori: _____
- b) Kolikšna je bila poraba vode v m³ v zadnjem letu glede na vrsto rabe KZU?

- i) Njive in vrtovi: _____
- ii) trajni nasadi: _____
- iii) zaščiteni prostori: _____

Kazalnik O6.2: Uporaba drenažnih sistemov

1.) Ali imate na svojih zemljiščih urejeno drenažo? DA/NE

Če da, kakšen je delež površin, ki imajo drenažo, v %? [Prosim, navedite.]

- a) Skupaj: _____
- b) njive: _____
- c) travniki: _____

Podpodročje O7: Krajinske značilnosti

Kazalnik O7.1: Grajene krajinske prvine

1.) Ali imate na vaših zemljiščih suhozide? DA/NE

Če da, kakšna je skupna dolžina teh suhozidov? [Prosim, navedite.] _____ metrov.

2.) Ali imate na vaših zemljiščih skladnjake? DA/NE

Če da, koliko posameznih skladnjakov imate? [Prosim, navedite.] _____ skalnjakov.

Kazalnik O7.2: Vodne krajinske prvine

1.) Ali imate na svojih zemljiščih kakšno vodno telo? DA/NE

Če da, koliko naslednjih vodnih teles imate? [Prosim, navedite.]

- a) Večje mlake ali večji kali (>5 metrov premera): _____
- b) Mlake (<5 metrov premera): _____

Kazalnik O7.3: Rastlinske krajinske prvine

1.) Ali imate ekstenzivne travnike, pašnike ali barja? DA/NE

Če da, navedite njihovo površino (ha)? [Prosim, navedite.]

- a) Nizka ali visoka barja: _____ ha (negojeno, brez paše, košnja po 15. 8. ali na dve leti);
- b) pozno košeni travniki: _____ ha (negojeni, brez paše, košnja po 10. 7.);
- c) ekstenzivni travniki: _____ ha (brez paše, košnja enkrat do največ dvakrat letno);
- d) ekstenzivni pašniki ali kosno- pašna raba: _____ ha (paša z nizko obtežbo <0,3 GVŽ/ha).

2.) Ali imate na svojih zemljiščih mejice ali obvodno lesno vegetacijo? DA/NE

Če da, v kakšnem obsegu? [Prosim, navedite.]

- a) Število mejic: _____
- b) Skupna površina: _____ m²

3.) Ali imate na svojih zemljiščih grmišča? DA/NE

Če da, v kakšnem obsegu? [Prosim, navedite.]

- a) Število grmišč: _____
- b) Skupna površina: _____ m²

Zaključno poročilo.

4.) Ali imate na svojih zemljiških gozdne otoke (zaplate gozda v kmetijski krajini; skupna površina zaplate ne sme biti večja od 1,5 ha)? DA/NE

Če da, v kakšnem obsegu? [Prosimo, navedite.]

a) Število gozdnih otokov: _____

b) Skupna površina: _____ m²

5.) Ali imate na svojih zemljiških posamezna drevesa ali grme (sem NE sodijo sadovnjaki ali sadna drevesa v okolici domačije)? DA/NE

Če da, navedite število teh dreves ali grmov? [Prosimo, navedite.] _____

6.) Ali imate na svojih zemljiških visokodebelne sadovnjake? DA/NE

Če da, v kakšnem obsegu? [Prosimo, navedite.]

a) Število visokodebelnih dreves: _____

b) Skupna površina: _____ m²

7.) Ali imate na svojih obdelovalnih zemljišč vzpostavljene cvetne ali travne pasove (omejke)? DA/NE

Če da, v kakšnem obsegu? [Prosimo, navedite.]

a) Število omejkov: _____

b) Skupna dolžina: _____ m

8.) Ali so katera od vaših obdelovalnih zemljišč letos v prahi (neobdelana površina najmanj med 15. 2. in 10. 7.)? DA/NE

Če da, v kakšnem obsegu? [Prosimo, navedite.] _____ ha

DRUŽBENI KAZALNIKI

Podpodročje D1: Generacijska prenova in obstoj kmetije

Kazalnik D1.1: Upravljanje kmetije

1.) Ali vaša družina upravlja kmetijo več kot eno generacijo? DA/NE

a) Koliko generacij? [Prosimo, navedite.] _____

b) Koliko let? [Prosimo, navedite.] _____

Kazalnik D1.2: Leto prevzema kmetije

1.) Kdaj je sedanji nosilec KMG prevzel kmetijo? [Prosimo, navedite leto prevzema.]

Kazalnik D1.3: Urejenost nasledstva na kmetiji

1.) Imate zagotovljeno ali vsaj predvideno nasledstvo na vaši kmetiji? [Prosimo, izberite.]

a) Da, kmetija ima zagotovljenega/predvidenega naslednika;

b) ne, kmetija nima zagotovljenega/predvidenega naslednika;

c) ne vem (o potencialnem nasledniku še ne morem govoriti).

Podpodročje D2: Varnost pri delu

Kazalnik D2.1: Število delovnih nesreč na kmetiji

1.) Koliko delovnih nesreč je bilo v zadnjem letu na vaši kmetiji? [Prosimo, navedite; kot nezgoda pri delu se šteje vsak dogodek pri delu, ki povzroči telesno ali psihično poklicno poškodbo/bolezen.]

Podpodročje D3: Delovni pogoji

Kazalnik D3.1: Dnevno število delovnih ur gospodarja/upravitelja

1.) Kakšno je povprečno število delovnih ur dnevno gospodarjev-upraviteljev kmetije po dejavnostih? [Prosimo, navedite.]

a) Dejavnosti, povezane s kmetijstvom: _____

b) Dejavnosti, ki so povezane z drugimi pridobitnimi nekmetijskimi dejavnostmi (npr. če ima gospodar/upravitelj drugo službo; OGA, ne pa tudi gospodinjstvo): _____

Kazalnik D3.2: Prosti dnevi gospodarja/upravitelja kmetije (velja za gospodarja/upravitelja kmetije)

1.) Število prostih dni ("dopusta") v predhodnem letu (štejejo se dnevi brez dela na kmetiji)? [Prosimo, navedite.]

2.) Kdo vas nadomešča v času prostih dni ("dopusta") ali v primeru bolezni (nezmožnosti za delo na kmetiji)? [Prosimo, navedite.]

Podpodročje D4: Kakovost življenja

Kazalnik D4.1: Razpoložljivost in dostopnost osnovnih storitev in infrastrukture v lokalnem okolju

1.) Kolikšna je oddaljenost kmetijskega gospodarstva od vrtca/osnovne šole/srednje šole?

[Prosimo, navedite število kilometrov.]

Zaključno poročilo.

2.) Kolikšna je oddaljenost vašega kmetijskega gospodarstva od zdravstvenega doma/bolnišnice? [Prosimo, navedite število kilometrov.]

3.) Kolikšna je oddaljenost vašega kmetijskega gospodarstva od banke/pošte? [Prosimo, navedite število kilometrov.]

4.) Kolikšna je oddaljenost vašega kmetijskega gospodarstva od javnega prevoza? [Prosimo, navedite število kilometrov.]

Kazalnik D4.2: Dostop do širokopasovnega internetnega omrežja na podeželju

1.) Ali imate na kmetijskem gospodarstvu dostop do širokopasovnega interneta? [Prosimo, izberite.]

- a) Ni dostopa do omrežja;
- b) omejen (slabši) dostop do omrežja;
- c) nemoten dostop do omrežja.

2.) Kakšen dostop do internetnega omrežja imate na kmetijskem gospodarstvu? [Prosimo, izberite.]

- a) Širokopasovne fiksne internetne povezave;
- b) xDSL;
- c) kabelski internet;
- d) optični kabel;
- e) širokopasovne mobilne internetne povezave (brežžične povezave).

Področje D5: Znanje in usposabljanje

Kazalnik D5.1: Stopnja splošne izobrazbe gospodarja/upravitelja kmetije (velja za gospodarja/upravitelja kmetije)

1.) Koliko let ste se formalno splošno izobraževali? [Prosimo, navedite število let.] _____

2.) Kakšna je najvišja dosežena stopnja in vrsta formalne splošne izobrazbe? [Prosimo, izberite.]

- a) Brez izobrazbe ali nepopolna osnovna izobrazba;
- b) osnovna izobrazba;
- c) nižja ali srednja izobrazba;
- d) višja ali visoka izobrazba.

Kazalnik D5.2: Vključenost v EIP projekte sodelovanja

1.) Ali je vaša kmetija aktivni partner v katerem od projektov sodelovanja v okviru dosedanjih ukrepov M16.2, M16.4, M16.5, M16.9 oziroma podobnih projektih? DA/NE.

Če da, prosimo navedite skupno število projektov: _____

Kazalnik D5.3: Ostale oblike neformalnega usposabljanja članov kmečkega gospodinjstva (velja za gospodarja/upravitelja, druge člane kmečkega gospodinjstva in stalno zaposlene na kmetiji)

1.) Ali ste se v zadnjem letu udeležili kakšnega kmetijskega usposabljanja (predavanja, demonstracije, ogledi dobrih praks, ipd.)? DA/NE

a) Če da, koliko različnih kmetijskih usposabljanj ste se udeležili? [Prosimo, navedite število.]

b) Če da, kakšen je bil skupen obseg ur tovrstnih usposabljanj v lanskem letu? [Prosimo, navedite.]

2.) Iz katerih tem so bila usposabljanja, ki ste se jih udeležili?

[Prosimo izberite, možnih je več odgovorov.]

- a) SKP in dostop do plačil (zahtevki za neposredna plačila);
- b) nove/trajnostne prakse kmetovanja (npr. okolje, podnebje, biodiverziteta);
- c) skupine in organizacije proizvajalcev;
- d) novi tehnološki procesi, proizvodi in stroji (npr. precizno kmetijstvo, Sopotnik, novi stroji in naprave ...);
- e) davčni in socialni sistemi;
- f) dopolnilne dejavnosti;
- g) nove ali tradicionalne pasme in sorte;
- h) podjetniške vsebine (trženje, promocija ...);
- i) upravljanje s tveganji v kmetijstvu (kmetijska zavarovanja, zaščita pred naravnimi in drugimi nesrečami v kmetijstvu...);
- j) drugo.

Kazalnik D5.4: Kmetijsko svetovanje (velja za gospodarja/upravitelja, druge člane kmečkega gospodinjstva in stalno zaposlene na kmetiji)

1.) Kolikšno število svetovanj (obiski pri svetovalcu, telefonsko ali elektronsko svetovanje, obisk svetovalca na kmetiji) ste imeli v zadnjem letu v zvezi z vašo kmetijo? [Prosimo izberite, možnih je več odgovorov.]

- a) Ni bilo izvedenih svetovanj;
- b) do 2 izvedenih svetovanj;
- c) 3 – 5 izvedenih svetovanj;
- d) 6 – 10 izvedenih svetovanj;
- e) nad 10 izvedenih svetovanj.

2.) Na katerih vsebinskih področjih je bilo izvedeno svetovanje na kmetijskem gospodarstvu? [Prosimo izberite, možnih je več odgovorov.]

- a) Tehnološko področje;
- b) gospodarsko (ekonomsko) področje;
- c) okoljevarstveno področje;
- d) izdelava razvojnih načrtov;
- e) uveljavljanje ukrepov kmetijske politike;
- f) organizacija in delovanje rejskih organizacij, organizacij pridelovalcev in drugih oblik proizvodnega združevanja kmetijskih pridelovalcev;
- g) področje kmetijskih in s kmetijstvom povezanih predpisov;
- h) drugo: _____.

3.) Kdo je izvajal svetovanja, ki ste se jih udeležili v preteklem letu?

[Prosimo izberite, možnih je več odgovorov.]

Zaključno poročilo.

- a) Državne institucije (MKGP, ARSKTRP, UVHVVR, ZRSVN,...);
- b) drugi kmetje;
- c) KGZS, ZZS in kmetijske zadruge, organizacije proizvajalcev/združenja kmetov;
- d) raziskovalne organizacije (fakultete, inštituti);
- e) zasebni svetovalci;
- f) drugo (npr. druge nevladne ali civilne organizacije).

EKONOMSKI KAZALNIKI

Podpodročje E1: Inovacije

Kazalnik E1.1: Število in vrsta inovativnih pristopov na kmetiji

1.) Ali in koliko posodobitev na osnovi inovativnega pristopa je bilo na kmetiji izvedenih v obdobju zadnjih treh let? [Prosimo, izberite.]

- a) Da, več kot ena;
- b) da, ena;
- c) ne, nobena.

2.) Ali ste na vaši kmetiji v zadnjih treh letih uporabili katerega od navedenih inovativnih pristopov? [Prosimo, izberite; možnih je več odgovorov. Dodajte število izvedenih pristopov v zadnjih treh letih.]

- a) Nov proizvod (število v zadnjih 3 letih: _____);
- b) nova praksa (število v zadnjih 3 letih: _____);
- c) nova storitev (število v zadnjih 3 letih: _____);
- d) nov proizvodni proces (število v zadnjih 3 letih: _____);
- e) nov način organizacije (število v zadnjih 3 letih: _____);
- f) drugo (število v zadnjih 3 letih: _____).

Kazalnik E1.2: Obseg sredstev za investicije v novosti

1.) Če ste v zadnjih treh letih izvedli zgoraj omenjene investicije v novosti na vaši kmetiji, kakšen je bil znesek za to (v EUR/leto)? [Prosimo, navedite.]

Podpodročje E2: Upravljanje s tveganji

Kazalnik E2.1: Uporaba orodij za obvladovanje tveganj v kmetijstvu

1.) Ali uporabljate katero od orodij za obvladovanje tveganja v kmetijstvu?

[Prosimo, izberite; možnih je več odgovorov.]

- a) Zavarovanje pridelka/živali;
- b) zavarovanje prihodka;
- c) pogodba o dobavi/odkupu (odkup s strani zadruge, dobavna, termenska,...);
- d) dogovori o prodaji/nakupu (pisni ali ustni dogovori brez pogodbe);
- e) strategije na kmetiji (npr. varčevanje, dodatno pokojninsko zavarovanje, zaposlitev izven kmetije); če da, navedite: _____.

Kazalnik E2.2: Sklepanje terminskih pogodb za prodajo/nakup proizvodov

1.) Za kakšen delež kmetijske proizvodnje imate sklenjene terminske pogodbe za prodajo/nakup proizvodov (količinsko in vrednostno)? [Prosimo, navedite.]

- a) Prodaja:
  - i) količinsko: _____
  - ii) vrednostno: _____
- b) nakup:
  - i) količinsko: _____
  - ii) vrednostno: _____.

Kazalnik E2.3: Članstvo v kmetijskih združenjih in drugih kmetijskih interesnih združenjih

1.) Ali sodelujete v kmetijski zadrugi? [Prosimo, izberite; velja le za gospodarja/upravitelja.] DA/NE

Zaključno poročilo.

2.) V katero od drugih interesnih združenj v kmetijstvu ste še vključeni? [Prosimo, izberite; velja za gospodarja/upravitelja, druge člane kmečkega gospodinjstva in stalno zaposlene na kmetiji; možnih je več odgovorov]

- a) Kmetijsko gozdarska zbornica;
- b) sindikat kmetov;
- c) združenje lastnikov gozdov;
- d) združenje ekoloških kmetov;
- e) organizacija ali skupina proizvajalcev;
- f) drugo (prosimo, navedite, katero): _____.

Podpodročje E3: Trženje

Kazalnik E3.1: Tipi tržnih poti

1.) Preko katerih tržnih poti tržite svoje kmetijske proizvode?

[Prosimo, izberite; možnih je več odgovorov.]

- a) Neposredna prodaja na kmetijskem gospodarstvu;
- b) neposredna prodaja na tržnici;
- c) neposredna prodaja javnim zavodom (šole, vrtci, bolnišnice, ...);
- d) neposredna prodaja na sejmi in prireditvah;
- e) neposredna prodaja gostinskim obratom in hotelom;
- f) neposredna prodaja, drugo (prodajni avtomati, splet, zabojčki, ...);
- g) komisijska prodaja (zadružne trgovine, tržnice, ...);
- h) trgovci, grosisti (vključene tudi tržne zadruge);
- i) živilsko-predelovalni obrati;
- j) drugo: _____.

Kazalnik E3.2: Neposredna prodaja kmetijskih proizvodov

1.) Ocenite delež svojih tržnih kmetijskih proizvodov (količinsko in vrednostno), ki ga prodate neposredno potrošnikom? [Prosimo, navedite skupno oceno količinskega in vrednostnega deleža za odgovore a–f, navedene pri kazalniku E3.1.]

Kazalnik E3.3: Sodelovanje v shemah kakovosti

1.) Ali sodelujete v shemah kakovosti in certificiranja? DA/NE.

Če da, v kateri? [Prosimo, izberite; možnih je več odgovorov.]

- a) Izbrana kakovost meso;
- b) izbrana kakovost mleko;
- c) izbrana kakovost sadje;
- d) zaščitena označba porekla;
- e) zaščitena geografska označba;
- f) zajamčena tradicionalna posebnost;
- g) dobrote slovenskih kmetij;
- h) ekološka pridelava;
- i) drugo.

Podpodročje E4: Razpoložljiv dohodek

Kazalnik E4.1: Povprečna neto urna postavka za delovno silo

1.) Prosimo, navedite, kolikšna je povprečna neto urna postavka (v EUR/uro) za:

- a) stalno zaposleno (plačano) delovno silo na kmetiji: _____;
- b) občasno najeto (plačano) delovno silo na kmetiji: _____;
- c) ne želim odgovarjati na to vprašanje;
- d) na naši kmetiji ne zaposlujemo plačane delovne sile.

Kazalnik E4.2: Razpoložljiv dohodek kmečkega gospodinjstva

1.) Kakšen je letni skupni razpoložljivi (neto) dohodek kmečkega gospodinjstva (upoštevajte tudi dohodke izven kmetijstva in socialne transferje, npr. pokojnine, štipendije, otroške dodatke...)? [Prosimo, navedite v EUR/leto ali v %.]

- a) Dohodek iz kmetijstva in s KMG povezanih dejavnosti (npr. dopolnilne dejavnosti, gozdarstvo,...): _____
- b) Dohodki izven kmetijstva in s KMG povezanih dejavnosti (službe, pokojnine, štipendije, otroški dodatki, ...): _____

2.) Kolikšen delež skupnega dohodka kmečkega gospodinjstva predstavlja dohodek iz kmetijstva? [Prosimo, izberite; možen je en odgovor.]

- a) Do 20 %;
- b) 20–<50 %;
- c) 50–<100 %;
- d) ne želim odgovarjati.

Podpodročje E5: Dostop do zemljišč

Kazalnik E5.1: Najem kmetijskih zemljišč

1.) Ali ste v zadnjem letu kupili ali najeli dodatna kmetijska zemljišča? DA/NE.

Če da, prosimo, navedite, katera in koliko ha:

- a) njive in vrtovi: DA/NE
  - i) koliko (ha): _____
- b) trajni nasadi: DA/NE
  - i) koliko (ha): _____
- c) travniki in pašniki: DA/NE
  - i) koliko (ha): _____

2.) Ali ste imeli težave pri nakupu ali najemu dodatnih kmetijskih zemljišč? DA/NE

Če da, prosimo, navedite, kakšne: _____

NAJLEPŠA HVALA ZA SODELOVANJE!

Standardni rezultati FADN knjigovodstva za kmetijo: KMG 16
(obračunsko leto 2022)

Mreža za računovodske podatke s kmetji (angl. Farm Accountancy Data Network ali FADN) je sistem poenostavljenega kmetijskega knjigovodstva, ki temelji na spoštovanju enakih računovodskih načel v vseh državah članicah EU. Izvaja se na vzorcu tržnih kmetijskih gospodarstev, namenjen pa je predvsem spremljanju dohodkov in analizam na ravni kmetijskega gospodarstva za podporo kmetijski politiki. V Sloveniji segajo začetki FADN v leto 1994, od leta 2004 pa je knjigovodstvo FADN usklajeno s predpisi na ravni EU. Z letom 2025 se sistem FADN spreminja v sistem FSDN oz. Mrežo za podatke o trajnostnosti kmetij (angl. Farm Sustainability Data Network), v katerem se bodo zbirali dodatni podatki o trajnostnosti kmetij, in sicer predvsem novi okoljski in družbeni podatki. Z dodatnimi podatki bo mogoče bolje presojati in analizirati trajnostnost kmetij, prav tako pa izboljšati kmetijsko svetovanje na podlagi tudi teh novih podatkov.

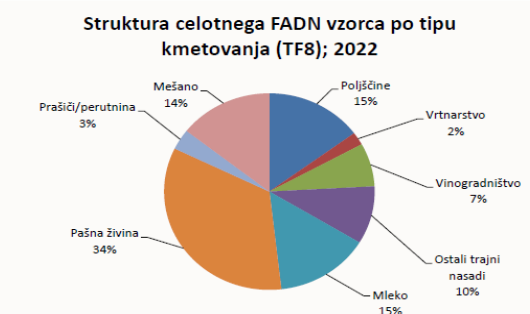
Rezultati, predstavljeni na tem informativnem pregledu, se redno zbirajo in objavljajo na podlagi vsakoletne raziskave FADN na vzorcu tržno usmerjenih kmetijskih gospodarstev v Sloveniji, ki je reprezentativen po (FADN) regiji, tipih kmetovanja in ekonomski velikosti. V Sloveniji je od leta 2010 prag ekonomske velikosti kmetijskega gospodarstva za vključitev v vzorec FADN enak 4.000 EUR SO. Standardni rezultati FADN so predstavljeni s povprečnimi (uteženimi) vrednostmi na kmetijsko gospodarstvo in podajajo droben vpogled v ekonomsko uspešnost in učinkovitost tržnih kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. Na tem informativnem pregledu so dodani nekateri novi podatki o trajnostnosti kmetij, ki so bili zbrani v okviru projekta CRP V5-2229 (Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN).

Vzorec in populacija FADN v Sloveniji: obračunsko leto 2022

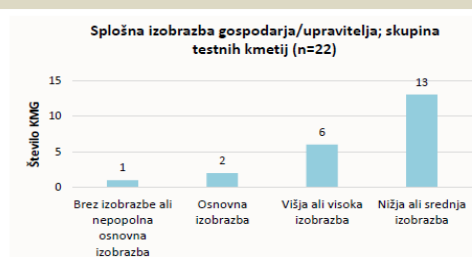
Proizvodni tip vaše kmetije: Pašna živina

		FADN populacija; 2022	Popis kmet. 2020 (SURSI)*	Delež FADN populacije v celotni populaciji (Popis kmet. 2020=100)
SYS02	Št. kmet. gospodarstev	38.953	68.331	57
SE025	Skupaj KZU (v ha)	448.206	474.633	94
SE080	Skupaj število GVŽ (v GVŽ)	475.517	408.684	116
SE010	Skupaj vložek dela (v PDM)	47.567	66.326	72
SE005	Ekonomska velikost (v 000 EUR SO)	1.050.546	1.147.345	92

Proizvodni tip vaše kmetije: **Pašna živina**

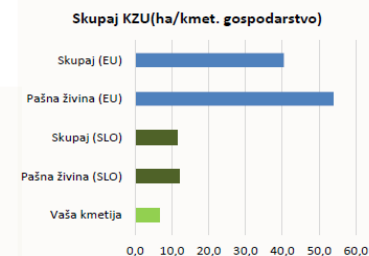

Šifra	Opis spremenljivke	Vaša kmetija	Skupina testnih kmetij
OP_12_1	Proizvodni tip (TF8)	6	/
OP_8	Socioekonomski tip kmetije	dopolnilna	/
OP_9	Starost gospodarja/upravitelja	50	50
OP_10	Število članov kmečkega gospodinjstva	4	3
OP_15	Splošna izobrazba gospodarja/upravitelja	Nižja ali srednja izobrazba	/
OP_19	Usmerjenost v ekološko pridelavo	NF	/

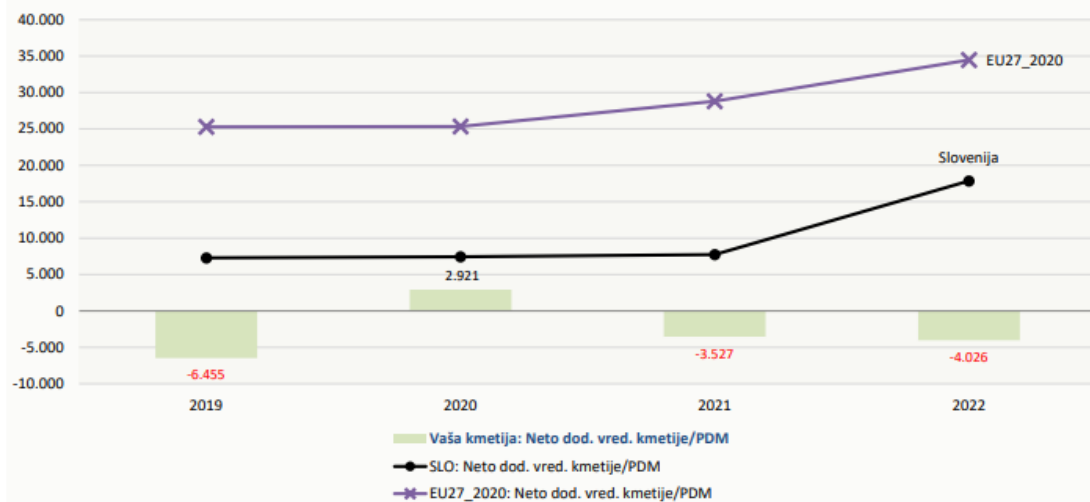

Šifra	Opis spremeljivke	Vaša kmetija	Pašna živina (SLO)	Skupaj (SLO)	Pašna živina (EU)	Skupaj (EU)
SE025	Skupaj KZU(ha/kmet. gospodarstvo)	6,5	12,0	11,5	53,9	40,4
SE080	Skupaj število GVŽ (GVŽ/kmet. gospodarstvo)	4,8	11,7	12,2	50,3	30,1
SE010	Skupaj vložek dela (PDM/kmet. gospodarstvo)	1,2	1,2	1,2	1,4	1,6
SE005	Ekonomska velikost (000 EUR SLO/kmet. gospodarstvo)	6,6	14,3	27,0	63,7	94,5

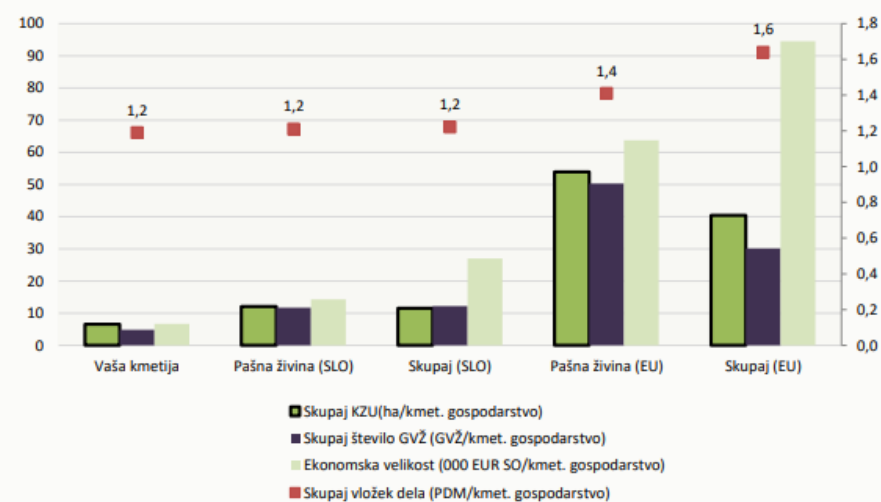
Sifra	Opis spremenljivke	Vaša kmetija	Skupina testnih kmetij	Skupaj (SLO)	Skupaj (EU)
OP_18_i	Lasna KZU (ha)	6,5	9,4	7,3	16,1
OP_18_ii	KZU v najemu (ha)	0,0	9,0	4,2	24,3
OP_2_i	Površina njiv (ha)	0,0	4,8	4,2	28,6
OP_2_ii	Površina travnikov (ha)	6,5	9,9	6,5	10,0
OP_2_iii	Površina trajnih nasadov (ha)	0,0	7,8	0,7	1,9
OP_2_iv	Površina vinogradov (ha)	0,0	0,9	0,4	0,7
OP_3	Delež KZU na območjih OMD (%)	100,0	100,0		
OP_4	Delež KZU na območjih NATURA 2000 (%)	0,0	/		
OP_13_3	Obtežba (GVŽ/ha)	0,7	1,3		
OP_13_4	Mlečnost krav molznic (kg)	/	4.311		

Dohodki vaše kmetije na enoto dela - primerjava med leti (EUR/kmetijsko gospodarstvo); 2022

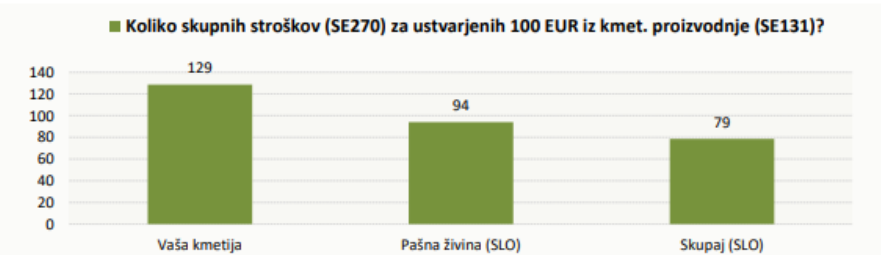
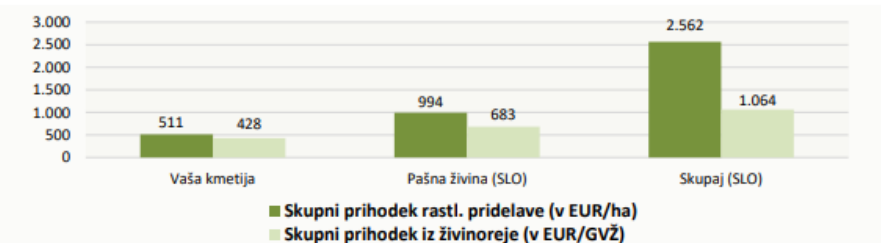

Proizvodna zmogljivost vaše kmetije - primerjava med leti; 2019–2022

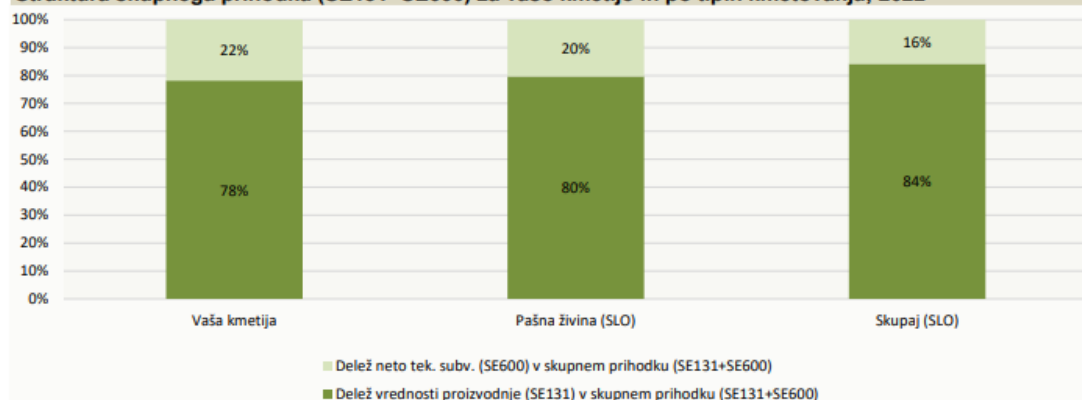

Pregled ekonomskih in finančnih rezultatov za vašo kmetijo in po tipih kmetovanja (EUR/kmet. gosp.); 2022

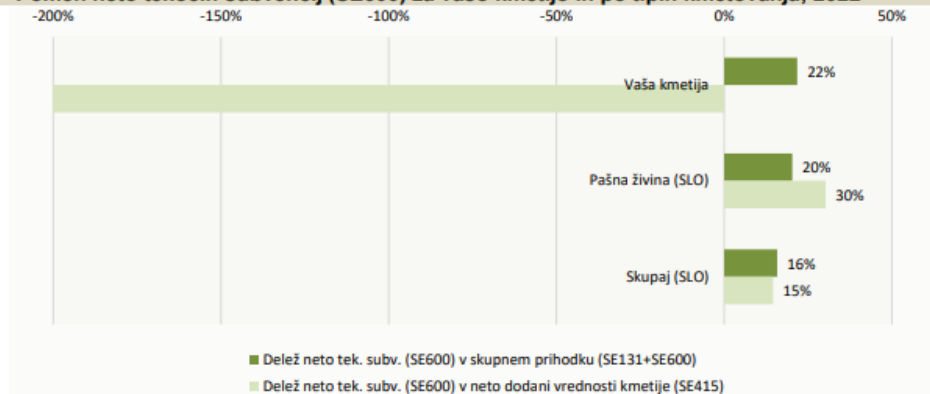
Šifra	Opis spremenljivke	Vaša kmetija	Pašna živina	Skupaj
SE131	Skupaj vrednost proizvodnje	9.022	31.395	50.526
SE135	Skupaj vrednost rastlinske pridelave	3.339	11.784	25.546
SE206	Skupaj vrednost živali in živalskih proizvodov	2.074	8.785	17.012
SE256	Ostali prihodki	3.609	10.826	7.967
SE270	Skupaj stroški	11.608	29.518	39.678
SE275	Skupaj vmesna poraba	10.360	20.469	27.832
SE360	Amortizacija	1.248	8.325	10.351
SE365	Stroški z zunanjimi dejavniki	0	724	1.495
SE132	Vrednost proizvodnje (output) = / Skupni vložki (input =skupaj stroški	78%	105%	127%
SE131+SE600	Skupni prihodek	11.531	39.379	59.993
SE600	Bilanca tekočih subvencij in davkov	2.509	7.984	9.467
SE605	Skupne subvencije, brez investicij	3.831	8.583	9.958
SE630	Proizvodno nevezana plačila	1.564	2.868	2.855
SE624	Skupne podpore za razvoj podeželja in kmetijsko strukturno politiki	1.326	3.200	3.178
	Ostale subvencije	941	2.515	3.926
SE410	Bruto dodana vrednost kmetije	1.171	18.910	32.161
SE415	Neto dodana vrednost kmetije	-77	10.585	21.809
SE420	Neto dohodek kmetije	59	10.152	20.621
SE425	Neto dodana vrednost kmetije/PDM	-65	8.748	17.860
SE430	Dohodek kmečke družine/PDMd	50	8.448	17.481
SE436	Skupaj sredstva ob zaključnem vrednotenju	219.333	294.076	319.300
SE485	Skupaj obveznosti do virov sredstev	361	8.132	16.832
SE501	Lastni kapital	218.972	285.943	302.467
SE510	Povprečna vrednost kapitala v obračunskem letu	25.856	122.556	162.186
SE516	Bruto investicije	10.876	10.242	15.962
SE521	Neto investicije	9.628	1.916	5.611

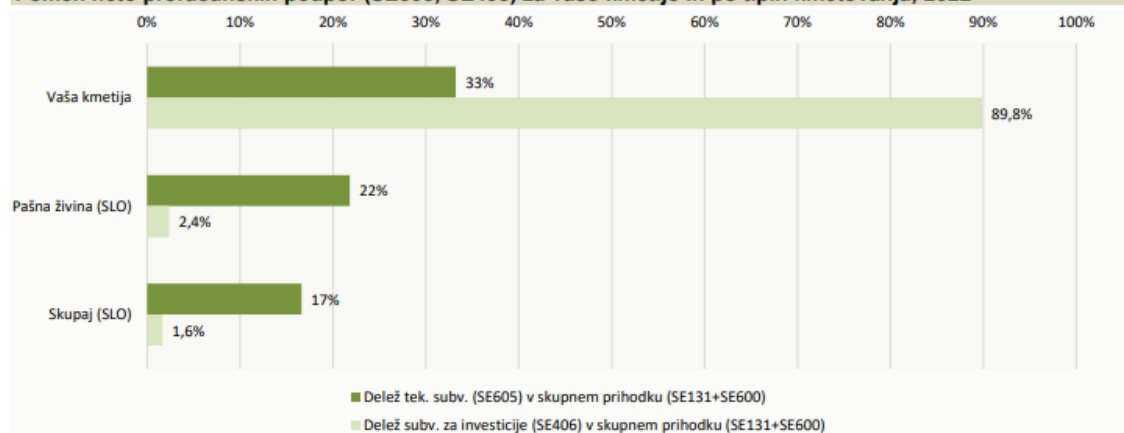
Struktura skupnega prihodka (SE131+SE600) za vašo kmetijo in po tipih kmetovanja; 2022

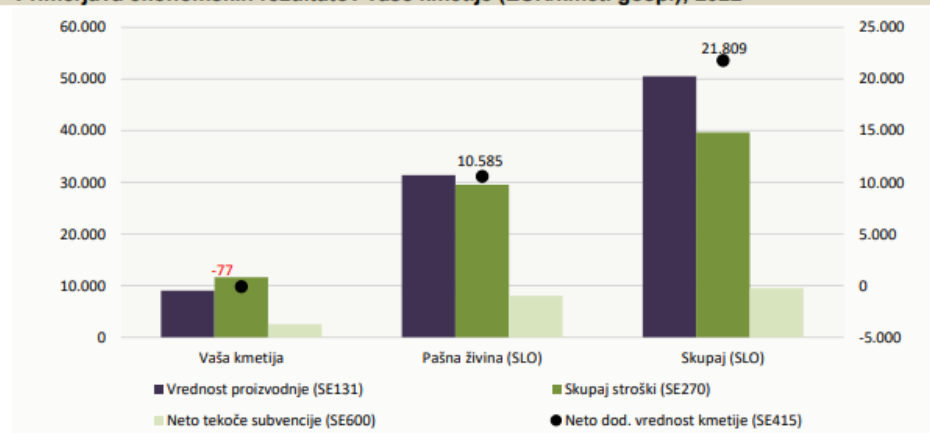
Pomen neto tekočih subvencij (SE600) za vašo kmetijo in po tipih kmetovanja; 2022

Pomen neto proračunskih podpor (SE605, SE405) za vašo kmetijo in po tipih kmetovanja; 2022

Primerjava ekonomskih rezultatov vaše kmetije (EUR/kmet. gosp.); 2022

Zaključno poročilo.

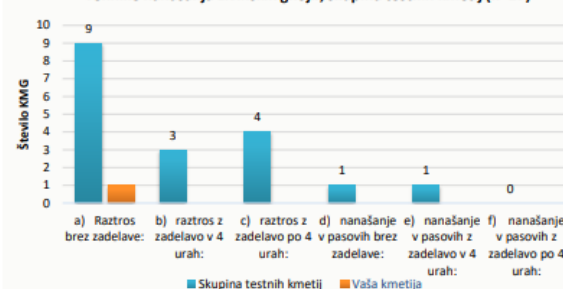
Skupina testnih kmetijskih gospodarstev; obračunsko leto 2022

Okoljski kazalniki

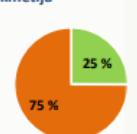
Šifra	Opis kazalnika	Vaša kmetija	Skupina testnih kmetij
O1.1_2	Dostop živali do zunanjih površin (izpust iz hleva na dvorišče)	NE	/
O1.2_1	Paša živali	NE	/
O1.2_1a_i	Število dni na paši - govedo	/	184
O1.2_1c_i	Število dni na paši - konji	/	365
O2.2_4	Kapaciteta skladišča za živinska gnojila (m3):		
O2.2_4a	a) Gnojilišče:	158	116
O2.2_4b	b) jama za gnojnico:	50	45
O2.2_4c	c) jama za gnojevko:	0	454
O2.3_1	Obremenitev KZU z dušikom iz živinskih gnojil (kg N/ha KZU)	54,7	98,4
O2.4_1	Tehnike nanašanja živinskih gnojil:		
O2.4_1a	a) Raztros brez zadelave:	DA	/
O2.4_1b	b) raztros z zadelavo v 4 urah:	NE	/
O2.4_1c	c) raztros z zadelavo po 4 urah:	NE	/
O2.4_1d	d) nanašanje v pasovih brez zadelave:	NE	/
O2.4_1e	e) nanašanje v pasovih z zadelavo v 4 urah:	NE	/
O2.4_1f	f) nanašanje v pasovih z zadelavo po 4 urah:	NE	/
O3.1_1	Proizvodnja energije iz obnovljivih virov	NE	/
O3.1_1i	Letna količina energije, proizvedene iz obnovljivih virov (kWh)	0	43.980
O4.1_1b	Delež prodanih ekoloških proizvodov od celotne vrednosti kmetijske proizvodnje	0	100*
O7	Delež krajinskih značilnosti v KZU (%)	25,1	8,9

* Povprečje KMG, ki imajo ekološko pridelavo

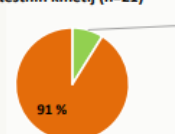
Tehnike nanašanja živinskih gnojil; skupina testnih kmetij (n=17)

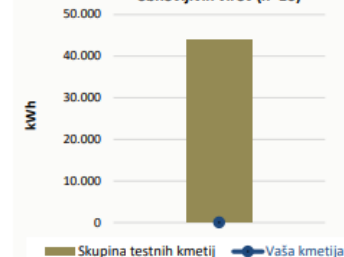
Delež krajinskih značilnosti v KZU (%); vaša kmetija

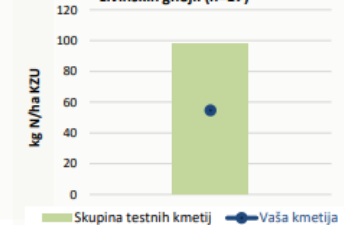
Delež krajinskih značilnosti v KZU (%); skupina testnih kmetij (n=21)

Letna količina energije, proizvedene iz obnovljivih virov (n=10)

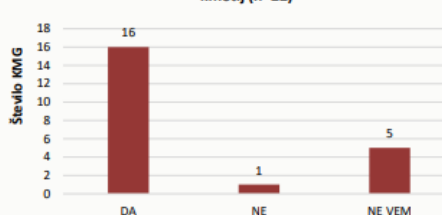
Obremenitev KZU z dušikom iz živinskih gnojil (n=17)

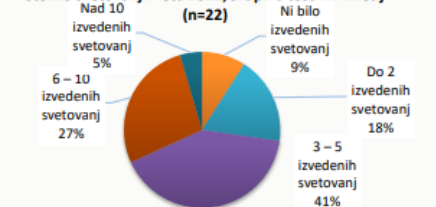
Družbeni kazalniki

Šifra	Opis kazalnika	Vaša kmetija	Skupina testnih kmetij
D1.1_1	Upravljanje kmetije več kot eno generacijo	DA	/
D1.1_1b	Obstoj kmetije (leta)	20	169
D1.2_1	Število let od prevzema kmetije s strani sedanjega gospodarja	15	15
D1.3_1	Urejenost nasledstva na kmetiji	DA	/
D3.1_1	Dnevno število delovnih ur gospodarjev/upraviteljev v kmetijskih dejavnostih	3	6
D3.2_1	Število prostih dni nosilca kmetije	7	11
D5.4_1	Letno število svetovanj na kmetiji	<2	/
D5.4_2	Vsebinska področja izvedenih svetovanj:		
D5.4_2a	a) Tehnološko področje:	DA	/
D5.4_2b	b) gospodarsko (ekonomsko) področje:	DA	/
D5.4_2c	c) okoljevarstveno področje:	NE	/
D5.4_2d	d) izdelava razvojnih načrtov:	NE	/
D5.4_2e	e) uveljavljanje ukrepov kmetijske politike:	NE	/
D5.4_2f	f) organizacija in delovanje rejskih organizacij, organizacij pridelovalcev	NE	/
D5.4_2g	g) področje kmetijskih in s kmetijstvom povezanih predpisov;	NE	/
D5.4_2h	h) drugo:	NE	/
D5.3_1b	Letno število ur kmetijskih usposabljanj članov kmečkega gospodinjstva	6	24

Urejenost nasledstva na kmetiji; skupina testnih kmetij (n=22)

Število svetovanj v letu 2022; skupina testnih kmetij (n=22)

Vsebinska področja izvedenih svetovanj; skupina testnih kmetij (n=20)

Število prostih dni nosilca kmetije (n=19)

Priloga 4: Vprašalnik o odzivih kmetijskih gospodarstvih glede FADN oz. FSDN računovodstva

Anketni vprašalnik: Odziv kmetijskih gospodarstev vključenih v projekt CRP V5-2229 “Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN”

Spoštovani,

Na Oddelku za ekonomiko kmetijstva Kmetijskega inštituta Slovenije smo v sodelovanju z Biotehniško fakulteto in Kmetijskim zavodom Kranj (KGZS) v okviru projekta CRP V5-2229 razvili neposredno kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti kmetijskih gospodarstev. Na vzorcu testnih kmetij smo preverili izbrane dodatne kazalnike trajnostnega kmetijstva na ravni KMG, ki so primerni za neposredno svetovanje.

Po izvedenih skupinskih delavnicah (februarja 2023 in aprila 2024) nas zanima vaše mnenje o uporabnosti FADN, novih kazalnikov, ki smo jih zbirali na vaših kmetijah, zahtevnosti njihovega zbiranja in novih načinih kmetijskega svetovanja. Zato vas prijazno prosimo za izpolnitev kratkega vprašalnika in se vam za to vnaprej zahvaljujemo.

VPRAŠANJA

1. Koliko časa je vaša kmetija vključena v vodenje računovodstva FADN?

Odgovor: _____ let

2. Na kakšen način vpisujete podatke FADN? (obkrožite)

- a. Podatke vpisujem ročno, na papir
- b. Podatke vnašam v Excell datoteko
- c. Podatke vnašam spletno v aplikacijo FADN
- d. Podatke zame vnaša računovodski servis oz. svetovalna služba
- e. Drugo _____

3. Koliko časa porabite za izpolnjevanje FADN? (vnesite število ur, ki jih porabite na mesec)

Število ur _____/mesec

4. Kako koristni se vam zdijo podatki FADN za vašo kmetijo? (obkrožite)

1	2	3	4	5
povsem nekoristno	nekoristno	niti koristno, niti nekoristno	koristno	zelo koristno

5. Kako razumljivi se vam zdijo rezultati knjigovodskih podatkov FADN, ki jih prejmete za vašo kmetijo? (obkrožite)

1	2	3	4	5
povsem nerazumljivi	nerazumljivi	niti razumljivi, niti nerazumljiv	razumljivi	enostavno razumljivi

6. Ali ste se udeležili obeh delavnic, organiziranih v sklopu tega projekta?

- a. DA, udeležil sem se obeh delavnic
- b. NE, udeležil sem se delavnice, ki je bila februarja 2023
- c. NE, udeležil sem se delavnice, ki je bila aprila 2024
- d. NE, nisem se udeležil nobene delavnice

7. Kako bi ocenili potek zbiranja dodatnih podatkov na vaši kmetiji v okviru tega projekta?

1	2	3	4	5
zelo enostavno	enostavno	srednje zahtevno	zahtevno	zelo zahtevno

Prosimo vas, da pojasnite kaj vam je predstavljalo največ težav oziroma kaj bi pohvalili.

Odgovor: _____
_____
_____
_____

8. Prosimo ocenite, katera nova vsebinska podpodročja so se vam zdela najbolj zahtevna za zbiranje v okviru okoljskega vidika?

	1	2	3	4	5
Okoljski vidik	zelo enostavno	enostavno	srednje zahtevno	zahtevno	zelo zahtevno
O1: Dobrobit živali					
O2: Uporaba in ravnanje z živinskimi gnojili					
O3: Obnovljivi viri energije					
O4: Ekološka pridelava					
O5: Kmetijske prakse					
O6: Upravljanje z vodami					
O7: Krajinske značilnosti					

Zaključno poročilo.

9. Prosimo ocenite, katera nova vsebinska področja so se vam zdela najbolj zahtevna za zbiranje v okviru **družbenega vidika**?

	1	2	3	4	5
Družbeni vidik	zelo enostavno	enostavno	srednje zahtevno	zahtevno	zelo zahtevno
D1: Generacijska prenova in obstoj kmetije					
D2: Varnost pri delu					
D3: Delovni pogoji					
D4: Kakovost življenja					
D5: Znanje in usposabljanje					

10. Prosimo ocenite, katera nova vsebinska področja so se vam zdela najbolj zahtevna za zbiranje v okviru **ekonomskega vidika**?

	1	2	3	4	5
Ekonoski vidik	zelo enostavno	enostavno	srednje zahtevno	zahtevno	zelo zahtevno
E1: Inovacije					
E2: Upravljanje s tveganji					
E3: Trženje					
E4: Razpoložljiv dohodek					
E5: Dostop do zemljišč					

11. Ali bi bili pripravljeni sami vpisovati podatke za dodatne kazalnike v okviru FSDN?

- a. DA
b. NE

12. Na kakšen način bi vas lahko razbremenili pri beleženju podatkov? (možnih je več odgovorov)

- a. Pred-pripravljeni (izpolnjeni) podatki o vašem KMG
b. podatki o vašem KMG se nahajajo v spletni aplikaciji
c. Pomoč kmetijskega svetovalca/računovodske službe

13. Ali bi bili pripravljeni dovoliti organu upravljanja (MKGP), da pridobi podatke o vaši kmetiji iz že obstoječih administrativnih podatkovnih baz (npr. zbirna vloga, administrativni registri, statistični podatki...)

- a. DA
b. NE

Če je odgovor NE, prosim napišite katerih podatkov ne bi želeli deliti in zakaj?

Odgovor: _____

_____

14. Kako zanimiv in uporaben se vam zdi dosednji način prikazovanja končnih rezultatov v okviru dosedanjega sistema FADN?

1	2	3	4	5
zelo zanimiv	zanimiv	niti zanimiv, niti nezanimiv	nezanimiv	ne zdi se mi uporaben

15. Kako zanimiv in uporaben se vam zdi način prikaz rezultatov, ki je bil predstavljen na današnji delavnici?

1	2	3	4	5
zelo zanimiv	zanimiv	niti zanimiv, niti nezanimiv	nezanimiv	ne zdi se mi uporaben

16. Ali menite, da je prikaz rezultatov dovolj dobro grafično podkrepljen (preglednice, slike, grafi)?

- a. DA
b. NE

Če NE, kaj pogrešate:

Odgovor: _____

17. Ali menite, da se bo z uvedbo dodatnih podatkov v okviru FSDN uporabnost podatkov FADN na vaši kmetiji povečala?

- a. DA
b. NE – Zakaj?

Odgovor: _____

18. Ali se vam zdi svetovanje na podlagi dodatnih kazalnikov (iz okoljskega, družbenega in ekonomskega vidika) uporabno?

Okoljski vidik: DA/NE- Zakaj? _____

Družbeni vidik: DA/NE - Zakaj? _____

Ekonoski vidik: DA/NE- Zakaj? _____

19. Ali poznate skupinske oblike kmetijskega svetovanja, panožne krožke?

- a. DA
b. NE

20. Ali bi želeli sodelovati v panožnem krožku, ki temelji na podatkih FADN, skupaj z razširjenimi kazalniki (iz okoljskega, družbenega in ekonomskega vidika)?

- a. DA
b. NE

21. Ali bi si tudi v prihodnje želeli več kmetijskega svetovanja na podlagi FADN/FSDN rezultatov?

- a. DA
- b. NE

Če je odgovor DA, katere tematike vas še posebej zanimajo?

Odgovor: _____
_____
_____

22. Kaj vam je bilo na današnji delavnici najbolj všeč?

Odgovor: _____
_____
_____

23. Ali bi nam radi še kaj predlagali ali sporočili?

Odgovor: _____
_____
_____

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujemo.

Oddelek z ekonomiko kmetijstva, Kmetijski inštitut Slovenije

Priloga 5: Vprašalnik za kmetijske svetovalce

CRP V5-2229 "Podpora na dejstvih utemeljeni kmetijski politiki v Sloveniji: krepitev osnovnega FADN in podpora pri prehodu v FSDN":

Anketni vprašalnik za kmetijske svetovalce, udeležence usposabljanja FADN/FSDN z izobraževalno delavnico 5.9.2024

Spoštovani,

Na Kmetijskem inštitutu Slovenije v sodelovanju z Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani in KGZS – Zavod Kranj v okviru projekta CRP V5-2229 razvijamo neposredno kmetijsko svetovanje na področju izboljševanja trajnostne naravnosti kmetijskih gospodarstev. Na vzorcu testnih kmetij smo preverili zbiranje izbranih dodatnih kazalnikov trajnostnega kmetijstva na ravni kmetij, ki bi lahko bili primerni za neposredno kmetijsko svetovanje.

Zanima nas vaše mnenje o uporabnosti trenutnih FADN podatkov in predlaganih novih kazalnikov o trajnostnosti kmetij. Pripravili smo tudi posodobljene povratne informacije FADN in FSDN rezultatov (bolj grafično privlačne, dinamične), za katere menimo, da imajo potencial za nadaljnjo nadgradnjo in uporabo v neposrednem kmetijskem svetovanju.

Vljudno vas prosimo za izpolnitev kratkega vprašalnika in se vam za to vnaprej zahvaljujemo.

1. Ali se vam zdi FADN računovodstvo uporabno?

1	2	3	4	5
popolnoma neuporabno	neuporabno	niti neuporabno, niti uporabno	uporabno	zelo uporabno

2. a. Ali v službi uporabljate FADN rezultate/podatke?

DA	NE

- b. Če je odgovor DA, približno koliko ur na mesec: _____

- c. Na kakšen način uporabljate FADN rezultate/podatke v službi (možnih je več odgovorov):

- a) Pomoč pri izpolnjevanju popisnih listov;
- b) izobraževanje kmetov;
- c) svetovanje kmetijam;
- d) priprava poslovnih načrtov;
- e) drugo (navedite): _____

3. a. Ali pri svojem delu kmetom svetujete na podlagi FADN rezultatov/ podatkov?

DA	NE

- b. Če je odgovor DA, koliko kmetijam na leto svetujete v zvezi s FADN (navedite): _____

4. a. Ali ste se že udeležili izobraževanj v zvezi s FADN računovodstvom?

DA	NE

- b. Ali bi si želeli več izobraževanj na temo FADN oziroma FSDN ?

DA	NE

- c. Če je odgovor DA, katero področje bi vas zanimalo (navedite): _____

5. a. Ali se vam zdi, da bodo predlagani novi kazalniki v okviru FSDN sistema uporabni za svetovanje?

1	2	3	4	5
popolnoma neuporabni	neuporabni	niti neuporabni, niti uporabni	uporabni	zelo uporabni

- b. Kateri novi FSDN kazalniki (področja) bodo po vašem mnenju najbolj uporabni za svetovanje kmetijam (prosim navedite konkretno): _____

- c. Ali po vašem mnenju manjkajo kateri relevantni podatki v zvezi s trajnostnim kmetijstvom?

DA	NE

- č. Če je odgovor DA, katera področja/podatki (prosim konkretno navedite): _____

6. a. Ali se vam zdi predlog povratnih informacij za kmetije, ki vam je bil predstavljen na današnji delavnici, uporaben za kmetijsko svetovanje?

DA	NE

- b. Kateri predstavljeni deli prikaza oziroma podatki se vam zdijo najbolj uporabni (prosim konkretno navedite): _____

- c. Kaj bi pri predlagani obliki povratnih informacij, predstavljenih na današnji delavnici, izboljšali, kako bi jih naredili še bolj uporabne za neposredno kmetijsko svetovanje (prosim konkretno navedite): _____

7. Ali bi nam še kaj predlagali ali sporočili v zvezi s FADN oziroma FSDN sistemom (prosim navedite): _____

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujemo!

Oddelek za ekonomiko kmetijstva, Kmetijski inštitut Slovenije

Priloga 6: Predlog protokola za kmetijstvo svetovanje – krepitev trajnostne naravnosti KMG (rezultat R17)

Datum: september 2024

PREDLOG PROTOKOLA ZA KMETIJSKO SVETOVANJE NA PODROČJU KREPITVE TRAJNOSTNE NARAVNOSTI KMG (SVETOVANJE NA PODROČJU FADN/FSDN)

1. IZRAZI IN OKRAJŠAVE

FADN	Farm Accountancy Data Network (angleško, kratica za mrežo računovodskih podatkov o poslovanju kmetijskih gospodarstev)
FSDN	Farm Sustainability Data Network (angleško, kratica za mrežo podatkov o trajnosti kmetijskih gospodarstev)
FADN ŠIFRA	Neponovljiva identifikacijska številka kmetijskega gospodarstva, ki sodeluje v FADN vzorcu
RICCA	Reseau d'Information Comptable Agricole (francosko, kratica za mrežo računovodskih podatkov o poslovanju kmetijskih gospodarstev)
SVETOVALEC	oseba zaposlena v Javni službi kmetijskega svetovanja pri KGZS, ki svetuje, in izvaja pomoč pri vodenju knjigovodstva
JSKS	Javna služba kmetijskega svetovanja
KGZ	Kmetijsko gozdarski zavod
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
KMG MID	Identifikacijska številka kmetijskega gospodarstva
SO	Standardni prihodek kmetijskega gospodarstva

2. PODROBNEJŠI OPIS POSAMEZNIH AKTIVNOSTI V POSTOPKU VODENJA FADN/FSDN KNJIGOVODSTVA ZA VZORČNE KMETIJE

ZAP.ŠT.	AKTIVNOST
1.	<u>IZBOR KMETIJ IN POVABILO V VZOREC</u> Svetovalci JSKS glede na poznavanje kmetij in njihovo pripravljenost na osnovi zahtev vzorca za vključitev v FADN/FSDN vzpostavijo kontakt z nosilcem kmetijskega gospodarstva. Zaželen je kontakt osebno na kmetiji ali po telefonu, elektronska pošta v tem primeru ni primerna. Ob privolitvi nosilca, svetovalci njegove podatke (ime in priimek) in podatke o kmetiji (točen naslov in pošto) sporoči koordinatorju za FADN/FSDN na pristojnem KGZ.
2.	<u>PREVERBA KMETIJE IN DODELITEV ŠIFRE</u>

	Koordinator FADN/FSDN na pristojnem KGZ zbere podatke o kmetijah z naslovi in KMGMI in po elektronski pošti pošlje podatke kmetije na MKGP. Tam kmetije preverijo in posamezno kmetijo uvrstijo v vzorec glede na tip kmetovanja in ekonomsko velikost. Hkrati pa ji dodelijo FADN/FSDN šifro kmetije, ki pripada KMG-ju.
3.	<u>PRIPRAVA IN PODPIS POGODBE</u> Na MKGP za izbrano KMG pripravijo pogodbo o sodelovanju v FADN/FSDN vzorcu za posamezno leto, priporočeno pa je sklepanje pogodb za več let- in jo v 3 izvodih pošljejo nosilcu KMG. Zaželeno je, da se za tiste, ki uporabljajo sodobne digitalne poti komuniciranja, le – te uporabijo (e pošta, digitalni podpis,...). V primeru pošiljanja po navadni pošti, je zraven priložena še kuverta s plačano poštnino za vračilo vseh 3 izvodov podpisanih pogodb. Nosilec KMG podpiše vse 3 izvode pogodb in jih pošlje nazaj na MKGP. Sledi podpis pogodbe še s strani ministra/ice in vračilo podpisane pogodbe nazaj nosilcu KMG. Le – ta prejme 1 izvod. Priporočljivo pa je, da se pogodba formira že v aplikaciji za vodenje FADN knjigovodstva. Pogodbe morajo biti s strani MKGP poslane najkasneje do konca koledarskega leta za naslednje leto (npr. do 31.12.2024 za leto 2025). Ker vzorec sestavljajo tako čiste vzorčne kmetije kot tudi obvezniki v vzorcu, je v spremnem dopisu, ki je poslan skupaj s pogodbo, treba jasno opozoriti nosilca KMG naj bo pozoren na svoj status, ker je od tega odvisna tudi njegova nagrada.
4.	<u>IZPOLNJEVANJE POPISNEGA LISTA</u> V začetku leta svetovalec skupaj z novo izbrano kmetijo izpolni popisni list in Seznam za gibanje pridelkov in živine. Podatke, ki jih je možno pridobiti iz administrativnih baz, naj se prenesejo od tam. Predlagamo, da je pooblastilo nosilca KMG za dostop in uporabo teh podatkov iz baz vključeno že v pogodbo. Nosilec KMG vpisane podatke skupaj s svetovalcem še 1x preveri in šele nato podpiše obrazec C20, ki je priloga k popisnemu listu.
5.	<u>REDNO IZPOLNJEVANJE IN ODDAJA MESEČNIH POROČIL</u> Svetovalec seznami nosilca KMG načinom izpolnjevanja mesečnih poročil, predvsem naj da velik poudarek na vsebini. Svetovalec naj nosilca KMG spodbuja, da bi mesečna poročila vnašal v spletno aplikacijo. Za tehnično pomoč pri vnosu v aplikacijo so na razpolago sodelavci računovodskih pisarn. Poročila naj se oddajajo sproti, na mesečni ravni.
6.	<u>SPREMLJANJE KMETIJE</u> Svetovalec preko spletne aplikacije lahko preveril sprotost pošiljanja mesečnih poročil. Če pošiljanje ni redno, svetovalec nosilca KMG opomni na to obveznost. Vsebinsko vnesenih podatkov v spletno aplikacijo kontrolira oziroma preveri vnašalec podatkov v računovodski pisarni, ki v primeru nejasnosti oziroma neskladja podatkov kontaktira nosilca KMG.
7.	<u>OBDELAVA PODATKOV</u> Rok za oddajo vseh izpolnjenih mesečnih poročil in ostalih obrazcev za preteklo je najkasneje do konca januarja naslednjega leta. Po oddaji mesečnih poročil svetovalec skupaj z nosilcem KMG pripravi še končni popisni list. ob zaključku leta. Obdelavo pripravi računovodska pisarna, ki nosilca KMG po potrebi kontaktira, z njim uskladi in preveri vnesene podatke.

	V tem času tudi MKGP računovodski pisarni posreduje podatke iz administrativnih baz, ki so potrebni za pravilno izpolnitev končnih popisnih listov. Priporočamo tudi, da MKGP čimprej zbere podatke o neposrednih plačilih posameznih KMG in jih posreduje računovodski pisarni. Razmisliti je potrebno o tem, na kakšen način bi MKGP dalo najboljše podatke o višini prejetih neposrednih plačil za posamezen KMG oziroma, ali bi ta neposredna plačila zgolj ocenili in nato pri naslednji obdelavi naredili popravek. Pripravljena obdelava naj bi bila nosilec KMG dostopna kar v spletni aplikaciji, do katere imajo dostop z geslom, dostop svetovalca do teh podatkov pa naj se uredi s pooblastilom. Obdelava mora biti pregledna, vsebinsko razumljiva in privlačna, pripravljena tako, da lahko nosilec KMG razpravlja o njeni vsebini in o njej razmišlja (primerjava med leti, med drugimi kmetijami,...) Omogoča naj izpis bilanc (tudi medletnih, mesečnih,...) oziroma zbir podatkov, ki so potrebni za pripravo različnih dokumentov (vloge na javne razpise, izdelavo poslovnih načrtov, najem kreditov,...). Obdelava mora biti tak dokument, ki ga bo nosilec KMG vzel v roke, ga prebral in šel z njim na individualno svetovanje oziroma se vključil v panožni krožek. Prikazano vsebino mora nosilec KMG prepoznati kot uporabno, kajti če je ne prepozna na tak način, je vse naše delo zaman.
8.	<u>POŠILJANJE OBDELAV</u> V primeru, da bodo obdelavo na voljo v spletni aplikaciji, pošiljanje le- teh ne bo več potrebno. Vsak nosilec KMG lahko do obdelave dostopa preko spletne aplikacije s svojim geslom. O izdelavi FADN/FSDN obdelav naj bodo obveščeni tudi svetovalci.
9.	<u>SVETOVANJE O PRIDOBLENJIH REZULTATIH</u> Svetovalec skupaj z nosilcem KMG pregleda pridobljene rezultate. Že ob pregledu podatkovnega modela, lahko preverita pravilnost in ustreznost določenih vnesenih podatkov. Pregledata še ostale podatke in jih primerjata s preteklimi/imi leti. Svetovalec je nosilcu KMG na razpolago za njegova vprašanja. Z načinom obdelave podatkov pod točko 7. se bosta tako nosilec KMG kot svetovalec bolj zanašala in svetovanje bo bolj zaželeno in bo dobilo večjo težo. Na podlagi dobrih in preglednih obdelav, bo zanimanje za svetovanje večje, tako bodo svetovalci lahko povečali svetovanje in spodbudili nosilce KMG k sodelovanju v panožnih krožkih.
10.	<u>SVETOVANJE NA PODROČJU IZBOLJŠEVANJA TRAJNOSTNE NARAVNOSTI KMG</u> Trajnostno kmetijstvo je zasnovano z namenom ohranjanja okolja in širjenja zemeljskih naravnih virov, vse ob ustvarjanju kakovosti življenja za ljudi in živali. Usmerjen je v blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Spodbuja podnebne izzive, uvajanje in obnovo kapacitet OVE, odpornih sort v trajnih nasadih, učinkovitejšo rabo gnojil in FFS, optimizacijo krmnih obrokov, uvajanje krmnih dodatkov, gnojenje z nizkimi izpusti. Podpira dvig kakovosti življenja in krepitev gospodarske aktivnosti na podeželju. Poleg kmetijskih dejavnosti spodbuja tudi razvoj dopolnilnih dejavnosti, vključno z biogospodarstvom, in dejavnosti ohranjanja kulturne dediščine, ki pomembno pripomorejo k dvigu in stabilnosti dohodka kmetijskih gospodarstev. Ti cilji so zapisani tudi v Strateškem načrtu, zato jih svetovalci poznajo in spodbujajo nosilce KMG k doseganju in uresničevanju le – teh.

	V okviru FSDN se bo trajnostna naravnost kmetij odražala še v dodatnih kazalnikih, ki so razdeljeni na podpodročja, znotraj njih pa potem na merljive kazalnike. Kazalniki bodo razdeljeni v 3 sklope: ekonomski kazalniki (inovacije, upravljanje s tveganji, trženje in razpoložljiv dohodek), okolski kazalnikov (dobrobit živali, uporaba in ravnanje z živinskimi gnojili, skladiščenje živinskih gnojil, dobre kmetijske prakse – ekološko kmetovanje, upravljanje z vodami in krajinske značilnosti) ter družbeni kazalniki (generacijska prenova, upravljanje in obstoj kmetije, varnost pri delu, delovni pogoji, znanje in usposabljanje in kakovost življenja).

Pripravili: sodelavci KGZS – zavod KR

PRIMER SVETOVANJA NA PODROČJU KREPITVE TRAJNOSTNE NARAVNANOSTI KMETIJSKIH GOSPODARSTEV:

VRSTA KAZALNIKA	PODPODROČJE	MERLJIV CILJ	NASVET SVETOVALCA
OKOLSKI	DOBROBIT ŽIVALI	Ali na vaši kmetiji redite živali? Katere?	V okviru strateškega načrta se izvaja tudi intervencija dobrobit živali, ki ima 5 podintervencij (govedo, drobnica, konji, prašiči in perutnina). Svetovalec kmeta glede na vrsto živali seznami z vstopnimi pogoji, s trajanjem obveznosti, naborom zahtev, sporočanjem staleža in plačilom
		Ali živali pasete? Če da, koliko dni?	
	UPORABA IN RAVNANJE Z ŽIVINSKIMI GNOJILI	Količina živinskih gnojil, proizvedenih na kmetiji? Količina odvoženih/uvoženih s kmetije? Skladiščenje živinskih gnojil? Tehnologije gnojenja	Nosilec KMG glede na skladiščne kapacitete oceni količino proizvedenih živinskih gnojil. Svetovalec mu pomaga z normativi, ki jih določa Uredba o onesnaževanju voda pred nitrati iz kmetijskih virov. Na podlagi te uredbe izračunata tudi potrebno velikost skladiščnih kapacitet za živinska gnojila. Če so kapacitete premajhne, svetuje novogradnjo oziroma povečanje skladiščnih kapacitet. Nosilec KMG se lahko obrne na pomoč svetovalca specialista za gradnje, ki mu pomaga pri izbiri materiala za gradnjo, pripravo načrta,... Svetovalec nosilca KMG seznani tudi z možnostjo sofinanciranja investicije preko javnih razpisov (občina, Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja, Slovenski regionalno razvojni sklad ...). Če je količina proizvedenega dušika na kmetiji prevelika, svetuje oddajo drugemu kmetijskemu gospodarstvu.
	KRAJINSKE ZNAČILNOSTI	Ali imate na vaših zemljiščih suhozide?	Svetovalec nosilca KMG seznani tudi z izvajanjem t.i. pogojenosti. To je nabor obveznih pravil oziroma standardov, ki jih kmetija mora izpolnjevati.

		Ali imate na svojih zemljiščih kakšno vodno telo (mlake, kali,...) Ali imate na svojih zemljiščih mejice?	Krajinske značilnosti so eden izmed 9 standardov, ki jih narekujejo Dobri kmetijski in okolski pogoji = DKOP Te značilnosti naj bi bilo moč razbrati iz administrativnih baz oziroma drugih virov.
DRUŽBENI	GENERACIJSKA PRENOVA IN OBSTOJ KMETIJE	Ali vaša družina upravlja kmetijo več kot 1 generacijo? Ali imate zagotovljeno nasledstvo na kmetiji?	Življenje na kmetiji je največkrat povezano s sobivanjem več generacij, zato je obvezno vzpostaviti dobre odnose med njimi. Vsem družinskim članom svetovalec ponudi možnost vključitve v katero izmed interesnih združenj – Društvo podeželske mladine, Društvo kmečkih žena, Govedorejsko društvo, Društvo rejcev drobnice, Združenje ekoloških kmetov, kjer si najde družbo, izmenja svoja mnenja, pridobi znanje,.... Če je nosilec KMG že starejši, se mu skupaj z mladim predstavi tudi ugodnosti ob prepisu kmetije – vsako leto je objavljen javni razpis za mlade prevzemnike ob prevzemu kmetije, na voljo so tudi dodatna neposredna plačila na površino. Mladi prevzemniki imajo dodatne ugodnosti pri investicijskih razpisih in pri nakup zemljišč. Zanje je objavljen prav poseben razpis s strani Slovenskega regionalno razvojnega sklada,...
	DELOVNI POGOJI	Povprečno število delovnih ur na dan za gospodarja Prosti dnevi gospodarja	Mlade je treba spodbujati k kmetovanju, jih seznaniti, da je to lep, a vseeno zelo zahteven poklic, ki ga ni dano opravljati vsakemu. Res so živali živa bitja, a se delo lahko tudi razdeli med družinskimi člani, ki bivajo na kmetiji. Zaradi te prerazporeditve dela si lahko na kmetiji tudi privoščijo dopust. Svetovalec nosilcu KMG razloži, da se na kmetiji lahko opravlja tudi dopolnilna dejavnost, katere pogoje obvladajo svetovalke za dopolnilne dejavnosti.

			Nosilca KMG je potrebno seznaniti tudi o tem, da lahko na kmetiji in dopolnilni dejavnosti delajo vsi družinski člani, ki so vpisani v Register kmetijskih gospodarstev, brez kakršnih koli dodatnih pogodb. Država za tiste, ki delajo na kmetiji, ponuja možnost kmečkega zavarovanja, ki je nekoliko ugodnejše od ostalih oblik zaposlovanja.
	ZNANJE IN USPOSABLJANJE	Najvišja dosežena stopnja formalne izobrazbe? Število svetovanje v zadnjem letu ? Vsebinska področja svetovanja?	Za delo na kmetiji je potrebna tako formalna kot neformalna izobrazba. Kmet ni samo delavec na kmetiji, temveč je tudi manager, ki vodi proizvodnjo, upravlja delovno silo, nabavlja repromaterial, prodaja in si organizira trg,.... Svetovalci pri pridobivanju znanja na kmetiji lahko veliko pripomorejo – terenski svetovalci imajo splošna znanja, potem vsi območni zavodi razpolagajo s specialistično službo, ki ima specifična znanja. V okviru Kmetijsko gozdarske zbornice pa je zagotovljeno tudi pravno svetovanje, svetovanje s področja sociale, medsebojnih odnosov, duševnih stisk,... Letno so organizirana različna izobraževanja z osebno udeležbo ali preko spleta ali preko literature, z udeležbo na strokovnih ekskurzijah, ogledi dobrih kmetijskih praks,..... Zlasti mladi pa lahko sedaj ogromno informacij pridobijo tudi preko družbenih omrežij, na spletu,....
EKONOMSKI	INOVACIJE	Število in vrsta inovativnih pristopov na kmetiji Obseg sredstev za investicije	V okviru inovacij je najprej potrebno jasno definirati, kaj je inovacija na kmetiji – ali zanjo šteje vsak nakup novega kosa ali opreme, ali mora imeti neko inovativno opremo, kaj se sploh šteje zanjo?

			Kaj je inovacija glede proizvoda – ali je to proizvod, ki ga na kmetiji še nismo imeli, ali je to popolnoma nov proizvod na tržišču. Ob jasni definiciji bodo svetovalci na kmetiji znali jasno svetovati in pridobiti prave podatke glede inovacij. Sicer lahko ob nejasnih navodilih pride do napačnih rezultatov.
	UPRAVLJANJE S TVEGANJI	Ali uporabljate katero do orodij za obvladovanje tveganj v kmetijstvu?	Kmetijstvo je tovarna pod milim nebom, zato je tveganje za stalno pridelavo in prihodek še toliko večje. Svetovalec nosilca KMG seznani z možnostjo zavarovanje v kmetijski pridelavi in prireji – zavarovanje zgradb, živali, pridelkov, možnostjo namakanja, postavitve mrež proti toči, oroševanja. Za te investicije tudi obstajajo javni razpisi, s katerimi svetovalec nosilca KMG seznani in mu po potrebi pomaga pripraviti vlogo za kandidiranje na njem.
		Članstvo v zadrukah? Trženje? Za kakšen delež prodaje imate sklenjene pogodbe?	Kmetje so po naravi individualisti in se bolj redko poslužujejo sklepanja pogodb. Svetovalec kmetu svetuje, da so povezani bolj močni, se lažje pogajajo za boljše prodajne pogoje. Pogodbe naj veljajo tako za prodajo kot nakup. Svetujejo jim tudi o organizacij proizvajalcev (OP), pri izvajanju kolektivnih naložb,...
	RAZPOLOŽLJIV DOHODEK	Kakšen je letni skupen razpoložljiv dohodek? Kolikšen delež skupnega dohodka predstavlja dohodek iz kmetijstva?	Podatek o višini dohodka iz kmetijske dejavnosti je nekoliko bolj občutljiv. Pa ne zato, ker ga kmetje ne bi želeli povedati, ampak zato, ker njegove višine preprosto ne poznajo, zato je ta znesek in delež napram ostalim dohodkom zelo težko napovedati. Večina kmetij je obdavčenih po katastrskem dohodku in ne vodi nobenih evidenc v povezavi s prihodki in stroški na kmetiji. Zelo dobro pa nosilci kmetijskih gospodarstev poznajo denarni tok na kmetiji in pa prihodke.

			Svetovalci kmetijam predstavijo, da imajo poleg obdavčitve po KD, ki je najbolj enostavna, še 2 možna načina ugotavljanja dohodka na kmetiji (obdavčenje po dejanskih prihodkih in dejanskih odhodkih in po dejanskih prihodkih in normiranih odhodkih. Večina kmetij, ki je obdavčena po katastrskem dohodku, je tudi imetnica pavšalnega nadomestila. Ima pa tudi možnost vključitve v sistem DDV. Svetovalec ji z odločitvijo lahko pomaga s posebnim orodjem – izračun smiselnosti vstopa kmetije v sistem DDV. To ugotavljanje dohodka na podlagi dejanskih prihodkov in vstop v sistem DDV od nosilca KMG seveda zahteva dodatno izdajo računov, zbiranje in hranjenje knjigovodskih listih in vodenje določenih evidenc, ki pa zahtevajo dodaten čas in tudi denar.

